

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI VE MUKAYESELİ
HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAHUDİ GÖÇÜ BAĞLAMINDA İSRAİL
HÜKÜMETİNİN VE İSRAİL'DEKİ STK'LARIN
FAALİYET ALANLARI, ROLLERİ VE KAPSAMI

DİLARA SILIV

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ALİ YEŞİLİRMAK

İSTANBUL, 2024

İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI VE MUKAYESELİ
HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAHUDİ GÖÇÜ BAĞLAMINDA İSRAİL
HÜKÜMETİNİN VE İSRAİL'DEKİ STK'LARIN
FAALİYET ALANLARI, ROLLERİ VE KAPSAMI

DİLARA SILIV

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. ALİ YEŞİLIRMAK

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

DOÇ. DR. ELGAR HASANOĞLU

DR. ÖĞR. ÜYESİ AFRA UYSAL

İSTANBUL, 2024

TEZ ONAY SAYFASI

Bu tez tarafımızca okunmuş olup kapsam ve nitelik açısından, Uluslararası ve Mukayeseli Hukuk alanında yüksek lisans derecesini alabilmek için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri

Unvan – Ad Soyad

Kanaati

İmza

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Bu tezin İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından konulan tüm standartlara uygun şekilde yazıldığı teyit edilmiştir.

Teslim Tarihi

Mühür/İmza

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, çalışmada özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı: Dilara SILIV

İmza:

ÖZ

YAHUDİ GÖÇÜ BAĞLAMINDA İSRAİL HÜKÜMETİNİN VE İSRAİL'DEKİ
STK'LARIN FAALİYET ALANLARI, ROLLERİ VE KAPSAMI

Sılıv, Dilara

Uluslararası ve Mukayeseli Hukuk Yüksek Lisans Programı

Öğrenci Numarası: 214027011

Open Researcher and Contributor ID (ORC-ID): 0000-0002-3446-1038

Ulusal Tez Merkezi Referans Numarası: 10634207

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali Yeşilirmak

Kasım 2024, 128 Sayfa

Göç, günümüzde küresel bir sorun olup, sivil toplum kuruluşları (STK'ları), bu bağlamda önemli bir aktör olarak öne çıkmaktadır. İmece kültürünü yansıtan sivil toplum kuruluşlarının - kâr amacı gütmeyen kuruluşların - rolü giderek artmakta ve toplumsal konularda söz sahibi olabilmektedirler. Ancak STK'ların toplumsal sorunlar bağlamındaki yeri ve rolü nedir sorusunun cevabını vermek hemen mümkün olmamaktadır. Bu sorunun cevabı için detaylı araştırmalar, veriler ve birebir incelemeler yapılmalıdır. Bu araştırma, İsrail'deki STK'ların Yahudi göçüyle ilgili faaliyetlerini anlamayı, mevcut sorunlara gün yüzüne çıkarmayı ve bu kuruluşların etkinliğini değerlendirmeyi hedeflemektedir. Bu tez, göçle ilgili politika oluşturma ve toplumsal entegrasyon gibi konulara yönelik analizler yapılacaktır. Literatürde, sivil toplum kuruluşları ile mülteci ve göçmenlere yönelik doğrudan bağlantı ve etkinin incelendiği kaynakların azlığı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, göç bağlamında yerel ve uluslararası STK'lar ile ilgili ülke bazında yapılan araştırmaların da eksik olduğu görülmektedir. Araştırmada, hem sivil toplum kuruluşlarının göçe etkisi hem de göçün sivil toplum kuruluşlarına etkisi bağlamında bir karşılaştırma yapılacak ve etkilerin soyut ve somut sonuçları ortaya çıkarılacaktır. Bu araştırmanın sonucunda, ülke genelindeki Yahudi göçmenler (olim) ile STK'ların birbiri ile ilişkileri ve etkileri incelenecek ve karşılaştırılacaktır. Ayrıca, STK'lar ile göçmenler arasındaki ilişkilerin boyutları ortaya çıkarılacaktır. Bu çalışma, İsrail'deki en çok göçmen çeşitliliğinin yoğun olduğu yerleri esas alarak, bu bölgelerdeki göç olgusunu

ve STK'ların bu yoğun göç durumuna yaklaşımlarını ve katkılarını ortaya koyacaktır. Belirli bir ülkedeki göçmenlerin STK'larla olan bağlantıları ve birbirlerine olan etkileri incelenecektir. İsrail düzeyinde STK'lar ve Yahudi göçmen durumunu akademik düzeyde öğrenmek isteyenler için farklı bir kaynak olacaktır. Günümüz toplumsal sorunlarının başında gelen göçmen sorununu ele alan bu tez, nitel araştırma yöntemlerini kullanarak, İsrail'deki Yahudi göçüyle ilgili STK'lar ve birlikte işbirliği yaptığı hükümetin göç bağlamında uyguladığı politikalar üzerine derinlemesine bir analiz sunacaktır. İsrail'de Yahudi göçü bağlamında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının göç konusundaki rolü, faaliyet alanları ve kapsamı detaylı bir şekilde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Aliya, Göç, Göçmen, İsrail, Sivil Toplum Kuruluşu (STK), Yahudi.

ABSTRACT

THE AREAS OF ACTIVITY, ROLES, AND SCOPE OF THE ISRAELI GOVERNMENT AND NGOS IN ISRAEL IN THE CONTEXT OF JEWISH MIGRATION

Sılıv, Dilara

MA in International and Comparative Law

Student ID: 214027011

Open Researcher and Contributor ID (ORCID): 0000-0002-3446-1038

National Thesis Center Reference Number: 10634207

Thesis Supervisor: Prof. Ali Yeşilirmak

November 2024, 128 Pages

Migration is a global challenge, with civil society organizations (CSOs) becoming key players in addressing its complexities. Non-governmental organizations (NGOs), as non-profit entities promoting cooperation, are increasingly active in social issues. However, their exact role in migration contexts remains underexplored, requiring detailed research, data analysis, and direct observation. This study focuses on the activities of NGOs involved in Jewish immigration to Israel, aiming to uncover challenges, evaluate their effectiveness, and examine their contributions to policymaking and social integration. A critical gap in the existing literature is the limited exploration of how NGOs directly affect refugees and migrants, as well as how migration impacts NGOs. Country-specific research, especially regarding local and international NGOs in Israel, is similarly scarce. By analyzing the mutual relationship between migration and NGOs, this study will explore both the abstract and tangible impacts of their interactions. Particular attention is given to regions in Israel with high immigrant diversity to understand how NGOs address the needs of Jewish immigrants (olim) and contribute to managing intensive migration flows. This research will also examine the depth of relationships between immigrants and NGOs and their influence on one another. Employing qualitative methods, the study will provide an in-depth analysis of the roles, activities, and effectiveness of NGOs working with Jewish immigration in Israel. It will also evaluate their cooperation with government policies

related to migration. By doing so, this thesis will offer valuable insights into the contributions of NGOs to the immigration landscape in Israel and serve as a critical academic resource for understanding the dynamics of migration and civil society.

Keywords: Aliyah, Israel, Jewish, Migrant, Migration, Non-governmental Organization (NGOs).

ÖNSÖZ

Öncelikle bu araştırma için beni yönlendiren, karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olan değerli hocam Doç. Dr. Eldar Hasanoğlu'na ve değerli katkılarından dolayı Dr. Öğretim Üyesi Afra Uysal'a teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte çokça vazgeçmeyi düşünüp her seferinde motivasyon bulmaya çalışarak zor zamanlar geçiren, bu zorluklar içerisinde hiçbir zaman yılmamaya çalışan ve hayallerimin peşinden koşmayı bırakmayan kendime de ayrıca teşekkür ederim.

Bu tez, ayrıştırıcı bir dil kullanmaktan kaçınılarak objektif bir perspektiften yazılmıştır. Göçün en büyük nedenlerinden biri olan bu savaşların en kısa sürede sona ermesini ve elleri görünmeyen kanlar ile kaplı savaş suçlularının cezalarını çekmelerini diliyorum. Savaşız barış dolu günlere...

Dilara SILIV
İSTANBUL, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I GİRİŞ İSRAİL'DE GÖÇ OLGUSUNUN ORTAYA ÇIKIŞI	1
1.1. İsrail'de Göç Olgusunun Dini ve Tarihi Temelleri: Aliya	2
1.1.1. Eski Dönemlerde Aliya	2
1.1.2. Modern Dönemde Aliya	9
1.2. İsrail'de Göç Olgusuyla İlgili Hukuki Düzenlemeler	11
1.2.1. Dönüş Yasası	12
1.2.2. Vatandaşlık Yasası	17
1.2.3. Yahudi Ulus Devlet Yasası	19
1.3. İsrail Kurulmadan Önceki Göç Dalgaları	20
1.3.1. İlk Göç Dalgası.....	21
1.3.2. İkinci Göç Dalgası.....	22
1.3.3. Üçüncü Göç Dalgası.....	23
1.3.4. Dördüncü Göç Dalgası	24
1.3.5. Beşinci Göç Dalgası	25
1.4. Aliyah/Göç Operasyonları	26
1.4.1. Kartalların Kanatları Operasyonu/Sihirli Halı Operasyonu ("On Eagles' Wings").....	26
1.4.2. Ezra ve Nehemya Operasyonu	28
1.4.3. Fas Yahudilerinin Aliyah'ı.....	29
1.4.4. Musa Operasyonu.....	30
1.4.5. Eski Sovyetler Birliği'nden Yapılan Aliyah	31
1.4.6. Süleyman Operasyonu.....	32
BÖLÜM II İSRAİL'DE YAHUDİ GÖÇÜ OLGUSUNA YÖNELİK KURUMSALLAŞMA	33
2.1. Devletin Yahudi Göçü Bağlamındaki Göç Politikası	33
2.1.1. İsrail Göç ve Uyum Bakanlığı.....	33
2.1.1.1. Yeni Göçmen.....	36

2.1.1.2. Küçük Göçmen.....	37
2.1.1.3. Göçmen Vatandaş.....	37
2.1.1.4. Göçmen Çocuğu	38
2.1.1.5. Geri Döner Çocuk Göçmen	38
2.1.1.6. Göçmen Aile.....	39
2.1.1.7. Dönüş Yapan İsrail Vatandaşı	40
2.1.1.8. Geçici İkamet Eden Göçmen.....	40
2.1.1.9. Azınlıkta Olan Yeni Göçmen Gruplarının Desteklenmesi.....	42
2.1.2. Barınma ve Geçim.....	43
2.1.2.1. Aliyah'ı ve İsrail'e Dönüşü Teşvik Etmek	43
2.1.2.2. İsrail Evleri	44
2.1.2.3. İhtiyaç Sahipleri için Gıda Yardımı	46
2.1.2.4. Yaşam Ödeneği	47
2.1.2.5. Sal Klita (Adaptasyon Sepeti)	47
2.1.3. Eğitim ve Meslek Edindirme.....	48
2.1.3.1. İstihdam	48
2.1.3.2. Yeni Göçmenler ve Geri Döner Yahudiler için İstihdam Merkezleri	49
2.1.3.3. Girişimci Göçmenler için Yardımlar.....	50
2.1.3.4. Girişimciler için Özel Programlar	51
2.1.3.5. Finans, İş ve Vergi Danışmanlığı	51
2.1.3.6. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı İş İnovasyonu Departmanı	52
2.1.3.7. Yeni Olim için Akademik Programlar ve Destekler	52
2.1.3.8. Ulpan Dil Programı	53
2.1.3.9. PELE Programı.....	54
2.1.3.10. YAEL	55
2.1.3.11. İsrail Öğrenci Otoritesi.....	56
2.1.3.12. Yeni Öğrencilere Akademik ve Sosyal Destek: Rehberlik Hizmetleri ..	57
2.1.3.13. Bilimde Entegrasyon Merkezi.....	58
2.1.3.14. Yeni Göçmen Bilim İnsanlarının İstihdamı için Destek	60
2.1.3.15. Kamea Eğitim Programları.....	62
2.1.3.16. Araştırma Bursları	63
2.1.4. Temel ve Sosyal İhtiyaçlar	64
2.1.4.1. Bireyler ve Bireysel Çalışmalar	64
2.1.4.2. Yeni Olim için Sosyal Hizmetler	65

2.1.4.3. Yeni Olim için Duygusal Yardım ve Destek Hattı Merkezi	67
2.1.4.4. Entegrasyon Programı	67
2.1.4.5. Yeni Göçmen Gençler için Birlik Projesi.....	68
2.1.4.6. Potansiyel Risk Altında Olan Yeni Göçmen Genç Kızlar Programı.....	68
2.1.4.7. Yerel Belediyelerde Mükemmellik, Zenginleştirme ve Kaliteli Rekreasyon Programları.....	69
2.1.4.8. Geri Dönüş için Destek Departmanı	69
2.1.4.9. Olim için Destek Fonu	70
2.1.4.10. Yayınlar ve Araştırmalar Bölümü	71
2.1.4.11. Yeni Göçmenler için Yasal Yardım	71
2.2. İsrail’de Göç Olgusunu Düzenleyen STK’lar ve Faaliyetleri	72
2.2.1. Mülteciler ve Göçmenler için Yardım Hattı (Hotline for Refugees and Migrants (HRM))	73
2.2.2. İsrail'deki Mülteciler ve Sığınmacılar için Yardım Kuruluşu (ASSAF – Aid Organization for Refugees and Asylum-Seekers in Israel)	74
2.2.3. İsrail'de Sivil Haklar Derneği (Association for Civil Rights in Israel-ACRI)	75
2.2.4. Kav LaOved – (Worker's Hotline/Çalışan Hattı)	76
2.2.5. İnsan Hakları için Hekimler-İsrail (Physicians for Human Rights-Israel)..	77
2.2.6. Uluslararası Af Örgütü-İsrail (Amnesty International-Israel).....	78
2.2.7. Afrika Mülteci Geliştirme Merkezi (African Refugees Development Center)	79
2.2.8. İbrani Göçmen Yardım Cemiyeti (Hebrew Immigrant Aid Society – HIAS)	80
2.2.9. Reform ve İlerici Yahudilik için İsrail Hareketi (Israel Movement for Reform and Progressive Judaism)	81
2.2.10. Uluslararası Gözaltı Koalisyonu (International Detention Coalition).....	81
2.2.11. Eritreli Kadınlar Toplum Merkezi (Eritrean Women’s Community Center).	82
2.2.12. İsrail'de İşkenceye Karşı Kamu Komitesi (The Public Committee Against Torture in Israel).....	83
2.2.13. Uluslararası Göç ve Entegrasyon Merkezi (The Center for International Migration and Integration (CIMI)).....	84
2.2.14. Mesila - Göçmen İşçiler ve Mülteciler için Yardım ve Bilgi Merkezi	85
2.2.15. İsrail Dini Faaliyet Merkezi (Israel Religious Action Center - IRAC)	86
BÖLÜM III İSRAİL’DEKİ STK’LARIN GÖÇ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	89
3.1. İsrail Hükümetinin Sivil Toplum Üzerindeki Etkisi	90

3.2. İsrail Hükümeti ve STK İlişkisi	94
3.3. İsrail’de Üçüncü Sektör.....	98
3.4. STK’ların Hesap Sorulabilirlik Açısından Değerlendirilmesi	100
3.5. İsrail’deki Göç Kapsamında Çalışan STK’ların Faaliyet Alanları	101
3.6. İsrail STK'lar Kanunu	105
3.7. Göç Bağlamında İsrail’deki STK’ların Rolü	109
BÖLÜM IV SONUÇ	113
REFERANSLAR.....	116
ÖZGEÇMİŞ.....	128

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz./bkz	Bakınız
CIMI	The Center for International Migration and Integration
CSO	Civil Society Organization
EWCC	Eritrean Women's Community Center
KGK	Kâr Gütmeyen Kuruluş
NPO	Non-Profit Organizations
IDC	International Detention Coalition
IDF	Israel Defense Forces
ILS	New Israeli Shekel
IPS	Israel Prison Service
IRAC	Israel Religious Action Center
ISA	Israeli Security Agency
IMRPJ	Israel Movement for Reform and Progressive Judaism
NGO	Non-Governmental Organizations
NIF	New Israel Fund
NTG	Non-Territorial Governments
PCATI	The Public Committee Against Torture in Israel
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
STÖ	Sivil Toplum Örgütü

BÖLÜM I

GİRİŞ

İSRAİL’DE GÖÇ OLGUSUNUN ORTAYA ÇIKIŞI

İsrail, Ortadoğu’nun en çok göç alan ülkelerinden biri olmasının yanı sıra, bu göçlerin büyük bir kısmını Yahudi topluluklarının oluşturduğu bir ülke olarak dikkat çeker. Tarihsel olarak, Yahudi göçü İsrail’in demografik ve sosyal yapısında merkezi bir rol oynamış ve bu göç hareketleri, Yahudi halkının ulusal kimliğinin inşasında temel faktörlerden biri olmuştur. Filistin’e ilk Yahudi göç dalgaları, 19. yüzyılın sonlarına doğru Siyonist hareketin etkisiyle başlamış, ancak Yahudilerin Filistin topraklarına kitlesel olarak göç etmeleri daha önceki dönemlere de dayanmaktadır. Bu bağlamda, İsrail’e Yahudi göçü, sadece bireysel bir hareket olarak değil, ulusal bir hedef olarak da ele alınmıştır. Çalışmamızda, Filistin ve İsrail terimlerinin bazen birbirinin yerine kullanılacağını belirtmek önemlidir, çünkü modern İsrail Devleti 1948 yılında kurulmadan önce, bu bölge Filistin olarak adlandırılıyordu. 20. yüzyılın başına kadar bu topraklarda yaşayan Yahudi toplulukları, Filistin’e göç eden Yahudiler olarak adlandırılmıştır. 1948’den önce bağımsız bir İsrail Devleti mevcut olmadığından, Yahudilerin bu bölgeye olan göçünü anlatırken, "Filistin" ifadesi kullanılacaktır. Dolayısıyla, bu çalışmada İsrail’in kuruluşundan önceki Yahudi göçleri için Filistin’e Yahudi göçü kavramı tercih edilecektir. İsrail Devleti, 1948 yılında Bağımsızlık Bildirgesi ile kurulduğunda, Yahudi göçüne kapılarını açacağını ve “sürgündeki Yahudileri bir araya getirme” misyonunu sürdüreceğini açıkça belirtmiştir. Bu bildiri, İsrail Devleti’nin kuruluş amacını ve varoluş nedenini göç olgusuyla yakından ilişkilendirir. Göçmenlerin yeni kurulan devlete entegrasyonu ve toplumun sosyal dokusuyla bütünleşmesi, İsrail’in kurulduğu günden itibaren öncelikli hedeflerinden biri olmuştur. Yahudi göçmenlerin Filistin topraklarına yerleşmesi, sadece İsrail’in nüfus yapısını şekillendirmemiş, aynı zamanda ekonomik, kültürel ve politik yapısına da büyük katkı sağlamıştır. İsrail’in göç kavramına verdiği önem, sadece tarihsel bir

perspektiften değil, aynı zamanda güncel politikalar açısından da son derece belirgindir. Yahudi halkının dünyanın dört bir yanından İsrail'e geri dönmesi anlamına gelen Aliyah kavramı, İsrail'in ulusal politikalarının kalbinde yer almaktadır. Aliyah, Siyonist ideolojinin temel unsurlarından biri olarak, Yahudilerin tarihsel olarak Filistin topraklarına dönüşünü temsil eder ve bu, sadece bireysel bir hareket değil, İsrail devletinin varoluşsal bir amacı olarak görülmüştür. Hükümet, bu süreci desteklemek ve göçmenlerin İsrail toplumuna entegrasyonunu sağlamak için kapsamlı politikalar uygulamıştır. Bu bağlamda, İsrail hükümeti, Yahudi göçünü teşvik etmek ve kolaylaştırmak adına birçok kurumsal yapı ve program geliştirmiştir. Bu politikalar, hem yeni gelen göçmenlerin İsrail toplumuna sorunsuz bir şekilde uyum sağlamasını hedeflemekte hem de göç dalgalarının devamlılığını sağlamak üzere düzenlemeler içermektedir. İsrail'deki sivil toplum kuruluşları (STK'lar) da bu süreçte aktif bir rol üstlenmiş, göçmenlerin yerleşiminden eğitimine, sosyal entegrasyonuna kadar birçok alanda faaliyet göstermiştir. Bu STK'lar, göçmenlerin yeni bir yaşam kurmalarına yardımcı olurken, aynı zamanda İsrail'in toplumsal yapısına katkıda bulunmuştur. Bu çalışmada, İsrail'e Yahudi göçü bağlamında, İsrail hükümetinin ve ülkedeki STK'ların göçmenlerle ilgili yürüttüğü faaliyetler detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Yahudi göçü, İsrail'in kurucu ideolojisi olan Siyonizm ile yakından bağlantılı olduğundan, bu sürecin tarihsel, politik ve toplumsal boyutlarına dikkat çekilecektir. Özellikle Aliyah kavramı, İsrail Devleti'nin göç politikalarının temel yapı taşı olarak incelenecek ve bu süreçte hükümetin ve STK'ların rollerine dair kapsamlı bir analiz yapılacaktır.

1.1. İsrail'de Göç Olgusunun Dini ve Tarihi Temelleri: Aliya

1.1.1. Eski Dönemlerde Aliya

Aliyadan önceki ilk göçlerden bahsedecek olursak yaklaşık M.Ö. 1900'lerde, Batı Samileri veya Amori olarak bilinen kabile grupları, Mezopotamya'dan Akdeniz'e doğru göç etmeye başlamıştır. İsrail'in ilk atası olarak kabul edilen İbrahim

(Avraham)¹ Peygamber de Tanrı'nın buyruğu üzerine Kenan² (Canaan) bölgesine, yani Filistin'e gitmiştir.³ Ancak, Tevrat dışındaki kaynaklara göre, Filistin bölgesinde İsrail adında bir kavmin varlığına dair kanıtlar yalnızca M.Ö. 1300'lerin sonlarına doğru ortaya çıkmaktadır.⁴ Musa⁵ Peygamber Kenan diyarına (Filistin) gitmiş ve bu toprakları İsrail boyları arasında bölüştürmüştür. Bu nedenle, Filistin topraklarının kendilerine vaat edilen topraklar olduğunu ileri sürerek hak iddia etmişlerdir. Böylece M.Ö 1050'de Davud⁶ önderliğinde İsrail Krallığı (ilk İsrail/Yahudi devleti) kurulmuştur. Daha sonra oğlu Süleyman, Davud'un yapımına başladığı Büyük Mabet'i (Bet ha-Mikdaş) tamamlayarak merkezi Kudüs olan bir krallık kurmuştur. Süleyman⁷ öldükten sonra İsrail Krallığı, Yahuda ve İsrail krallığı olarak ikiye bölünmüştür. İki krallık arasında çeşitli savaşlar ve mücadeleler olmuştur ve İlk önce Kuzey İsrail Krallığı sonra da Yahuda Krallığı yıkılmıştır.

Babilliler tarafından pek çok Yahudi bu topraklardan sürgün edilmiştir. Bu sürgünler nedeniyle Yahudilerin Filistin özlemi başlamıştır. Bu dönemlerdeki metinlerde Filistin toprakları, İsrailoğullarına ebedî bir miras olarak vaat edilmiştir, ancak bu vaat belirli şartlara bağlıdır. İsrailoğullarının, yalnızca Tanrı'yı tanımaları, O'nun emirlerini, yasalarını ve Tevrat'taki (Tora) buyrukları yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu

¹ Hz. İbrâhim Kitâb-ı Mukaddes'te Terah'ın oğlu, İbrânîler'in atası, inananların babası ve Allah'ın dostu olarak takdim edilmektedir. Bkz. Ömer Faruk Harman, "İbrahim", içinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul, 2000), <https://islamansiklopedisi.org.tr/ibrahim--peygamber>.

² "Suriye-Kenan bölgesi, günümüzde Suriye-Filistin coğrafyasına denk düşmektedir. Eskiçağ'da Kenan ülkesi olarak anılan topraklarda, bugün İsrail, Filistin, Lübnan, Ürdün'ün küçük bir kısmı ve Şam dâhil olmak üzere Suriye'nin bir kısmı'nın bu ülke sınırları içerisinde yer aldığı söylenebilir." Bkz. Burak Taşdöven, 'M. Ö. II. Binyılda Suriye-Kenan Bölgesi'nin Siyasi Tarihi', 2020, s. 4.

³ Nuh Arslantaş, 'İslâmî Dönemde (638-1099) Filistin'e Yahudi Göçü ('Aliya: עלייה)', *Belleten* 75, no. 274 (2011): 641–90, <https://doi.org/10.37879/belleten.2011.645>.; Ayrıca detaylar için bkz. Tekvin 12/1-7.

⁴ Arslantaş s.645.

⁵ Hem Yahudilik ve Hıristiyanlığa hem de İslâm'a göre büyük bir peygamber ve İsrailoğulları'nı Firavun'un zulmünden kurtarıp hürriyete kavuşturan bir liderdir. Hakkında Ahd-i Atîk'in Tevrat dışındaki bölümleriyle Ahd-i Cedîd'de kısmen bilgi bulunmakla birlikte onunla ilgili yegâne kaynak Tevrat ile Kur'ân-ı Kerîm'dir. Tevrat'ın hemen hemen tamamı Hz. Mûsâ'nın ve önderliğini yaptığı İsrailoğulları'nın tarihinden ibarettir. Ömer Faruk Harman, "Musa", içinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara, 2020), <https://islamansiklopedisi.org.tr/musa--peygamber>.

⁶ Ömer Faruk Harman, "Davud", içinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul, 1994), <https://islamansiklopedisi.org.tr/davud>.

⁷ Hz. Dâvûd'un oğlu, İsrailoğulları'na gönderilen hükümdar-peygamber. Yahudilik'te ve Hıristiyanlık'ta sadece kral, İslâm'da ise hükümdar-peygamber kabul edilir. Süleyman isminin İbrânîce'deki karşılığı olan Şelomoh'nun (Şlomo) "barış, selâmet, sükûnet" mânasındaki şalom kelimesinden geldiği ve "barışsever, barışçı" anlamını taşıdığı belirtilir. Ömer Faruk Harman, "Süleyman", içinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul, 2010), <https://islamansiklopedisi.org.tr/suleyman>.

koşullar, Tanrı ile İsrailoğulları arasında yapılan çeşitli ahitlerle sürekli olarak hatırlatılmış ve yenilenmiştir. Eğer bu ahitler yerine getirilmezse, Tanrı'nın İsrailoğulları üzerindeki koruması sona erecek, İsrailoğulları felaketlerle karşı karşıya kalacak, nüfusları azalacak ve sahiplenmek için girdikleri topraklardan (Filistin) sürgün edilerek lanetleneceklerdir.⁸ Ahit, Yahudilerin davranışlarını düzeltmeleri, adil olmaları, yetim, öksüz, dul ve muhtaçları mağdur etmemeleri, suçsuz yere kan dökmeleri ve tevhid inancından sapmamaları gerektiğini söyler. Bu şartları yerine getirdikleri sürece, vaat edilen topraklarda kalmaya hak kazanacaklardır; çünkü bu topraklar, dürüst ve iyi insanlara aittir, kötüler ve hainler burada barınamaz.⁹ Ahd-i Atik'te (Eski Sözleşme) belirtildiği üzere, Hezekiel Peygamber aracılığıyla sürgünün geçici olduğu ve Tanrı'nın izin verdiği zamanda İsrailoğulları'nın İsrail topraklarına geri döneceği ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere tarih boyunca Yahudiler anavatan dedikleri Filistin'e kavuşma motivasyonu ile göç etmeye devam etmişler ve ileriki konularda da görüleceği üzere devam da edeceklerdir.

Din adamları tarafından Filistin'de yerleşik Yahudi inancına önem arz etmiş ve Talmud'a¹⁰ belli ifadelerle açıklanmıştır; din adamları Filistin'de yaşayan bir Yahudi'nin 'ölüm sonrası hayatını garanti ettiği'¹¹, 'Filistin'de oturmanın Tevrat'ın bütün vecibelerini yerine getirmekle eş değer olduğu', 'Filistin'de bir gayri menkulün Şabat'ta (Sebt/Cumartesi) satın alınması durumunda dahi Şabat'ın ihlâl edilmiş olmayacağı', 'evlilik hayatında erkek Filistin'de (özellikle de Kudüs'te) yaşamak ister karısı da bunu kabul etmezse, bu durumda kocanın ketubada¹² yazılı hiçbir taahhüdü ödmeden karısını boşayabileceği'; 'tersi durumda ise kadının kocasından ayrılarak ketubada yazılı olan tazminatını tamamını alacağı', 'Filistin'e (Eretz Yisrael) kaçan bir kölenin doğrudan hür olacağı' gibi, bölgeye özgü hükümler ortaya çıkmıştır. Mali bir

⁸ Tesniye 28/58-63; Yeremya 11/3 ; Arslantaş s.648.

⁹ Bkz. Süleyman'ın Meselleri 2/21-22; Arslantaş s.648.

¹⁰ Geleneksel Yahudi inanışına göre vahiy mahsulü kabul edilen ve Sözlü Tevrat olarak bilinen metin. Öğrenim veya talim anlamına gelen Talmud, Yahudi kutsal metinlerinden birisidir. Hz. Musa'ya biri yazılı diğeri sözlü olmak üzere iki Tevrat verilmiş olduğuna inanılır. Tanah'ın ilk beş kitabını oluşturan Tevrat (Tora), "Yazılı Tevrat" olarak kabul edilmektedir. "Sözlü Tevrat" ise Mişna ve Gemara (Talmud) olarak bilinmektedir. Yasin Meral, "Talmud Ansiklopediler - TÜBİTAK", 2022, <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/talmud>.

¹¹ Kudüs Talmudu, Şekalim 3, 3; Arslantaş s.649.

¹² Yahudilikte evlilik, dinin temel taşlarından biri olarak görülür ve büyük önem taşır. Bu nedenle Yahudi düğünlerinde 'ketubah' adı verilen özel bir evlilik sözleşmesi imzalanır. Ketubah hem dini hem de hukuki bir belge olup, evliliğin koşullarını ve eşlerin birbirlerine karşı sorumluluklarını belirtir. 'Ketubah' kelimesi İbranice kökenlidir ve farklı kaynaklarda 'Ketuba', 'Kethubah' gibi çeşitli şekillerde yazılır. Erdiç İçten, "Yahudilikte Ketuba", Balıkesir İlahiyat Dergisi 4, sy 1 (29 Haziran 2018): 13-38.

görev olan teruma¹³, Mabed'in yıkılmasından itibaren sürgünde olduğu müddetçe sadece Filistin'de (Eretz Yisrael) oturan Yahudilerin bir yükümlülüğü kabul edilmiş, Filistin'de yaşayan kimselerin öte dünyada tekrar dirilmelerinin kesin olduğu ifade edilmiştir. Bu belirtilen tüm hükümler dini amaçlarla göçü teşvik etmiş ve haliyle göç sayısını arttırmıştır. Bu dönemlerde Babil'den yapılan göçler ekonomik ve dini amaçlıdır. Kısacası Mabed özlemi, dini eğitim alma ya da ticaret amaçlı diyebiliriz; genel olarak halk ekonomik nedenlerle göç ederken din adamlarının göç etme nedeni ise dini ve ilmi amaçlı idi. Örnek olarak, Talmudik¹⁴ dönemde birçok ünlü Babil'li din adamı, Filistin'de yaşayan din bilginlerinden ders almak için ilim yolculuklarına çıkmışlardır.¹⁵

İslami dönemin başları yani hicretin ilk iki buçuk asrı hem İslâm hem de kendi kaynaklarında Yahudilerin Filistin'e göçleri ile alakalı çok fazla bilgi olmamaktadır. Buna rağmen 19. yüzyılda Geniza belgelerinin keşfiyle birlikte, 'Geniza Dönemi' (950-1250) olarak adlandırılan ve Fâtımîler dönemini (969 ve sonrası) kapsayan dönemde Yahudilerin Filistin'e göçü ve bu göçlerin nedenleri hakkında yeterli bilgiye ulaşmak mümkün olmuştur. Eski bir kaynakta Bâbil'den Talmudik dönemde başlayan göçlerin İslâmî dönemde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Tarihe baktığımızda Müslüman hakimiyetinden önce, Hz.Ömer ile Hristiyan Patrik arasında anlaşma imzalanana kadar Kudüs'te hiçbir Yahudi yaşamıyordu. Haçlı seferlerine kadar şehirdeki Yahudi nüfusu artarak devam etmiştir.

İslâmî dönemde Yahudiler Filistin'e dört ana sebep ile göç etmekteydiler; siyasî, dinî, Mesihi beklentiler ve ekonomik. Sırayla göz atmak gerekirse öncelikle siyasi sebeplerin üzerinde durmakta fayda var. İslam öncesi dönemde Filistin ve Suriye'de yoğun bir Yahudi nüfusu vardı. Müslüman idarecilerin bölgedeki hakimiyetlerini güçlendirmek amacıyla iskân faaliyetleri çerçevesinde Yahudilerden istifade edildiğini

¹³ Tevrat'ta Yahudilerin ziraî mahsul ve sürülerinin onda birini Leviliye, garibe, öksüze ve dul kadınlara vermesi emredilir. "Teruma" adı verilen bu öşürün(1/10) hasattan itibaren yapılan sayımdan yedi gün sonra verilmesi emredilmiştir. Bkz. Nuh Arslantaş, "Abbasiler Ve Fatımiler Döneminde Yahudiler(132-656/750-1258)" (Ph.D., İstanbul, Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İlahiyat Ana Bilim Dalı / İslam Tarihi Bilim Dalı, 2007) s. 385.

¹⁴ Sözlü Tevrat = Talmud.

¹⁵ Nuh Arslantaş, 'İslâmî Dönemde (638-1099) Filistin'e Yahudi Göçü ('Aliya: עלייה)', *BELLETTEN* 75, sayfa.652.

görmekteyiz.¹⁶ Aynı zamanda Emevîler döneminde de Bizans'ın deniz baskınlarına karşı savunma amacıyla Yahudilerden istifade edilmişti. Hz. Osman döneminde fethedilen Trablus'a askerî amaçla pek çok Yahudi'nin yerleştirildiği bilinmektedir. Bu getirilen Yahudilerin İran'dan getirildiği bilinmektedir. Diğer bir göç nedeni olan dini sebeplerdir. Filistin, Yahudilere ait dinî, tarihi ve kültürel mekânlara sahip olması sebebiyle kutsal bir yer olarak görülüp göç almıştır. Filistin'de Yahudilere ait kurumlar daha prestijli kabul edilmiş hatta senelik Yahudi takvimin tespit ve duyurulması Yahudiler tarafından yapılıyordu. Bundan dolayıdır ki din adamları da yerleşmek amacıyla genelde Filistin'i tercih etmişlerdir. Filistin'e gerçekleştirilen özellikle Kudüs'e yapılan ziyaretler dinî amaçlar (hac) barındırıyordu. Roma ve Bizans döneminde Yahudilere Kudüs'e giriş yasağı olduğu için Yahudiler şehre senede sadece bir gün girebiliyorlardı. Filistin, Müslümanlar tarafından fethedilince Yahudilerin Kudüs'ü ziyaretlerinin önündeki bütün engeller de kalkmış oldu. Böylece İslâmî dönemde Bizans ve diğer yerlerden gelen pek çok Yahudi rahat bir şekilde hac yapmak için Kudüs'e gelmekteydi. 1026 tarihli bir belgede, İslam dünyasının dışından Kudüs'e gelen Yahudilerin girişte iki buçuk dinar ödemek zorunda kaldıkları, ancak devletin tebaasından olan Yahudilerin bu vergiden muaf tutulduğu belirtilmektedir. Yahudiler için hayatta iken Kudüs'e yerleşmek veya göç etmek bir mitzva (dini yükümlülük) sayılırken, vefatlarından sonra naaşlarının bu topraklara göç ettirilmesi de Tevrat'ın emirleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu durum, göç edemeyen Yahudilerin bile en azından ölü bedenlerinin Filistin'de bulunmasını arzuladıklarına dair bir kanıt niteliğindedir. Hatta bazı Yahudiler, sadece Filistin'e defnedilmek amacıyla ömürlerinin son dönemlerinde bu bölgeye göç etmişlerdir. Haçlı dönemi boyunca da bu geleneğin sürdüğü ve Yahudilerin yalnızca Kudüs değil, bölgedeki diğer kutsal şehirlere de defnedilmeyi¹⁷ vasiyet ettikleri görülmüştür. Ayrıca, Yahudilerin Filistin'e göç etmelerindeki bir diğer önemli sebep, Mesihî¹⁸ beklentiler ve bu doğrultudaki dini inançlardır. Roma tarafından Mabed yıkılınca kutsal topraklara özlemleri hat safhaya

¹⁶ Arslantaş, 2011, s.654-655.

¹⁷ “Haçlılar döneminde Yahudiler Kudüs dışında Atalar'ın kabirlerinin bulunduğu el-Halil (Hevron) veya Filistin'de Müslüman hakimiyetindeki diğer şehirlerde defnedilmeyi vasiyet etmeye başlamışlardır. Arslantaş, 662.

¹⁸ “Mesih telakkisi Yahudilik'te çok köklü bir inanç olup Yahudi âmentüsünün temel unsurlarından biridir. Gerek Eski Ahid'de yer alan ve çeşitli şahıslar tarafından ifade edilen ileride gelecek kurtarıcı müjdesi gerekse Yahudilerin seçkin halk oldukları inancı ve bu inançla çelişen tarihî olaylar onlarda bir kurtarıcı beklentisi doğurmuştur.” Bkz. Jacques Waardenburg, “Mesih”, içinde TDV İslâm Ansiklopedisi (Ankara, 2004), <https://islamansiklopedisi.org.tr/mesih>.

ulaşan Yahudiler, kendilerini Filistin'e kavuşturacak olan bir kurtarıcı beklemeye başlamışlardı. Bu da sözde Mesihlerin ortaya çıkmasını sağlamıştı.¹⁹ Çeşitli savaşların sonucunda kazanılan zaferler (İslam fetihleri, Bizans ile yapılan İsmail-Esau/Edom savaşları) Yahudilerde Mesih beklentisini oluşturmuştur. Mesih fikri inancı²⁰ istismar edildiği için dikkatli davranmak zorunda kalmışlar ve bu konuya temkinle yaklaşmışlardır. Bu yüzden ideal toplumun oluşması için dini emirlere ağırlık verilmesi ve gerektiğinin üzerinde durmuşlardır. “Bütün milletlerin Tanrı'nın krallığını tanımak için Siyon'a (diğer adı ile Tsiyon) çıkacağına; Tanrı'nın, dünyanın dört bir yanına dağılmış çocuklarını Kudüs'te bir araya getirip onlar için bir devlet kuracağına” inanan fakat henüz vakti gelmediğini düşünen Rabbanî din adamları, Mesihî beklentilerle Yahudileri Filistin'e göç etmeye teşvik eden veya götürmeye kalkan sözde Mesihlere yönelik cemaatlerini devamlı uyarılmışlardır.²¹ Rabbanîler Filistin'e yapılacak olan göçü dini bir görev olarak görmüyorlardı. 613 Emir²²'de de Filistin'e göç ile ilgili bir emir yer almamaktadır. Bunların yanı sıra Karailer²³ kutsal kabul ettikleri Kudüs'e göçü teşvik etmek Mesih'in gelişini hızlandıracağını düşünüyorlardı. Karailerin kutsal topraklara göçü teşviği, XI. asırda Benyamin en-Nihavendi ile başlamış, öğrencisi olan Daniel el-Kümisi ile devam ettirilmiştir. Horasan'dan Kudüs'e yerleşen el-Kumisi, her şehirden Kudüs'e en az beş kişi olmak suretiyle gönderilmesini ve bunların nafakasının da cemaatler tarafından ödenmesini emretmiştir. Bu teşvikler işe yaramış olacak ki Kudüs'ün doğusunda bir Karai mahallesi kurulmuştur. Dini nedenler ile yapılan bu göçlerin yanında Karailerin, Rabbanîlerin zulmünden kaçarak Tevrat merkezli yeni bir cemaat kurma isteği de

¹⁹ Nuh Arslantaş, *İslâm Toplumunda Yahudiler, Abbâsî ve Fâtımî Dönemi Yahudilerinde Hukukî, Dini ve Sosyal Hayat* (İstanbul: İz Yayınları, 2008).

²⁰ Mesih inancı, Yahudilerin karizmatik bir kurtarıcı tarafından yabancı boyunduruğundan kurtarılıp Filistin topraklarında dini ve siyasi bağımsızlık kazanmak suretiyle eski ihtişamlarına kavuşmalarına yönelik inanç ya da doktrini ifade etmektedir. Bkz. Ömer Faruk Harman, “Yaşayan Dünya Dinleri içinde” (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2010), 7.Ünite.

²¹ Arslantaş, ‘İslâmî Dönemde (638-1099) Filistin'e Yahudi Göçü ('Aliya') s.664.

²² “Yahudilikte Bar/Bat Mitzvaların günlük hayatta uyabileceği ve takip edebileceği dini esasları pratik bir çerçevede Tevrat'tan alınarak formüle eden 613 emir ve yasak, her Yahudi'nin uygulaması gereken bir kurallar manzumesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yahudi dininin emir ve yasakları olarak kabul edilen bu temel ilkeler, insanın Allah'la ve evrenle olan münasebetlerinin seyrini tayin etmekte, tevhid, ibadet ve ahlaki ilkelerin bir özeti olan bu esaslara her Yahudi'nin uyması istenmektedir. Bu 613 emir ve yasak, evrensel hukuk zaviyesinden bakıldığında “yasa”dan ziyade davranış kuralları olarak karşımıza çıkar.”Bkz. Seyyar Suleymanov, “Tevrat'taki Emir ve Yasakların Tespit ve Tahlili” (Bursa, Uludağ Üniversitesi, 2008).

²³ “Karailik, insanların eseri olan Talmud'u yani sözlü geleneğin ürünlerini reddeden, sadece kutsal kitap olarak Tanah'ı (Ahd-i Atik) kabul eden bir Yahudi mezhebidir.” Bkz. Emine Atmaca ve Reshide Gözdaş, çev., “Karai Mezhebinin Temelleri”, *Asya Studies* 5, sy 18 (2021): 403-10.

vardı. Bu sayede Karailerin Kudüs'teki nüfus artışı haçlı dönemine kadar devam etmiştir. 10.asırda Kudüs'te belirlenen Karai Yahudi nüfusu 250 civarındaydı. 10.asırda ise bu sayı dışarıdan yeşivaya gelen öğrenciler sayesinde yaklaşık 1000 civarında olduğu düşünülmektedir. Filistin'e göçün nedenlerinden sonuncusu olan ise ekonomik sebeplerdir. Hicretin ikinci asrına kadar ziraat dayalı bir toplum yapısı olan Yahudiler hicretin ikinci asrından sonra tarımsal faaliyetlerini bırakarak İslam şehirlerine yerleşerek daha çok zanaat ve ticarete yönelmişlerdir. Yerleşik hayata geçiş ve toprakların özel mülkiyete dönüşmesi İslam dünyasında ziraat ve ticaret ekonomisine dayanan bir düzenin oluşmasına neden olmuştur. İslam dünyasındaki bazı sıkıntılar zirai faaliyetleri olumsuz etkileyince tarımla ilgilenen Yahudileri ticarete yönlendirmiştir. Akdeniz ve Kızıldeniz üzerinden Hindistan ile ticaretin hız kazanması, Filistin'e yoğun göçlere neden olmuştur. Geniza dokümanlarına bakıldığında 10. asırdan itibaren Filistin'deki Yahudiler ya göçmen ya göçmen çocuğu ya da torunu idi. Bağdat'tan Filistin'e yapılan kitlesel Yahudi göçleri bu bölgedeki veba ve haşerat istilâsı nedeniyle meydana gelen kıtlık ve iç karışıklıklar ile bunun getirdiği düzensizliklerden kaynaklanan siyasi ve sosyo-ekonomik krizden dolayı Bağdat'ta ticaret yapan pek çok tüccarın Mısır ve Filistin'e göç ettiği belirtilir. Bu da Yahudilerin İslami dönemde Filistin'e göçmelerinin temel nedeni ekonomik olduğunu göstermektedir.²⁴ Hatta bazıları Kudüs yerine yaşamın ucuz olduğu diğer illere göçmek istemişlerdi. Kudüs'ün ağır ekonomik şartlarından dolayı da oradan Mısır'a göç edildiği çeşitli belgelerde görülmektedir. Bununla birlikte 11.asrın ortalarından itibaren Kayravan'da (Tunus'da bir şehir) gerçekleşen yağmalardan dolayı Filistin'e kitlesel bir Yahudi göçü yaşanmıştır.

²⁴ Nuh Arslantaş, s. 671.

1.1.2. Modern Dönemde Aliya

Aliyah kelimesi “yükselmek” ve Arapça “hicret” anlamına gelir.²⁵ Yahudi²⁶ milletinin Filistin’e göç ederek temelli olarak yerleşmesi anlamına gelmektedir. Önceleri bir Yahudi’nin Filistin’e yaptığı kutsal yolculuk anlamında kullanılan bu terim, günümüzde Siyonizm²⁷ hayalini gerçekleştirmek için kullanılmaktadır. İsrail Devleti, Siyonizm hareketiyle gerçekleştirilen göçler sonucunda Aliyah kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.²⁸ Siyonistlerin Filistin’e gerçekleştirdiği ilk Aliyah, 1882 yılında gerçekleşmiştir. Filistin’e toplu Aliyahları organize etmek amacıyla Bilu adlı bir örgüt kurulmuş ve bu kapsamda Petah Tikva ve Rişon Le-Tsiyon gibi belli şehirlerde çiftlikler tesis edilmiştir. Seksenlerde başlayan bu sürece 1890-91 yıllarında Rusya’dan kaçan Yahudiler de eklenmiştir. Osmanlı hükümeti Aliyah denilen göç hareketinin Siyonist girişim olduğunu anlayıp 1882’de Doğu Avrupa Yahudilerinin Filistin’e göçünü yasaklamış, toprak satın alma ve inşaat faaliyetlerini sınırlamıştır.

Filistin’e 1904’te başlayıp I.Dünya Savaşı’na kadar devam etmiş olan ikinci toplu Aliyahın göçmenleri 1909 yılında Tel Aviv’in kurulmasında büyük rol oynamışlardır. Zamanla artan Yahudi nüfusu 1914’te 85.000’e yükselmiş ve başlarda Filistin’in nüfusunun %5’ini oluştururken %11’e çıkmıştır. Filistin’e gerçekleştirilen Öncü (ha-Haluts) örgütünün liderliğinde 1919 yılında başlamış 1923’e kadar devam etmiş olan üçüncü Yahudi Aliyahı ile on binlerce Yahudi gelmiştir.

1924’te çoğunluğu Polonya Yahudilerinin oluşturduğu sayıları 34 bin civarında Yahudi’nin Filistin’e yerleşmesiyle dördüncü Aliyah dalgası yaşanmıştır. 1929 itibariyle başlamış olan Filistin’e dördüncü Aliyah ise 1933 yılından itibaren Hitlerin Almanya’nın başına geçmesiyle ivme kazanmıştır. Tarih 1936 yılını gösterdiğinde Filistin’deki Yahudi nüfus 400.000’i çoktan geçmişti. Yahudilikte coğrafi, kültürel ve dini açılardan ayırt edici iki büyük grup olan Aşkenaz ve Sefarad Yahudileri olarak

²⁵ Arslantaş, “İslâmî Dönemde (638-1099) Filistin’e Yahudi Göçü (‘Aliya’”, 2011).

²⁶ Bazı rivayetlere göreyse Orta Çağ ve sonrasında yaygınlık kazanan “Yahudi” kelimesi, köken itibarıyla Yakub’un dördüncü oğlu Yehuda’ya dayanmaktadır. Ozan Yılmaz, “Enderunlu Fazıl Divanı’nda Yahudilikle İlgili Unsurlar ve Andnâme-i Yehûdi-Beçe”, *Türkbilgi*, sy 22 (2011): 1-30.

²⁷ Siyonizm, adını Kudüs’teki bir tepe olan Siyon’dan alır ve Siyon’a özlem ve göçü tasfir eder bkz. Yusuf Süha Sonuç, ‘Başlangıcından Günümüze Dini Siyonizm’, sayfa 9, 2017.

²⁸ Nuh Arslantaş, s. 641–90.

bakıldığında, Filistin'deki Aliyah ile gelen Yahudilerin çoğunluğunun Aşkenazların ve Sefarad Yahudilerinin de nüfusun %15 civarını oluşturduğu görülmektedir. İsrail Devlet'i kurulmadan çok önce başlayan bu Aliyah dediğimiz göç dalgaları kuruluşu ile birlikte hız kazanmış ve özellikle İslam ülkelerinden özellikle Mısır, Irak, Kuzey Afrika, Suriye ve Yemen'den toplu bir şekilde Aliyahlar olmuştur. 1949-1950 yılları arasında, toplu göçlerin ilk gerçekleştiği yer olan Yemen'den 48.818 Yahudi belirli operasyonlarla (Kartal'ın Kanatlarında (On Eagle's Wings) ve Uçan Halı (Magic Carpet) operasyonları) Filistin'e göç ettirilmiştir. 140.000 civarında Yahudi nüfusu olan Irak'tan 1950'de bir operasyon (Ezra ve Nehemya) ile 120.400 Yahudi getirilmiştir. Ve daha önceden belirttiğim üzere pek çok İslam ülkelerinde göç olmuştur. Bunlardan bazıları Mısır ve Cezayir idi. 1940-1950 yıllarında gerçekleştirilen kitlesel göç ile Cezayir'den 135.000 Yahudi Filistin'e gelmiştir ve Mısır'da 75.000 Yahudiden sadece üç veya beş yüzü geriye kalmıştır ve Fas'ta ise 300.000 Yahudiden yalnızca geriye 18.000 kalmıştır. Böylece Fas'tan 282.000 Yahudi kitlesel olarak Filistin'e göç etmiştir. İsrail 1960 ile 1990 yılları arasında ağırlıklı olarak Sovyet Bloğu²⁹ ülkelerinden göç almıştır. 1990-93 yıllarında toplam olarak Sovyetler Birliği ve Etiyopya'dan 500.000 Yahudi göç etmiştir. 1948 ila 2000'li yıllar arasında İsrail'e göç eden Yahudilerin çoğunluğunun Avrupa ülkelerinden olmakla birlikte 130 farklı ülkeden 2.350.000 kişi olmuştur.

Günümüzde 'İsrail Yahudi Devleti'nin (Medinat Yisrael, Medinat Yahudit) varlığı, Filistin topraklarından alınan arazilerde yeni yerleşim birimlerinin kurulması ve yurtdışından Yahudi göçmenlerin (olim hadaşim) getirilmesi ile güvence altına alınmaya çalışılmaktadır. Birleşmiş Milletler'in 14 Haziran 1967 tarihli 237 sayılı kararına rağmen Filistinli mültecilerin geri dönme hakları uygulanmamış, bu mesele İsrail tarafından müzakere süreçlerinde bile gündeme getirilmemiştir. Bu bağlamda, modern Aliyah süreci hız kesmeden devam etmekte ve Yahudiler için siyasal önemi hala korunmaktadır.³⁰

²⁹ Polonya, Romanya ve Rusya

³⁰ Arslantaş, 'İslâmî Dönemde (638-1099) Filistin'e Yahudi Göçü ('Aliya') s.642-644.

1.2. İsrail’de Göç Olgusuyla İlgili Hukuki Düzenlemeler

İsrail, göçmenler için özel bir hukuki altyapıya sahip nadir ülkelerden biridir. Yahudiler için göç hem milliyetçi hem de dini bir anlam taşımaktadır. Birinci bölümde bahsedildiği üzere bu bağlamda Eretz Yisrael’a yönelik Aliyah adı verilen göçler, Yahudilerin tarihsel bağlarının yeniden inşa edilmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Siyonizmin temel unsurlarından biri olan bu topraklara dönüş, Diaspora’daki Yahudiler için bir dönüşüm ve yeniden doğuş süreci olarak kabul edilmektedir. Aliya, Yahudilerin atalarının yurdunu yeniden inşa etme arzusunun somut bir ifadesidir. Yahudi inancında, İsrailoğulları için bu göç, sadece bir tercih değil, aynı zamanda bir zorunluluktur. İkincil kaynaklar, göç mitzvasının (emri) diğer tüm mitzvalardan üstün kabul edildiğini belirtmektedir. Bu durum, göçle ilgili yasaların ve politikaların geliştirilmesine zemin hazırlamıştır. Örneğin, 1950 yılında kabul edilen Geri Dönüş Yasası, tüm Yahudilerin İsrail’e göç etme hakkını güvence altına almıştır. Bu yasa, Yahudilerin Diaspora’dan dönmesini teşvik eden bir araç olarak öne çıkmaktadır ve aynı zamanda devletin demografik yapısını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Yahudilerin sahip olduğu göç psikolojisi, bu kavramı yasal bir çerçeveye oturtma çabasını doğurmuştur. Göç, yalnızca bireylerin hayatlarını etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda devlet politikalarını da şekillendirmiştir. İsrail hükümeti, göçmenlerin entegrasyonu için çeşitli programlar ve destek mekanizmaları geliştirmiştir. Bu politikalar, göçmenlerin sosyal, ekonomik ve kültürel hayata adaptasyonunu kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, İsrail’de göç olgusu, sadece bireylerin yaşamlarını değil, aynı zamanda ülkenin hukuki ve sosyal yapısını da derinden etkilemiştir. Bu bağlamda, göç yasaları ve politikaları, Yahudi kimliğinin yeniden inşasında ve Eretz Yisrael’daki varlıklarını pekiştirmede kritik bir rol oynamaktadır. Dönüş Yasası haricinde göç ile alakalı hukuki düzenlemeler olan Vatandaşlık Yasası ve Yahudi Ulus Devlet Yasası da Dönüş Yasasını destekleyecek kanuni düzenlemeler ile göç ve göçmen bağlamında oluşacak sorulara cevaplar vermektedir.

1.2.1. Dönüş Yasası

14 Mayıs 1948'de 30 yıllık Filistin'deki İngiliz manda yönetimi son bulmuştur. İngiltere, manda rejiminin sona ermesi ile birlikte 15 Mayıs 1948 tarihine kadar Filistin'deki bütün kuvvetlerini çekeceğini açıklamış, 14 Mayıs 1948'de David Ben Gurion başkanlığında toplanan Musevi Ulusal Konseyi, İngiliz manda yönetiminin bitmesinden birkaç saat önce İsrail Devleti'nin bağımsızlığını ilan etmiştir.³¹ Böylece resmi olarak İsrail Devleti kurulmuş olup Yahudi vatandaşlarını ülkelerine dönmeleri için çağrıda bulunacak ve İsrail'e göç kavramı başlayacaktır. Knesset (İsrail Meclisi/Parlementosu), 14 Mayıs 1948 tarihinde bağımsızlığını ilan ettikten sonra 5 Temmuz 1950'de Law of Return/Geri Dönüş Yasasını çıkartmıştır.³² Buna göre dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan bir Yahudi, İsrail'e gelmesi halinde vatandaşlık hakkı kazanmaktadır. Bu yasaya 1970 yılında yapılan bir değişiklikle Yahudi olmayan eşler, çocuklar ve torunlar da eklenmiştir.³³ Böylece kutsal topraklara dönüş umudu olan Aliyah kavramı, geri dönüş yasası ile resmi bir kimliği olmuştur. İsrail'e geri dönmenin bir mükafatı olarak elde edilecek olan İsrail vatandaşlığı, birtakım maddi teşvikler de içermektedir ve bu da fakir Yahudilere cazip gelmektedir. Örneğin Arap ülkelerinde (Yemen, Irak gibi) yaşayan Yahudilerin İsrail'e göçü iyi şartlarda yaşama isteğine dayalı olup daha çok ekonomik nedenlerle gerçekleştirilmektedir.³⁴ Bu da zamanında göç edilmeye zorlanmış olan Yahudiler için bir fırsat olmuştur. Yahudilerin yurtlarından kopartıldıkları inancıyla dini metinler ışığında vaat edilmiş topraklara dönüş hakkına sahip olduklarını ileri sürmeleri³⁵ bu yasa ile kolaylaşmıştır. Daha sonra yürürlüğe girecek vatandaşlık kanunun öncüsü olan Geri Dönüş Kanunu'nun ilk bölümünde şu deklarasyon vardır: *"Her Yahudi, bu ülkeye (İsrail'e) oleh (göçmen) olarak gelme hakkına sahiptir."*³⁶ Geri dönüş için devletinin kurulmasını bekleyen Yahudiler için kurulan İsrail Devleti'nin attığı bu hamle ile vadedilen topraklara

³¹ Sedat Kızıloğlu, 'İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler Ve Siyonizm'in Gelişimi', 2012, s. 59.

³² "Israel's Law of Return", erişim 16 Mart 2024, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-s-law-of-return>.

³³ Baruch Mackler, "The Law of Return", *Nefesh B'Nefesh* (blog), 26 Temmuz 2021, <https://www.nbn.org.il/life-in-israel/government-services/rights-and-benefits/the-law-of-return/>.

³⁴ Mert, Rabia, 'Yahudilerin Göç Tecrübesinde Kudüs'ün Konumu'. s. 35.

³⁵ Bileydi, Mâlike. "İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri (1948-2000)." Marmara Üniversitesi (Turkey), s.319, 2005.

³⁶ Martin Edelman, 'Who Is an Israeli?: "Halakhah" and Citizenship in the Jewish State', *Jewish Political Studies Review* 10, no. 3/4 (1998): 87–115, page 96.

kavuşmayı sağlayan Geri Dönüş Yasası sonunda beklenildiği üzere çıkmış ve bu sayede geri dönüş için gerekli zemin de sağlanmış olmuştur.

İsrail göçlerle ve göçmenlerle var olmuş bir devlettir. Peki bu göçler düzensiz göçler midir yoksa arka planında resmiyete dayandırılan planlı göçler mi sağlanmıştır bunu anlamak önemlidir. Yahudiler her zaman bir gün kendi toprakları olarak iddia ettikleri yerlere geri dönecekleri hayaliyle yaşamış olan bir topluluktur. Yahudiler için Kenan diyarının bu kadar önemli olmasının sebeplerinden biri Kudüs'teki Süleyman Mabedi'dir.³⁷ Bundan dolayı da bir gün elbet o topraklara döneceklerine inanmaktaydılar. Zamanında da Kudüs'e üç büyük göç yaşanmıştır. Bahsedecek olursak bunlar; ataları İbrahim'in Tanrı'dan aldığı emirle kutsal topraklara gelmesi, Kudüs'e giden yolun başlangıcı olup Tanrı'nın izniyle gerçekleştirilen nebi Musa liderliğinde Mısır'dan çıkış ve Ezra öncülüğünde Babil diyarından Pers Kralı'nın izniyle yapılan göçlerdir. İsrailoğulları göçe sürekli cesaretlendiriliyor ve bunu dini bir temele dayandırıyorlardı. Hatta Kudüs'e göçün teşviki bazı İbrani metinlerde şu şekilde geçmektedir:

Kudüs'te yaşamayı seçen insanlar kutsanmışlardır. İsrail toprağında yaşamak istemeyen putlara tapan gibi görülür. Bir adam İsrail'e göçmek ister de karısı istemezse ondan boşanabilir. Bu durum kadın için de geçerlidir. Eğer kadın İsrail'e göçmek ister de kocası kabul etmezse boşanabilir. İsrail toprağında yaşamak Tora'nın bütün emirlerini yapmak anlamına gelmektedir. İsrail toprağından Babil'e gitmek yasaktır. İsrail'de yaşayan günahsız sayılır. Orada oturanların günahları affedilir. İsrail toprağına gömülen kişi sunağın altına gömülmüş sayılır. İsrail toprağı dışındaki ölümler diriltilmeyecektir. Kişi, halkının çoğu putperest olsa bile her zaman İsrail toprağında yaşmalıdır. Hiç kimse çoğunluğu Yahudiler olsa bile İsrail dışında yaşamamalıdır. Çünkü İsrail'de yaşayan kimsenin bir tanrıya sahip olduğu düşünülür ve İsrail dışında yaşayan kimse de Tanrısı olmayan biri olarak düşünülür. Herkes İsrail toprağına göçmeye zorlanabilir; ancak hiç kimse oradan çıkmaya zorlanamaz.³⁸

Burada şu soruların sorulması tam yerinde olacaktır; Yahudi kime denir? İsraili kime denir? Her Yahudi İsraili midir? Her İsraili Yahudi midir?

“Kur’ân-ı Kerîm’de Ehl-i kitap kapsamına giren Yahudilerden, İsrâil/Benî İsrâil, hûd, hâdû, ve yehûd, gibi kelimelerle bahsedilmektedir. Lakin yehûd kelimesi sadece Medenî sûrelerde geçtiği halde Benî İsrâil, Mekkî sûrelerde de yer almakta ve daha

³⁷ Beyt haMikdaş/Kutsal ev/בית המקדש

³⁸ Talmud'da Kudüs'ün bir defa kutsal olarak belirlendiği ve bunun sonsuza kadar devam edeceği söylenilerek şehrin kutsalla bağlantısı pekiştirilmektedir. Rabia Mert, 'Yahudilerin Göç Tecrübesinde Kudüs'ün Konumu', *Ortadoğu ve Göç* 11, no. 1 (30 June 2021): 13–41, <https://doi.org/10.31834/ortadoguvegoc.928781>, s. 20.

çok İslâm öncesi dönemlerde vuku bulan olayların söz konusu edildiği âyetlerde görülmektedir. Kur'an'da iki kez geçen İsrail terimiyle ise, Hz. Yakub kastedilir. Kur'an'da, Ey İsrâiloğulları hitabı, kırk bir yerde geçer ve Hz. Yakub'un soyundan gelenleri ifade eder. İsrâiloğulları ismi çoğunlukla Mekkî sûrelerde ve genellikle İslam öncesi dönemde yaşanan olayların anlatıldığı âyetlerde geçer. Yahudi kelimesi ise Medenî sûrelerde yer alır ve genellikle Hz. Muhammed döneminde yaşayan ve Kur'an'ın da muhatabı olan Yahudiler³⁹ için kullanılır.⁴⁰

İsrail kavramına detaylı bakılır ise İsrail kavramı ile ilgili Korkmaz'ın naklettiği üzere "Fahrüddîn erRâzî Tefsir'i Kebir (Mefâtîhu'l-ğayb)" adlı eserinde İsrail'in Hz. İbrahim'in torunu Hz. Yakup olduğunda müfessirlerin ittifak ettiğini belirtmiştir. İsrail'in Abdullah yani Allah'ın kulu anlamına geldiğini, İsrâ'nın lügatlerde abd (kul), îl'in de Allah olduğunu belirtmişlerdir. Cebrail ve Mikail'in de aynı şekilde Allah'ın kulu (Abdullah) anlamına geldiği belirtilmiştir. Kaffal ise, İsrâ sözcüğünün İbranice'de insan (adam) anlamına geldiğini, kelimenin Allah'ın adamı manasına geldiğini söyler ve Ya Beni İsrail'in ise, Hz. Muhammed zamanında Medine'de Yahudi cemaati ile beraber olan Yakub'un çocukları için kullanılan bir hitap olduğu belirtilir.⁴¹ Günümüzde İsraili ve Yahudi terimleri ise birbirine girmiş gibi gözükse de aslında aynı anlamı vermez. İsraili, İsrail vatandaşı olan herkesi (etnik köken veya din fark etmeksizin) tanımlar. Yahudi kavramı ise, dinî ve etnik bir kimliği ifade eder ve bu kimlik, İsrail ile sınırlı değildir ve dünyanın her yerinde Yahudi olabilmektedir. Bir kişi hem Yahudi hem de İsraili olabilir, ancak bu iki terim birbirinin yerine geçmez, birisi milliyet (İsraili), diğeri ise etnik/dini kimlik (Yahudi) anlamı taşımaktadır. Sonradan İsraili olmak için, ilk seçenek kişinin etnik kökenine veya dini inancına bağlı olmaksızın İsrail'de uzun süre ikamet etmek/yaşamak gerekmektedir. Bunu önce uzun süreli ikamet izni alıp vatandaşlığa çevirmekte de mümkündür. İkincisi Dönüş Yasası kapsamında Yahudi kökenli olan kişilere İsrail vatandaşı olma hakkı verilmektedir. Üçüncüsü ise kişi İsrail'de doğmuşsa ve ebeveynlerinden biri İsrail vatandaşıysa, bu kişi İsrail vatandaşı olmaktadır.

³⁹ Salime Leyla Gürkan, "Yahudilik", içinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul, 2013), <https://islamansiklopedisi.org.tr/yahudilik>.

⁴⁰ Mehmet Fatih Korkmaz, 'Allah'ın İsrailoğulları ile Ahidleşmesi', Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, no. 34 (31 December 2019): 317-52, <https://doi.org/10.35209/ksuifd.623298>, s. 321.

⁴¹ Korkmaz, Allah'ın İsrailoğulları ile Ahidleşmesi, s.321-322.

İsrail'e göç konusunda bir diğer önemli husus ise kutsal kabul edilen Kudüs'tür. Kudüs'ün önemi yadsınamayacak kadar barizdir. Kudüs'e göçün teşviki din aracılığıyla yapılmaktaydı. Talmud'da Kudüs'ün kutsal olarak belirlendiği ve bunun sonsuza kadar devam edeceği belirtilmiştir. Buradan anlaşıldığı üzere dini bir emir olarak Kudüs'e göçün bir nevi zorlandığı görülmektedir. Tanrı'nın bildirdiği iddia edilerek⁴² Yahudiler zamanında başka memleketlerde çok gariplik çekmiştir. 19. yüzyılda ortaya çıkan ve Filistin bölgesinde bir Yahudi devleti oluşturmak amacıyla dünya üzerindeki Yahudilerin göçünü teşvik eden Siyonizme kadar bölgeye toplu olarak göçleri mevcut değildir. Eski dönemdeki Aliyah evrilerek modern dönemde Siyonizm olarak karşımıza çıkmış, vadedilen İsrail toprağı denilen bölgeye toplu göçü başlatmıştır. Eski dönemlerde Göç edilen yerler genellikle Kudüs ve Tel Aviv idi. Kudüs'e göç sebebi kutsal topraklarda ölmek ve oraya gömülmek isteğı olup dini nedenlere dayanmaktadır. Avrupa'da yaşanan antisemitik hareketlerin etkisiyle ilk başlarda Filistin bölgesine değil Amerika'ya göçmüşlerdir. Amerika'da bulunan Yahudiler de ilk zamanlar "Amerika bizim Kudüs'ümüzdür", diyerek Filistin bölgesi ile bağlarını reddetmişlerdir. Daha sonraları ise antisemitik hareketlerin etkisiyle büyük oranda ABD'de yaşayan Reformist Yahudiler de bölgeye göçü dini anlamda olmasa da kabul etmek durumunda kalmıştır. Bu gruptaki Yahudilerin genellikle daha az dini anlam taşıyan Tel Aviv gibi yerlere yerleştikleri görülmektedir. Muhafazakâr Yahudiler, göç konusunda arada bir duruşu tercih etmişlerdir. Buna göre İsrail topraklarına toplu göç zorunluluk olarak görülmemiş; lakin ataların toprağı olduğu söylenerek kişilerin seçimine bırakılmıştır. I.Dünya savaşıdan sonra manda döneminin de bitmesiyle Kudüs'ün nüfusu Yahudi göçleri ile 60.000'e yükselmiştir. Avrupalı devletleri Nazi yönetimi süresi ve sonrasında Yahudilerin ikameti sorunu ile karşı karşıyaydı bu yüzden Yahudilerin Filistin'e göçmelerini teşvik etmişlerdi ki böylece Yahudilerin vatan toprağı dedikleri yere göçmelerini kalıcı bir çözüm olarak görüyorlardı. Ayrıca bazı Hristiyanlar tarafından Mesih'in gelmesi için Yahudilerin kutsal topraklara dönmesi şart olduğunu düşünüyorlardı. Kutsal bir öneme sahip olan

⁴² "Tanrı, toprak vaadinde bulunurken aynı zamanda nebi Musa ile Mısır'dan çıkışa vurgu yaparak zürriyetinin kendilerinin olmayan bir memlekette 411 yıl garip/yabancı veya göçmen olacaklarını ve kulluk edeceklerini bildirmiştir." Yaratılış 15 | KKDEU Kutsal Kitap | YouVersion, accessed 15 September 2024, <https://www.bible.com/tr/bible/2308/GEN.15.KKDEU>, s. 13; s. 15.

Kudüs⁴³ (Yeruşelayim) şehri 30 Temmuz 1980'de İsrail Parlamentosu (Knesset) tarafından Temel Yasalardan biri olan Kudüs Yasası kabul edilerek bütün ve birleşik başkenti olarak ilan etti.⁴⁴ Özellikle Kudüs'e göçün pek çok sebebi olmakla birlikte en önemlisi dini sebepler diyebileceğimiz Kudüs'te bulunan Mabed'in kutsal sayılmasıdır.⁴⁵

İsrail için Filistin, atalarının yurdu olup bu yurdu yeniden inşa etmeyi kitlesel toplu göçler ile başarabilmişlerdir. Yahudilerin kurucu atası olarak sayılan İbrahim'in evini terk edip Rab'ın kendisine gösterdiği yola çıktığı hakkında söylentiler mevcuttur. Tora anlatılarında da görüleceği üzere hayatının büyük çoğunluğunu göçmen olarak yaşamıştır. Yahudiler de kurucu ataları gibi tarihte göçmen bir hayat sürmüşlerdir.⁴⁶ Çok uzun süre kendilerini yabancı hissettikleri topraklarda yaşamak zorunda kalmışlar dahası bunun tanrı tarafından bildirildiğini ve buna uymak zorunda olduklarını düşünmüşlerdir. Nihayet artık "kendi" toprakları olarak iddia edebilecekleri bir yere temelli olarak göç edebileceklerdi. Ve bu da aslında tanrının vadettiği topraklara gitme zamanını müjdelediğini gösteriyordu. Yahudiler için Kudüs bir yuva ve onların gerçek evleriydi. Ne zaman bir zulüm olsa Kudüs'e göç ederlerdi.⁴⁷ İsrailoğulları yapılan göçlerin tanrının isteği ile olduğuna inanmaktadırlar. Zamanında kıtlık nedeniyle yapılan Mısır'a göç de Tanrı'nın izin vermesiyle gerçekleşmiş ve yine Mısır'dan ayrılarak Kenan diyarına gitmek de Tanrı'nın dilemesiyle olmuştur.

⁴³ Kudüs, üç ilâhî dinde (Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam) de önemli bir yere sahip olan ve kutsal sayılan şehir. Bkz. Ömer Faruk Harman, "Kudüs", içinde *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara, 2002), <https://islamansiklopedisi.org.tr/kudus>. Kenan bölgesinde, Akdeniz ile Lut Gölü arasındaki Yehuda Dağları'ndaki bir plato üzerine kurulmuş eski bir şehirdir.

⁴⁴ "Jerusalem-Capital of Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 19 Mart 2024, <https://www.gov.il/en/Departments/General/jerusalem-capital-of-israel>. "The complete and united Jerusalem is the capital of Israel."

⁴⁵ Kudüs'te Süleyman Mabedi'nin kurulduğu tepe ile bağlantısı ise oğlu İshak'ı kurban etme hadisesi vasıtasıyla kurulmaktadır. "Bible Gateway Passage: Genesis 22:2 - New International Version", Bible Gateway, erişim 29 Ağustos 2024, <https://www.biblegateway.com/passage/?search=Genesis%2022%3A2&version=NIV>.

⁴⁶ Rabia Mert, 'Yahudilerin Göç Tecrübesinde Kudüs'ün Konumu', s. 24-25; Tekvin, 12, s. 1.

⁴⁷ 'Bava Kamma 117a', accessed 29 August 2024, https://www.sefaria.org/Bava_Kamma.117a.

1.2.2. Vatandaşlık Yasası

“İsrail Vatandaşı” tanımını, Nüfus Kayıt Kanunu, “İsrail’de İsrail vatandaşı olarak veya göçmen vizesi veya sertifikasıyla veya daimi ikamet izniyle ikamet eden şahıs” olarak tanımlamaktadır. Başka kanunlarda yer alan diğer tanımlamaları da bakacak olursak, Yabancı Para Birimi Kontrol Kanunu çerçevesinde işlenen bir suçla ilgili olarak bir ceza iddiası söz konusu olduğunda, İsrail Yüksek Mahkemesi Kararı ile İsrail vatandaşı "yabancı uyruklu olmayan kişi" olarak tanımlanmaktadır. İsrail Vatandaşlık Kanunu'nda, vatandaşlık kazanımını sağlayan doğum, geri dönüş hakkı, İsrail’de ikamet, İsrail’de doğma ve ikamet, evlat edinme, resmi makamlarca vatandaşlığa kabul edilme ya da ayrıcalık tanıma gibi yolların her biri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. İsrail Devleti vatandaşlarına belirli haklar ve yükümlülükler sunmaktadır. Bu haklar arasında Parlamento ve yerel seçimlerde oy kullanma, terhis edilen askerlere çeşitli hakların tanınması, geri dönen vatandaşlara ve bilim insanlarına sağlanan destekler, ticari teşvikler, istihdam yardımları, kimsesiz askerlere yapılan yardımlar, uçak bileti indirimleri, İbranice öğrenme desteği ve mal girişinde vergi muafiyeti bulunmaktadır. Ayrıca, vatandaşların İsrail Savunma Kuvvetlerinde görev yapması ve ulusal sigorta yaptırması, vatandaşlığın temel yükümlülükleri arasında yer alır.⁴⁸ İsrail’in 1952 tarihli Vatandaşlık Kanunu, İsrail vatandaşlığının edinilmesi ve kaybedilmesine ilişkin temel yasal düzenlemeleri içermektedir. Kanun, dört ana yolla vatandaşlık kazanılmasını sağlamaktadır. Bunlardan ilki, 1950 tarihli Geri Dönüş Yasası kapsamında Yahudi göçmenlerin (oleh) İsrail vatandaşlığı kazanmalarındır. Bu yasa, Yahudi olup Aliyah yoluyla İsrail’e göç edenlere otomatik olarak vatandaşlık vermektedir. İkinci olarak, İsrail’de ikamet ederek vatandaşlık kazanma yöntemi öngörülmüştür. Devletin kuruluşundan önce Filistin vatandaşı olan ve 1952 itibarıyla İsrail’de ikamet edenler, bu tarihten itibaren İsrail vatandaşı kabul edilmektedir. Üçüncü yol doğumla vatandaşlık kazanımıdır. İsrail vatandaşı bir ebeveynin çocuğu olan bireyler, doğum anında İsrail vatandaşı olmaktadır. Son olarak, vatandaşlığa geçiş yoluyla vatandaşlık kazanımı mümkündür. Yabancılar, en az üç yıl İsrail’de ikamet etmiş olmaları, İbranice bilmeleri ve önceki vatandaşlıklarından vazgeçmeleri gibi şartları sağladıkları takdirde vatandaşlık başvurusunda bulunabilmektedirler. Ayrıca,

⁴⁸ Berkant Yekeler, “İsrail’de Vatandaşlık Anlayışı ve Karşılaşılan Sorunlar”, *Akademik Hassasiyetler* 1, sy 1 (Mayıs 2014): 163-86.

İsrail Savunma Kuvvetleri'nde görev yapmış olanlar veya bir çocuklarını kaybetmiş kişiler, vatandaşlık için başvuru şartlarından bazı muafiyetlere tabi tutulmaktadır. Vatandaşlık kazanımının yanı sıra, kanun vatandaşlıktan çıkma ve vatandaşlığın iptaliyle ilgili düzenlemeler de içermektedir. Bir kişi İçişleri Bakanlığı'nın onayı ile vatandaşlıktan çıkabilmektedir. Yanıltıcı bilgi vererek vatandaşlık kazananlar veya vatana ihanet edenler için vatandaşlık mahkeme kararıyla iptal edilebilmektedir. Bu yasa, özellikle Yahudi göçmenler için geniş kolaylıklar sağlarken, Yahudi olmayanlar için daha sıkı şartlar getirmiştir ve İsrail'in demografik yapısını güçlendirme amacı taşımaktadır.⁴⁹ İsrail vatandaşlık kanununa göre, vatandaşlık kazanımı ve kaybı belirli şartlara bağlanmıştır. İsrail Savunma Kuvvetleri'nde görev yapmış ve görev sırasında çocuğunu kaybeden şahıslar, İsrail'de yaşamayı istemeleri koşuluyla vatandaşlığa kabul edilebilmektedir. Ayrıca, İçişleri Bakanı, İsrail Devleti'nin güvenliği, ekonomisi veya diğer önemli meselelerinde ilerleme sağlayacağına kanaat getirdiği kişileri istisnai olarak vatandaşlığa kabul etme yetkisine sahiptir. Bakan, evlilik veya özel durumlara dayanan başvuruları da değerlendirebilir. İsrail vatandaşlığı, bir İsrail vatandaşıyla evlilik yoluyla ya da vatandaşlık kazanmış ebeveynin velayetinde bulunan çocuklara da verilebilmektedir. Ancak, velayet durumu farklı olan ebeveynlerden biri, çocuğun vatandaşlığa kabul edilmesini engelleyebilir. Vatandaşlığın kaybı ise kanunun 10., 11. ve 12. maddelerinde düzenlenmiştir. Vatandaşlıktan vazgeçme, diğer bir vatandaşlığı sürdürmek için vatandaşlıktan feragat etme ve fesih yollarıyla vatandaşlık sona erdirilebilir. İçişleri Bakanı, vatandaşlığa alınırken yanlış bilgi verilmesi ya da devlete sadakatsizlik gerekçesiyle vatandaşlığı iptal etme yetkisine sahiptir. İsrail vatandaşlığını kaybeden kişinin çocuklarının vatandaşlığı da iptal edilmektedir. Yasada, vatandaşlıktan çıkan şahısların, fesih tarihinden önce yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerden sorumlu olmaya devam edeceği belirtilmiştir.⁵⁰

⁴⁹ The Ministry of Justice , *Laws of the State of Israel: Authorized Translation from the Hebrew. V.1-May 9, 1989* (Government Printer., 1948-1989).

⁵⁰ Yekeler, "İsrail'de Vatandaşlık Anlayışı ve Karşılaşılan Sorunlar".

1.2.3. Yahudi Ulus Devlet Yasası

Sağcı politikacılar son yıllarda ülkenin yönetim tarzını Yahudiliğin değerleri doğrultusunda belirlemek için uğraş içerisinde girmiş, İsrail Devleti'nin üzerine inşa edildiği seküler ilkelerden taviz vermek durumunda kalmışlardır ve bu da 19 Temmuz 2018'de İsrail Millet Meclisi Knesset'in, İsrail Ulus Devleti Yasası'nı kabul etmesinin yol açmıştır. İsrail Ulus Devleti Yasası, önceki yıllarda da birkaç kez gündeme gelmiş ve tartışılmıştır. 2011'deki ilk önerilerden sonra, çeşitli revizyonlarla yasalaştırılmaya çalışılmıştır. İsrail Devleti'nin Yahudi kimliği üzerinden yeniden tanımlanmasını sağlayan ve kamuoyunda Ulus Devlet Yasası olarak bilinen "Temel Yasa: İsrail-Yahudilerin Ulus Devleti" isimli kanun, 19 Temmuz 2018 tarihinde İsrail Parlamentosu Knesset'te ikinci ve üçüncü oturumların ardından kabul edilerek, İsrail'de yarı anayasal statüdeki temel yasalardan biri haline gelmiştir. İlgili yasa, 120 üyeli İsrail Parlamentosu'nda 62 kabul oyuna karşı 55 ret oyuyla, yani salt çoğunlukla kabul edilmiştir. Bu temel yasaların, diğer yasalarda olduğu gibi salt çoğunlukla kabul edilmesi ve yine aynı yasanın 11.maddesinde belirtildiği üzere, meclisin çoğunluğunun kabul ettiği başka bir temel yasa ile değiştirilebilmesi, temel yasaların anayasa ile aynı hiyerarşide olmadığını göstermektedir. Yine de bu yasanın normal bir yasa olarak değil de temel yasa olarak çıkarılmasının hem hukuki hem de siyasa ideolojik bir karşılığı bulunmaktadır.⁵¹ Başbakan Benyamin Netanyahu, yasayı desteklemiş ve bu yasanın İsrail Devleti'nin Yahudi karakterini koruma açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Yasa, İsrail'in anayasal temellerine büyük bir katkı sağladığını ifade etmiştir. 2018'de kabul edilen yasa, çeşitli siyasi ve toplumsal dinamiklerin etkisiyle nihai şekline kavuşmuştur. Yasanın tam adı "Temel Yasa: İsrail Yahudi Halkının Ulus Devleti Yasası"dır (Huk Yesod: Yisrael Medinat ha-Leum şel ha-Am ha-Yehudi). Bu yasa, İsrail'in kuruluşunun 70. yılına denk gelecek şekilde 2018'de yürürlüğe girmiş olup, sembolik bir önem taşımaktadır. Bu yasanın asıl çıkarılma nedeni ise İsrail Devleti'nin Yahudiliği hukuki bir zemine oturtma arzusu olmuştur. Yasa, 11 maddeden oluşmaktadır ve bu maddeler arasında devletin meşruiyeti, sembolleri, resmi dili, takvimi, tatil günleri ve Yahudi diasporasıyla ilişkiler gibi konular ele alınmaktadır. Yasa, Yahudilerin İsrail'de kendi kaderlerini

⁵¹ Ferit Belder, 'Daha Fazla Yahudi, Daha Az Demokratik: "İsrail-Yahudilerin Ulus Devleti" Yasası', 2018, s.2.

tain hakkına sahip olduklarını belirtirken, tartışmalı Kudüs şehrini İsrail'in başkenti olarak ilan eder ve Yahudi diasporasıyla olan ilişkilerde İsrail'in aktif bir rol üstlenmesine olanak tanır. Ancak, dikkat çekici bir şekilde, yasa metninde demokrasi ve eşitlik gibi kavramlara hiç yer verilmemektedir. Yasa, İsrail toplumunda büyük bir tartışma yaratmış, insan hakları savunucuları ve bazı siyasetçiler yasayı antidemokratik ve ayrımcı olarak değerlendirmiştir. Kamuoyu araştırmalarına göre, toplumun bir kısmı yasayı desteklerken, diğer kısmı karşı çıkmaktadır. Ve bu Temel Yasa, Knesset üyelerinin çoğunluğuyla kabul edilen başka bir Temel Yasa ile değiştirilmediği sürece değiştirilemez.⁵²

1.3. İsrail Kurulmadan Önceki Göç Dalgaları

İsrail'e tarihler boyunca yıllar boyu süren göç dalgaları gerçekleştirmiştir. Henüz İsrail Devleti kurulmadan önce yeni Filistin bölgesine yapılan büyük ölçekli göçler olmuştur. Bu kitlesel göçler ile Yahudiler ve İsraililer getirilmiş ve İsrail'in kurulmasında büyük rol oynamıştır. İsrail kurulduktan sonra da devam eden bu göçler ve entegrasyon süreci sadece ulusun ve devletin genel hedefleri olmakla kalmayıp, aynı zamanda İsrail'in her alanda gelişmesi ve ilerlemesi için güçlü bir itici güç olarak da hizmet etmektedir. Yirminci yüzyılın son on yılında İsrail'e gelen yaklaşık bir milyon göçmenle birlikte İsrail toplumunun çehresi geri dönülemez bir şekilde değişmiştir. Bir ekonomik büyüme, kültürel yenilik ve teknolojik gelişme sağlamıştır. Binlerce bilim adamı, sanatçı ve müzisyenle birlikte on binlerce mühendis ve akademisyen, İsrail'de ekonomiyi, teknolojik bilgi deposunu ve yaratıcı kültürü ilerletmek eğitilmiş, profesyonel ve kendini adanmış bir insan sermayesi oluşturmaktadır. Göçmen Kabul Bakanlığı, İsrail kamuoyunda yeni göçmenlerin entegrasyonuna ilişkin farkındalığın derinleştirilmesini, göçmene, onun kimliğine ve temsil ettiği mirasa "onur" terimine vurgu yaparak belirleyici öneme sahip bir konu olarak görmektedir. Bu insani boyut, bir sürecin toplamı olarak göçmenin toplumla bütünleşmesini hızlandırmakta ve daha fazla göçü teşvik etmektedir. On yıl boyunca edinilen derslerden çıkarılan sonuç, nüfusun her bir kesiminin kendine özgü zorluklarla karşı karşıya olması nedeniyle doğrudan göçmenlere yatırım yapmanın

⁵² Eldar Hasanoğlu, "Yahudi Ulus Devlet Yasasının Teolojik Temelleri", Bursa Büyükşehir Belediyesi Kitaplığı /İnsanlığın Kırmızı Çizgisi: Kudüs, Nisan 2019, 113-24.

önemini ortaya koymaktadır, bu da genellikle göçmenlerin ihtiyaçlarına ayrı çerçevelerde özel bir yanıt verilmesini gerektirmektedir. İsrail Devleti, yeni olimlerin entegrasyonu konusunda süregelen misyonunu mümkün olan en iyi şekilde yerine getirmeyi amaçlamaktadır. Burada değinilmesi gereken konu ise farklı göçmen gruplarının denilmesine rağmen bunların ya İsrail ile bağlantısı vardır ya da Yahudi idir. Bu göçmenlerin operasyonları devlet kurulmadan önce de sonra da büyük bir özenle kurgulanmaktadır. Bu süreçte, en son kitlesel göç döneminde gelen tüm göçmenlerin başarılı bir şekilde entegrasyonunu garanti altına almak için tüm Bakanlık personeline ilgili yönergeler sunmaktadır.⁵³ Bu kısımda İsrail Devleti'nin resmi olarak kurulmadan önceki büyük göç dalgaları incelenecektir.

1.3.1. İlk Göç Dalgası

1882-1903 yılları arasında Kenan topraklarına gerçekleşen göç dalgası, "Birinci Aliyah" olarak adlandırılmaktadır ve milliyetçilik idealleriyle motive edilen ilk büyük Yahudi göç hareketi olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte, özellikle Rusya ve Romanya'dan yaklaşık 25.000 Yahudi göç etmiş, Yemen'den ise 2.500 kişi bölgeye ulaşmıştır. Birinci Aliyah göçmenleri, Yahudilere yönelik pogromlar⁵⁴ ve artan şiddet olaylarıyla teşvik edilen iki ana dalga halinde bölgeye gelmiştir. İlk göç dalgası 1881-1882 yıllarında Rusya'daki pogromların ardından gerçekleşmiş, ikinci büyük akın ise 1890-1891 yıllarında Yahudi karşıtı yasaların uygulanması ve Moskova'daki Yahudilerin sürülmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yemen'den gelen göçmenlerin motivasyonu ise daha çok Mesihçi beklentilere dayanmaktaydı. Bu dönemde Rusya ve Romanya'dan ayrılan Yahudilerin büyük bir kısmı Amerika Birleşik Devletleri'ni tercih etmiş olsa da İsrail topraklarına ulaşan göçmenler genellikle aile sahibi orta sınıf bireylerden oluşmaktaydı. Göçmenler arasında, yerleşim olanaklarını değerlendirmek üzere farklı şehirlere ve cemaatlerden gelen temsilciler de bulunmaktaydı. Ancak kırsal yaşama aşinalıklarının olmaması nedeniyle çoğu göçmen, öncelikli olarak Yafa ve Kudüs gibi şehirlere yerleşmeyi tercih etmiştir.

⁵³ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story>.

⁵⁴ Terim, tarihsel olarak, Rus İmparatorluğu'nda yerleşik Yahudi olmayan toplulukların Yahudilere karşı yaptıkları şiddet eylemlerini ifade eder. The United States Holocaust Memorial Museum, "Pogromlar | Holokost Ansiklopedisi", United States Holocaust Memorial Museum, erişim 23 Kasım 2024, <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/pogroms>.

Göçmenlerin yalnızca dörtte biri tarımsal yerleşimlerde yaşamayı seçmiş, buna rağmen bu küçük grup, ilerleyen dönemlerde tarımsal yerleşimlerin temelini atan öncü çiftçiler olarak önemli bir rol üstlenmiştir. Yemen'den gelen yaklaşık 2.500 Yahudi, genellikle Kudüs'e yerleşmiştir. Ancak burada ciddi ekonomik sıkıntılar, konut eksikliği ve yerel halktan gördükleri dostane olmayan muamele nedeniyle zorluklarla karşılaşmışlardır. Bu durum, Yemenli göçmenlerin kendi cemaatlerini, konutlarını ve finans kuruluşlarını oluşturmasına yol açmıştır. Birinci Aliyah döneminde, kuzeyde Metulla'dan güneyde Gadera'ya kadar birçok tarımsal yerleşim yeri kurulmuştur. Bu yerleşimler genellikle özel çiftliklere dayalı topluluklar olarak organize edilmiştir. Rishon LeTzion, Zichron Yaakov ve Yesod HaMa'aleh gibi yeni topluluklar bu dönemde kurulmuş, ayrıca Petach Tikva ve Rosh Pinna gibi daha eski yerleşimler de bu göçle birlikte gelişim göstermiştir. Bununla birlikte, göçmenlerin büyük çoğunluğunun çiftçilik konusunda deneyimsiz olması, tarımsal yerleşimlerin ciddi ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu yerleşimler, Baron Edmond De Rothschild'in mali yardımları sayesinde 1900'lere kadar varlıklarını sürdürmeyi başarmıştır. Birinci Aliyah'ın bir diğer önemli etkisi ise Eliezer Ben Yehuda'nın öncülüğünde gerçekleşen İbrani dilinin yeniden canlandırılması olmuştur. İbranice dilinde okulların kurulması, eğitim ve kültür alanında devrim niteliğinde değişimlere yol açmıştır.⁵⁵

1.3.2. İkinci Göç Dalgası

1904-1914 yılları arasında gerçekleşen İkinci Aliyah, Yahudi tarihinde önemli bir göç dalgasını temsil etmektedir. Bu dönemde çoğunlukla Rusya ve Polonya'dan yaklaşık 35.000 Yahudi, ideolojik motivasyonlar, pogromlar ve Yahudi karşıtı şiddet olaylarının etkisiyle Kenan topraklarına göç etmiştir. Ancak bu göç dalgası, 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle duraksamıştır. Birinci Aliyah'tan farklı olarak, İkinci Aliyah göçmenleri büyük oranda genç ve bekar bireylerden oluşmaktaydı. Sosyalist ideolojiye bağlı olan bu göçmenler, Yahudi ulusunun yeniden dirilişi idealine inanıyor ve bu doğrultuda hareket ediyorlardı. Bazı göçmenler aileleriyle birlikte şehir yaşamını tercih etse de çoğunluk tarımsal yerleşimlerde işçi

⁵⁵ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=2>.

olarak çalışmayı seçmiştir. Aynı dönemde Yemen'den de göçler gerçekleşmiştir. Bu göçmenlerin bir kısmı kendi iradeleriyle bölgeye gelirken, diğerleri HaPoel HaTzair (Genç Emekçi)⁵⁶ hareketinin temsilcilerinin çabalarıyla İsrail topraklarına ulaşmıştır. Yemenli göçmenlerin bir kısmı Kudüs ve Yafa'da daha önce gelen göçmen topluluklarına katılırken, diğerleri tarımsal yerleşimlerde yer almayı tercih etmiştir. Zorluklarla karşılaşmalarına rağmen, Yemenli göçmenlerin çoğu sonunda Yahudi Yişuv'una⁵⁷ (yerleşim topluluğu) tam anlamıyla entegre olmayı başarmıştır. İkinci Aliyah göçmenleri, Yahudi toplumu içinde sosyal, kültürel ve siyasi anlamda derin etkiler bırakmıştır. Göçmenler, Yahudi topluluklarının pek çok kurumunu ve örgütünü kurmuşlardır. Bu dönemde Tel Aviv şehri inşa edilmiş, HaShomer adlı ilk savunma örgütü oluşturulmuş ve çok sayıda kibbutz⁵⁸ (kolektif tarım yerleşimi) kurulmuştur. Ayrıca, Histadrut (İsrail Sendikaları Birliği) ve sağlık ile sosyal yardım alanında ilk örgütler de bu göçmenlerin katkılarıyla hayata geçirilmiştir. Kültürel açıdan, İkinci Aliyah göçmenleri İbranice dilinin yeniden dirilişini daha da ileri taşımışlardır. İlk ve ortaöğretim düzeyinde eğitim sistemlerini teşvik etmiş ve geliştirmiş, yüksek öğrenim ile sanat, edebiyat ve gazeteciliğin gelişmesine öncülük etmişlerdir. Bu bağlamda İkinci Aliyah, modern İsrail toplumunun sosyal ve kültürel temellerinin atılmasında kritik bir rol oynamıştır.⁵⁹

1.3.3. Üçüncü Göç Dalgası

Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle duraksayan İkinci Aliyah'ın bir devamı olarak görülen Üçüncü Aliyah, 1919-1923 yılları arasında gerçekleşmiştir. Bu dönemde, çoğunluğu Rusya ve Polonya'dan, daha az bir kısmı ise Litvanya ve Romanya'dan olmak üzere yaklaşık 35.000 Yahudi İsrail topraklarına göç etmiştir.

⁵⁶ Rafael Medoff, Chaim I. Waxman, Historical Dictionary of Zionism, Routledge, 5 Sep 2013.

⁵⁷ Eski Yişuv, Siyonist Aliyah'lardan önce İsrail Topraklarında/Filistin'de yaşayan Yahudi topluluğunu ifade eder. Yeni Yişuv, 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasına kadar Siyonist Aliyah'ların göç dalgalarıyla İsrail/Filistin Topraklarına gelen Yahudi toplumunu ifade eder. Bkz. Ayşe Ömür Atmaca, "ORSAM-Ortadoğu Araştırmaları Merkezi", ORSAM-Ortadoğu Araştırmaları Merkezi, 2012, erişim 19 Eylül 2024, <https://www.orsam.org.tr/tr/isci-siyonizminin-kokenleri-sosyalist-dusuncelerin-yeni-ulkesi-olarak-israil/>.

⁵⁸ Bir kibbutz (İbranice: קיבוץ / קיבוץ, 'toplanma, kümelenme'; çoğul: kibbutzim קיבוצים / קיבוצים) İsrail'de geleneksel olarak tarıma dayalı kasıtlı bir topluluktur. Judy Peres ve Chicago Tribune, "In 50 years, kibbutz movement has undergone many changes", <http://www.chicago.tribune.com/>, 09 Mayıs 1998, <https://web.archive.org/web/20071017140825/http://texnews.com/1998/religion/kibbutz0509.html>.

⁵⁹ 'Immigrants to Israel Ministry of Aliyah and Integration', accessed 26 April 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=3>.

Üçüncü Aliyah, Yahudilerin geldikleri ülkelerde yaşadıkları ekonomik ve siyasi zorluklar, Balfour Deklarasyonu'nun⁶⁰ yayınlanması ve İngiliz Mandası'nın⁶¹ kurulmasıyla güçlenen milliyetçi idealler tarafından teşvik edilmiştir. Ayrıca, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da yaşanan sosyal ve siyasi çalkantılar da bu göç dalgasının hızlanmasına katkıda bulunmuştur. Bu dönemde, savaşın ardından yeni ulus devletlerin ortaya çıkışı ve İkinci Aliyah göçmenlerinin görece başarılı entegrasyonu, genç Yahudiler arasında ulusal canlanma isteğini artırmıştır. Üçüncü Aliyah göçmenleri, önceki dönemlerde başlatılan çabaları sürdürerek yeni kurumlar ve yerleşim biçimleri oluşturmuşlardır. Bu dönemde Genel İşçi Federasyonu (Histadrut) kurulmuş, ayrıca İngiliz Mandası dönemindeki Yahudi savunma örgütü olan Hagana'nın temelleri atılmıştır. Üçüncü Aliyah'ın göçmenleri, İbrani işçiliği idealini benimsemiş ve bu ideali binaların ve yolların inşası gibi pratik işlerde hayata geçirmiştir. Aynı zamanda, mevcut tarımsal altyapıyı güçlendirmeye devam etmiş ve kibbutzim ile moshav ovdim⁶² (işçi yerleşimleri) gibi yeni yerleşim biçimleri geliştirmiştir. Bu yeni yerleşimler, Üçüncü Aliyah'ın kolektif çalışma ve dayanışma anlayışının önemli bir ifadesi olmuştur. Göçmenlerin bu çabaları, modern İsrail devletinin sosyal ve ekonomik altyapısının inşasında kritik bir rol oynamıştır.⁶³

1.3.4. Dördüncü Göç Dalgası

Dördüncü Aliyah, 1924 yılında başlayarak ağırlıklı olarak Polonya, Rusya, Romanya ve Litvanya'dan gelen 67.000'den fazla Yahudi göçmen ile Yahudi Yişuv'unun gelişiminde önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur. Yemen ve Irak'tan gelen daha küçük gruplar da bu göç dalgasına katılmıştır. Göçmenlerin büyük bir bölümünü oluşturan Polonya Yahudileri, ülkede yaşanan ekonomik kriz ve Yahudilere uygulanan

⁶⁰ Balfour Deklarasyonu, 1917 yılında Birleşik Krallık'ın Filistin'de Yahudi halkı için bir "ulusal yuva" kurulmasını desteklediğini belirten resmi bir beyanattır. Bkz. Fatma Erkaya, "Türkiye-İsrail İlişkileri (1948-1960)", *KARE*, s 12 (31 Aralık 2021): 135-74, <https://doi.org/10.38060/kare.963268>.

⁶¹ 1920'de, Birinci Dünya Savaşı sonrasında Milletler Cemiyeti tarafından Filistin, İngiliz Mandası olarak Birleşik Krallık'ın kontrolüne verildi. Bu manda dönemi, Yahudi göçlerinin artmasına ve bölgedeki Arap direnişinin yükselmesine neden oldu. Yahudi toplumu, bu dönemde altyapılarını güçlendirip devlet kurma çalışmalarını sürdürdü, ancak bu, Arap toplumu ile çatışmalara yol açtı. Bkz. Kadir Kasalak, "İngilizlerin Filistin Politikası Ve Filistin Mandası", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy 25 (Mart 2016): 65-78.

⁶² Kibbutz ile Moshav arasındaki farkları ve detayları için Bkz. "The Kibbutz and the moshav - UNESCO Digital Library", erişim 09 Ağustos 2024, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000017955>.

⁶³ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=4>.

yüksek vergiler nedeniyle göç etmeye zorlanmıştır. Aynı zamanda, Avrupa genelinde yükselen antisemitizm de göçün temel sebeplerinden biri olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin 1924 yılında uygulamaya koyduğu katı göç yasaları ve kotalar da İsrail topraklarının bir göç hedefi olarak ön plana çıkmasına katkı sağlamıştır. Dördüncü Aliyah'ın demografik yapısı, önceki Üçüncü Aliyah'tan belirgin şekilde farklıdır. Bu göç dalgasına katılanlar, genellikle öncü sosyalist ideolojilere bağlı bireyler değil, kendi ülkelerinde ticaret, sanayi ve küçük işletmelerle uğraşan orta sınıf insanlardan oluşmuştur. Bu farklılık, göçmenlerin yerleşim tercihlerini de etkilemiştir; birçok kişi şehirlerde, özellikle de Tel Aviv'de yaşamayı seçmiştir. Bu dönemde şehirlerde hızlı bir ekonomik büyüme yaşanmış, göçmenler hafif sanayi, küçük işletmeler, atölyeler ve inşaat sektöründe faaliyet göstermiştir. Şehir yaşamına odaklanmalarına rağmen, tarımsal yerleşimlerde de etkili olmuşlardır. Moshavim adı verilen yeni tarımsal yerleşim birimlerinin kurulmasında ve narenciye tarımı gibi girişimlerin gelişiminde önemli roller üstlenmişlerdir. Dördüncü Aliyah, 1926'da yaşanan ekonomik kriz nedeniyle birçok göçmenin ülkeyi terk etmesine rağmen Yahudi Yişuv'unun altyapısının güçlenmesine ve topluluğun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısının çeşitlenmesine büyük katkı sağlamıştır. Bu göç dalgası, şehirleşme ve sanayileşme süreçlerini hızlandırarak modern İsrail'in temellerinin atılmasında etkili olmuştur.⁶⁴

1.3.5. Beşinci Göç Dalgası

Beşinci Aliyah, 1929 yılında başlayan ve İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcına kadar süren önemli bir göç dalgasıdır. Bu süreçte, Avrupa'nın Batı ve Orta bölgeleri dahil olmak üzere farklı bölgelerden toplamda 250.000'i aşkın Yahudi İsrail topraklarına göç etmiştir. Göç hareketi, başlangıçta milliyetçi sebeplerle küçük bir grup tarafından başlatılmış olsa da 1933 yılında Adolf Hitler'in iktidara gelmesiyle büyük bir hız kazanmıştır. 1933 ile 1936 yılları arasında 160.000'den fazla Yahudi yasal yollarla göç etmiştir. Ancak, İngiliz Mandası'nın uyguladığı göç kısıtlamaları nedeniyle binlerce kişi yasadışı yollardan bölgeye ulaşmak zorunda kalmıştır. Beşinci Aliyah göçmenlerinin büyük çoğunluğu Tel Aviv gibi kentlere yerleşerek kentsel gelişime önemli katkılarda bulunmuştur. Bu göç dalgasında akademisyenler, doktorlar,

⁶⁴ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=5>.

sanatçılar ve diğer profesyoneller yer almış; hatta bu dönemde İsrail Filarmoni Orkestrası'nın⁶⁵ kuruluşu gibi kültürel gelişmeler gerçekleşmiştir. Buna ek olarak, göçmenlerin küçük bir kısmı tarımsal yerleşimi tercih etmiş ve yeni moshavim ile kibbutzim'lerin kurulmasına katkı sağlamıştır. Beşinci Aliyah'ın kentsel gelişime sağladığı katkılar arasında sanayi, ticaret ve mesleki alanların büyümesi de dikkat çekmektedir. Bu göç dalgasının etkisi, Yahudi nüfusunun önemli ölçüde artmasıyla da kendini göstermiştir. Dönem boyunca Yahudi nüfusu çeşitli kaynaklara göre farklılık gösterse de İsrail hükümetinin verilerine göre İkinci Dünya Savaşı öncesinde yaklaşık 475.000 kişiye ulaşmıştır. Bu, toplam nüfusun yaklaşık %40'ına denk gelmekte ve Yahudi topluluğunun İsrail topraklarındaki demografik varlığını büyük ölçüde güçlendirmektedir. Beşinci Aliyah, hem kentsel hem de tarımsal alanlardaki gelişmelerin yanı sıra kültürel ve profesyonel alanlarda sağlanan katkılarla modern İsrail'in şekillenmesinde kritik bir rol oynamıştır.⁶⁶

1.4. Aliyah/Göç Operasyonları

1.4.1. Kartalların Kanatları Operasyonu/Sihirli Halı Operasyonu ("On Eagles' Wings")

1949 yılında, "Kartalların Kanatlarında" olarak bilinen bir operasyon kapsamında 50.000 Yemenli Yahudi, Aden şehrinden hava yoluyla İsrail'e göç etmiştir. Bu operasyonun adı, Çıkış Kitabı 19:4'te geçen "...ve sizi kartalların kanatlarında taşıyacağım ve bana getireceğim..." ifadesinden esinlenmiştir. Aynı zamanda "Sihirli Halı Operasyonu" olarak da anılmaktadır. Yemen'deki kadim Yahudi topluluğu, tarih boyunca İsrail'deki Yahudilerle bağlarını sürdürmüştür. İsrail Devleti'nin 14 Mayıs 1948'de kurulmasının ardından, Yemen'deki yaklaşık 50.000 Yahudi de dahil olmak üzere birçok Arap ülkesindeki Yahudi toplulukları, ciddi tehditlerle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum üzerine İsrail Devleti, onları kurtarmak ve güvenli bir şekilde ülkeye getirmek için bir dizi kurtarma operasyonu başlatmıştır. 1949 yılında Yemen

⁶⁵ Polonya doğumlu kemancı Bronislaw Huberman, 1930'lu yıllarda Avrupa'nın farklı ülkelerinden Yahudi müzisyenleri ve aile üyelerini Nazi vahşetinden kurtararak, dünyanın sayılı orkestralarından Israel Philharmonic Orchestra ("İPO"; "İsrail Filarmoni Orkestrası") adını alacak oluşumun temellerini atmıştır.

⁶⁶ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=6>.

İmamı, Yahudilerin ülkeden çıkışına izin vermeyi kabul etmiş ve bu kararla birlikte İsrail'e göç etmelerini sağlayacak geniş çaplı bir operasyon başlamıştır. Operasyonun hızla gerçekleştirilmesi gerekiyordu, zira İmam'ın kısa sürede bu izni geri çekebileceği endişesi bulunuyordu. Yemen ile İsrail arasında kara yolu bağlantısı olmadığından, tüm göçmenlerin hava yoluyla taşınması zorunluydu. Göçmenler, Aden yakınlarındaki "Geula" (Kurtuluş) olarak adlandırılan bir kampta toplanmıştır. Yemen'in farklı bölgelerinden, riskli ve tehlikeli yolculuklarla gelen binlerce Yahudi, bu kampa ulaşmıştır. Birçoğu bu zorlu yolculuğu yaya veya eşekler üzerinde yaparken, yol boyunca soygunculara ve yerel halkın düşmanlığına karşı savunmasız kalmışlardır. Yemen'e ulaşmayı başaran az sayıda Aliyah şaliki⁶⁷ (göç organize edicileri), yalnızca sınırlı sayıda kişiye yardım edebilmiş ve ancak Aden çevresine ulaştıklarında bu kişilerin Geula kampına taşınması için gerekli düzenlemeleri yapabilmişlerdir. Yemen'deki Yahudi nüfusunun tam sayısına dair kesin bir bilgi bulunmaması, kampa doğru hareket edenlerin sayısının belirsizliği ve operasyonun gizlilik içinde yürütülmesi zorunluluğu nedeniyle organizasyon son derece karmaşık bir hal almıştır. Yerel halkın düşmanlığı ve yetkililerin olası tepkileri operasyonu daha da zorlaştırmış, diğer Müslüman ülkelerin bu operasyondan haberdar olmalarından duyulan endişe de organizasyonun üzerindeki baskıyı artırmıştır. 1949 yazında, Geula kampına gelen göçmen sayısında dramatik bir artış yaşanmış ve 1.000'den az kişiyi barındıran kamp, kısa süre içinde yaklaşık 31.000 kişiyi ağırlamak zorunda kalmıştır. Kampın sağlık personeli, göçmenlerin tıbbi muayeneleri sırasında endişe verici bulgular rapor etmiş ve kamptaki koşulların felaket boyutlarına ulaştığını dile getirmiştir. Bu krizin ışığında, Başbakan David Ben Gurion ve operasyondaki diğer yetkililer, Yemen'den gelen göçmenlerin Aliyah sürecinin hızlandırılması talimatını vermiştir. Eylül 1949'dan itibaren günde yaklaşık 500 Yahudi İsrail'e gelmeye başlamış, yıl sonuna kadar 35.000 Yemenli Yahudi Aliyah yapmıştır. Göç akışı sonraki aylarda da devam

⁶⁷ Aliyah sırasında Yemen'den İsrail'e yapılan göçlerin ve bu göçlere yardım eden kişilerin ("şaliki") karşılaştığı zorluklardan bahsediyor. "Şaliki" kelimesi İbranice'den gelmekte olup "gönderilenler" veya "temsilciler" anlamına gelir ve bu kişiler, Yahudi cemaatlerine yardım etmekle görevli olan kişilerdir. Şaliki (Shlichim), İbranice "şaliah" kelimesinin çoğuludur ve "gönderilenler" veya "temsilciler" anlamına gelir. Yahudi cemaati içinde, şaliki, belirli görevlerle bir topluluğa gönderilen kişileri tanımlar. Bu kişiler, genellikle diaspora Yahudilerine yardım etmek ve onları Yahudi geleneklerine veya İsrail'e daha yakın kılmak için gönderilir. Görevleri arasında yardım toplamak, göç düzenlemelerini organize etmek ve Yahudilerin dini ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak vardır. Aliyah şaliki terimi, Yahudilerin İsrail'e göçünü organize eden ve onlara yardım eden temsilcileri tanımlar. Özellikle Yahudilerin tehlikeli durumlarda (örneğin, Yemen, Etiyopya gibi) İsrail'e göç etmelerini sağlayan şaliki, bu süreçte önemli roller üstlenmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Rachel Simon, "Shlichim From Palestine In Libya", 1997.

etmiş, Sihirli Halı Operasyonu'nun son uçuşu Eylül 1950'de gerçekleştirilmiştir. Toplamda yaklaşık 50.000 Yemenli Yahudi, bu operasyonla İsrail'e göç etmiş ve Yemen'deki Yahudi cemaatinin neredeyse tamamı Aliyah yapmıştır.⁶⁸

1.4.2. Ezra ve Nehemya Operasyonu

1950-1951 yılları arasında yaklaşık 125.000 Iraklı Yahudi, bir Amerikan havayolu şirketi tarafından ve Irak hükümetinin özel izniyle hava yoluyla İsrail'e taşınmıştır. Bu geniş kapsamlı operasyona, İkinci Tapınak Dönemi'nin başında Babil'den (günümüz Irak'ının öncüsü) dönüşün iki liderine atfen "Ezra ve Nehemya Operasyonu" adı verilmiştir. İsrail Devleti kurulduğunda Irak'ta yaklaşık 135.000 Yahudi yaşamaktaydı. Bunların yarısından fazlası başkent Bağdat'ta ikamet etmekteydi. Cemaat büyük ölçüde varlıklı bir cemaatti ve yüksek bir sosyal statüye sahipti. 1947'de Birleşmiş Milletler'in Bölünme Planı'nı kabul etmesiyle birlikte Irak hükümeti Yahudilere karşı önlemler almaya başlamıştır. 1948 yılında İsrail Devletin kuruluşunun ilan edilmesinin ardından binlerce Iraklı Yahudi tutuklanarak hapse atıldı ve Siyonist örgütler yasadışı ilan edilmiştir. Aliyah yapmak isteyen Yahudiler ölüm cezasıyla karşı karşıya kalmıştır. Iraklı Yahudilere çeşitli ek kısıtlamalar getirildi; bunlar arasında Irak içinde bir yerden başka bir yere taşınma yasağı, okullara ve hastanelere devam etmeyi engelleyen kısıtlamalar ve diğer sert önlemler vardı. Iraklı Yahudilerin karşılaştığı zorlukların farkında olan İsrail hükümeti, onları İsrail'e getirmenin yollarını aramış ve bu yollardan biri de gizli bir karadan kaçış rotasının oluşturulması olmuştur.

Yolun uzunluğuna ve tehlikelerine rağmen, 3000 kadar Yahudi Aralık 1949 ile Şubat 1950 arasında kaçmayı başarmıştır. Çok beklenen bir değişiklik 1950'de Irak hükümetinin Yahudilere Irak vatandaşlığından çıkmaları, mülklerinden feragat etmeleri ve gelecekte geri dönme hakkından vazgeçmeleri koşuluyla göç izni vermesiyle gelmiştir. Bu iznin arkasındaki nedenler net olmamakla birlikte, Iraklı yetkililerin Yahudilerin Siyonist faaliyetlerini izlemeyi bırakma arzusu, hükümetin Yahudi mülklerine el koyma isteği ve uluslararası imaj ve itibarlarını iyileştirme

⁶⁸ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=7>.

ihtiyacının bir kombinasyonu gibi görünmektedir. Irak'tan ayrılmak için verilen özel izin sonucunda İsrail Devleti bir kurtarma operasyonu gerçekleştirmek için hazırlıklara başladı. Irak vatandaşlığından çıkmak zorunda kalan Iraklı Yahudilerin kayıt yaptırılmaları ve İsrail'e gitmek için sıralarını beklemeleri gerekiyordu. Yasanın amacının Yahudi cemaati içindeki Siyonistleri açığa çıkarmak olduğu yönündeki korkular nedeniyle başlangıçta çok az sayıda Yahudi kayıt yaptırdı. Ancak kısa bir süre sonra, Yahudiler Irak hükümetinin gerçekten gitmelerine izin vermeye istekli olduğunu anlayınca, giderek daha fazla sayıda Yahudi vatandaşlıktan çıkmaya ve Aliyah için kayıt yaptırmaya başlamıştır. Her cemaatin Aliyahı, Aliyah kaydı, pasaport bekleme ve her aile üyesi için Irak hükümetine yapılan ödemeler de dahil olmak üzere yerel Yahudi cemaat örgütleri aracılığıyla yönetilmiştir. Her uçuş için bir tarih belirlenmiş olup ve tarih yaklaştıkça her cemaat giderek akrabalarını ya da Bağdat Yahudi cemaatinin diğer üyelerini beklemeye başlamıştır. Uçuşların organizasyonu Yahudi Ajansı ve Ortak Dağıtım Komitesi'nin şalikipleri tarafından gerçekleştirildi. İsrail hükümeti göçmenlerin Bağdat'tan Kıbrıs'a taşınması için bir Amerikan havayolu şirketiyle anlaştı ve Yahudiler buradan İsrail'e getirilmiştir. Aliyah oranı arttıkça, Bağdat hükümeti her uçuşun Kıbrıs üzerinden yapılmasını sağlamayı bırakmış ve uçaklar doğrudan Lod havaalanına uçmaya başlamıştır. Ezra ve Nehemya Operasyonu sırasında 120.000'den fazla Yahudi, yani neredeyse Irak Yahudi toplumunun tamamı İsrail'e hava yoluyla taşındı.⁶⁹

1.4.3. Fas Yahudilerinin Aliyah'ı

1954-1955 yıllarında İsrail'e büyük bir Faslı Yahudi akını olmuştur. Fas'tan gelen Yahudilerin 1948'de devletin kurulmasıyla başlayan yasal göçünün bir parçası olan bu göç dalgası, 1956'da Fas'ın bağımsızlığını ilan etmesiyle sona ermiştir. İsrail Devleti'nin kurulmasıyla birlikte Fas'taki Yahudiler, Yahudilerin zaferi karşısında şok olan yerel halkın şiddetinden korkmaya başlamıştır. Bu korkular 1954-1955 yıllarında Fas'ın Fransa'dan bağımsızlığı yaklaştıkça daha da yoğunlaşmıştır. Fas'taki Yahudilerin durumu, şiddet ve terör daha sık görülmeye başlandıkça daha da kötüleşmiştir. Devletin kurulmasının hemen ardından, Yahudiler Kazablanka'da

⁶⁹ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=8>.

kurulan transit kamplar aracılığıyla Fas'tan Aliyah yapmaya başlamıştır. Faslı Yahudilerin en büyük akını, Fas'ın bağımsızlığının yaklaşmasıyla durumları kötüleştiği için 1954-1955 yıllarında gerçekleşmiştir. O yıllarda Faslı Yahudilerin İsrail'e getirilmesinden Yahudi Ajansı sorumluydu ve toplam göçmen sayısı 35.000'e yaklaşmıştı. İsrail'in yeni göçmenler için belirlediği ve genç, sağlıklı ve aile sahibi kişileri tercih eden kriterlerin kaldırılması da göçü teşvik etmiştir. Aslında bakılacak olursa Faslı Yahudilerin Aliyah'ı 1956'da sona ermemiş, Fas'ın bağımsızlığını takiben gizlice devam etmiştir. 1956-1961 yılları arasında yaklaşık 30.000 Yahudi gizlice İsrail'e gitmiştir. Fas'tan 43 Yahudi ve Chaim Tzarfati adında bir İsrail temsilcisini kaçıran ve 10-11 Ocak gecesi batan "Egoz" gemisinin hikâyesi, Fas'tan İsrail'e göç tarihinin en trajik olayıdır. Denizdeki facia Fas Yahudilerinin içinde bulunduğu kötü durumu dünya gündemine taşıdı ve uluslararası baskılar sonucunda Fas Kralı 2. Hasan, Yahudilerin göç etmesine göz yummuştur. 1961-1964 yılları arasında 80.000 Faslı Yahudi Aliyah yaptı ve yıllar içinde Faslı göçmenlerin sayısı çeyrek milyonu aşmıştı ve bir Arap ülkesinden gelen en büyük göçmen grubu olmuştur.⁷⁰

1.4.4. Musa Operasyonu

1984'teki Musa Operasyonu sırasında yaklaşık 8,000 Yahudi Etiyopya'dan Aliyah yapmıştır. Bu operasyona Moşe Rabbenu'ya atfen ve Etiyopyalı Yahudilerin kurtuluşunun Mısır'dan çıkışa benzediği fikrinin bir sembolü olarak "Musa Operasyonu" adı verilmiştir. Etiyopyalı Yahudilerin İsrail topraklarına dönme hayali onları yıllar boyunca ayakta tutmuştur. Hayalleri 1975 yılında İsrail Hahambaşılığının onları Yahudi olarak tanıması ve 1977 yılında İsrail hükümetinin onları İsrail'e getirme kararıyla gerçekleşmeye başlamıştır. 1977-1984 yılları arasında yaklaşık 8000 Yahudi kademeli olarak İsrail'e gelmiştir. Mümkün olduğunca çok sayıda Etiyopyalı Yahudi'yi İsrail'e getirmek amacıyla 1984 yılında Musa Operasyonu düzenlenmiştir. Yahudilerin Etiyopya'dan ayrılmaları yasak olduğu için operasyonun gizli kalması gerekmektedir. İsrail'e ulaşmayı arzulayan Etiyopyalı göçmenler yol boyunca sayısız tehlikeyle karşılaşmıştır. Önce gizlice Sudan sınırına gitmeleri gerekmekte ve bunu da küçük gruplar oluşturarak birlikte yapmaya çalışmaktaydılar. Çoğunluk yaya olarak seyahat

⁷⁰ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=9>.

etmekte, yol boyunca soygunculara ve diğer şiddet olaylarına karşı savunmasız kalmaktaydılar. Sudan'a yolculuk genellikle iki hafta ile bir ay arasında sürmüş ve sayısız kişi yol boyunca hayatını kaybetmiştir. Sınırı geçtikten sonra, göçmenler İsrail'e doğru yola çıkana kadar uzun süre kamplarda kalmışlardır. Kamplardaki koşullar çok ağırdı ve çok sayıda insan da bu kamplarda hayatını kaybetmiştir. Musa Operasyonu 8000 Yahudi'yi İsrail'e getirmiştir ve bunların 1500'ü ebeveynleri olmadan gelen çocuk ve gençlerden oluşmaktaydı. Operasyon, basına sızan bilgiler ve Sudan hükümetinin Arap ülkelerinin tepkisinden duyduğu korku nedeniyle durdurulmuştur.⁷¹ 1973'e kadar, Yahudi Göç Yasası'na göre değil de kişisel tercihleri sonucu olarak İsrail'e gelen Falaşalar olmakla birlikte, özellikle 1974 yılında Etiyopya'da, iktidardaki Derg rejimi ile Tigre Halk Kurtuluş Cephesi arasında yoğun çatışmaların başlaması Falaşalar için hayatı zorlaştırmıştır. İsrail Devleti Musa Operasyonu operasyonu ve Süleyman Operasyonu ile binlerce Falaşaların İsrail'e getirilmiş olması onların burada hiçbir problemleri olmadığı anlamına gelmemektedir. Çünkü, 19. yüzyılın yüzyılın sonlarında varlıkları bilinir hale gelen Falaşalar, 1975 yılına kadar Yahudi olarak resmen kabul edilmemişlerdir. Rabbani Yahudi toplumu, onların Yahudilik statüsüne geçişi için resmi bir ihtida sürecinden geçmeleri gerektiğini savunuyordu. Ancak uzun ve zorlu bir sürecin ardından Sefarad Hahambaşılığı, Falaşaların Yahudi kimliğini kabul etmiştir. Buna rağmen, bu kabul, Falaşaların İsrail'deki Yahudi toplumu ile tam bir entegrasyon sağladığı anlamına gelmemektedir. Dini yapılarla yaşadıkları sorunların yanı sıra, Falaşalar maddi olarak da zor durumdadır. Günümüzde, Falaşa nüfusunun %80'i işsizdir ve bu durum, askerliği kolay bir iş bulma yolu olarak tercih etmelerine sebep olmaktadır.⁷²

1.4.5. Eski Sovyetler Birliği'nden Yapılan Aliyah

1990 yılında Sovyetler Birliği'nin çöküşüyle başlayan büyük göç dalgası, İsrail'e yaklaşık bir milyon Sovyet göçmen getirmiştir. Sovyet Yahudilerinin uzun süre İsrail'den ve Yahudi dünyasından izole edilmesi, 1920'lerde Sovyet hükümetinin iktidara gelmesiyle başlamış ve 1990'da rejimin çökmesiyle bu izolasyon sona ermiştir. Bu dönüm noktası, Yahudilerin İsrail'e göç etmeleri anlamına gelen Aliyah

⁷¹ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=10>.

⁷² Fuat Aydın, 'Ortadoğu Ülkelerinin Dinsel Yapısı', 2011. s. 539.

için yeni fırsatlar doğurmuştur. Sovyet Yahudilerinin İsrail ve Yahudi kimliğiyle olan zayıf bağlarını güçlendirme amacıyla, 1952 yılında İsrail tarafından "Netiv" isimli bir örgüt kurulmuştur. Netiv, Sovyet Yahudileriyle temas kurmak ve onların Yahudi kimliğini güçlendirmek için büyük riskler almıştır. 1967'deki Altı Gün Savaşı, Sovyet Yahudileri arasında İsrail'e olan ilgiyi artırmış ve Aliyah talepleri bu dönemde yoğunlaşmıştır. Ancak Siyonist faaliyetlere katılanlar işlerini kaybetme, tutuklanma ve hapsedilme riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu süreçte, uluslararası Yahudi örgütleri Sovyet Yahudilerinin göç etmesine izin verilmesi için baskı yapmış, bu çabalar sonucunda 1969-1973 yılları arasında yaklaşık 150.000 Yahudi İsrail'e göç etmiştir. Ancak, kitlesel göç hareketi, Sovyet rejiminin çökmesiyle 1990 yılında gerçek anlamda başlamıştır.⁷³

1.4.6. Süleyman Operasyonu

1991 yılında Etiyopya'daki rejim değişikliği sonrasında, yeni hükümet, Etiyopya'da kalan Yahudilerin Aliyah yapmasına izin vermeyi, 40 milyon dolar karşılığında kabul etmiştir. Bu çerçevede, "Süleyman Operasyonu" olarak adlandırılan kurtarma operasyonu sırasında 14.000 Etiyopyalı Yahudi İsrail'e taşınmıştır. 1989'da İsrail ve Etiyopya arasındaki diplomatik ilişkilerin yenilenmesi ve Yahudi nüfusa yönelik artan şiddet endişesi, İsrail Devleti ve Amerikalı Yahudi topluluklarını Etiyopyalı Yahudileri kurtarma konusunda iş birliği yapmaya yöneltmiştir. Operasyon, adını Kral Süleyman ve Saba Melikesi'nin tarihi ilişkisine atfen almış ve operasyonun gerçekleştirilmesi için önemli miktarda para Etiyopya hükümetine ödenmiştir. 1989'dan itibaren, ailelerinin bir kısmı İsrail'de bulunan Yahudiler Aliyah yapmaya başlamış ve diğer Etiyopyalı Yahudiler de bu sürece katılmak için İsrail konsolosluğuna başvurmuştur. Ülkedeki hükümet karşıtı güçlerin Addis Ababa'ya yaklaşmasıyla, Yahudilerin güvenliğiyle ilgili kaygılar artmıştır. 24 Mayıs 1991'de başlayan operasyonla 36 saat içinde 14.000 Yahudi El Al uçaklarına bindirilerek İsrail'e getirilmiş ve 25 Mayıs'ta son göçmenler varış yapmıştır. Bu göçmenlerin çoğu, yıllar sonra İsrail'deki aileleriyle tekrar bir araya gelmiştir. Sonuç olarak, toplamda 35.000 Etiyopyalı Yahudi Aliyah gerçekleştirmiştir.⁷⁴

⁷³ "Immigrants to Israel", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=11>.

⁷⁴ "Immigrants to Israel | Ministry of Aliyah and Integration", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 26 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=12>.

BÖLÜM II

İSRAİL'DE YAHUDİ GÖÇÜ OLGUSUNA YÖNELİK KURUMSALLAŞMA

Göç kavramı, bireylerin yaşamakta olduğu topraklardan, alıştıkları sosyal yapılarından, benimsemiş olduğu toplumsal yaşamdan ayrılarak veya ayrılmaya zorlanarak yeni yaşam alanlarına hareket etme sürecidir. Göçler, savaşlar, demografik değişimler, iklim değişikliği, gibi çeşitli nedenlerle gönüllü ya da zorunlu olarak gerçekleşmektedir. Ayrıca kısa, orta ve uzun vadeli olabilen bu hareketlerin toplumsal alanda birçok yansıması olmaktadır. Bu nedenle göçlerin bir yönetim sorunu olarak çeşitli politikalar kapsamında ele alınması gerekmektedir.⁷⁵ Ülkelerin ekonomik ve politik durumu, nüfus yapısı, kamu düzeni ve refahını etkileyen göç hareketlerinin yönetimi, ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliği gerektirmektedir.⁷⁶ Göç meselesini incelerken karşımıza iki temel yapı taşı çıkmaktadır; bir toplum hizmeti olarak görev alan kâr gütmeyen kuruluşlar ve resmi kurumlar. Bu bölümde İsrail'de göç olgusunu hükümetin ve sivil toplum kuruluşlarının nasıl yönettiği ele alınacaktır. İlk bölüm İsrail Devleti'nin Aliyah ve Uyum Bakanlığı resmi sitesinden alınmıştır.

2.1. Devletin Yahudi Göçü Bağlamındaki Göç Politikası

2.1.1. İsrail Göç ve Uyum Bakanlığı

İsrail Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı⁷⁷, yaygın olarak "Aliyah" olarak bilinen İsrail'e göç sürecini üstlenen bireyler için kapsamlı destek ve kaynaklar sağlamak üzere

⁷⁵ Kaan Akman and Makale Türü, 'Göç Yönetiminde Yerel Yönetimler ve STK İşbirliği', 2018, sayfa 453.

⁷⁶ Buket Akıncı and Ahmet Nergiz, 'Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul', 2015, sayfa 61.

⁷⁷ Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, İsrail hükümetinin göçmenlere yardım sağlamaktan sorumlu bir bakanlığıdır. Bakanlık 1951 yılına kadar Göçmenlik Bakanlığı olarak biliniyordu (İbranice: משרד העלייה),

tasarlanmıştır. Bakanlığın temel hedeflerinden biri, Aliyah ile ilgili yasal prosedürler hakkında kapsamlı rehberlik sağlamaktır. Bu rehberlik, ülkeye gelmeden önce, çevrimiçi olarak Bakanlık'ın resmi web sitesi üzerinden erişilebilen detaylı bilgiler sunmaktadır. Bu kapsamda, vize gereklilikleri, oturma izinleri ve vatandaşlık süreçleri hakkında ayrıntılı bilgiler verilir ve göçmen adaylarının göçmenlik statülerini düzenleyen yasal çerçeveyi anlamalarına yardımcı olunur. Bakanlık, göçmenlere İsrail'e taşınmayla ilgili karmaşık yasal prosedürlerde adım adım talimatlar, başvuru formları ve gerekli dokümantasyon sağlamakta destek sunar. Yasal rehberliğin yanı sıra, İsrail'de konut arayan göçmenler için kaynaklar da sağlanmaktadır. Bu kaynaklar, kiralık mülkler, emlak listeleri ve devlet sübvansiyonlu konut programlarını içerir. Göçmenler, uygun konut bulmalarına yardımcı olmak için yerel konut piyasaları, mahalle profilleri ve kira yardım programları hakkında bilgi edinebilir. Ayrıca, kira sözleşmelerinin müzakeresi, anlaşılması ve konut kurumlarıyla iletişim kurma konusunda da destek verilir. İstihdam, entegrasyon sürecinin önemli bir yönüdür. Bakanlık, göçmenlere iş arama stratejileri, istihdam fırsatları ve mesleki eğitim programları hakkında bilgi ve destek sağlar. İş listeleri, kariyer geliştirme kaynakları ve yüksek vasıflı işçi talebinin olduğu sektörler hakkında bilgiler sunar. Göçmenler, özgeçmiş hazırlama, mülakatlara hazırlık ve İsrail iş piyasasında etkili ağ kurma konusunda rehberlik alabilirler. Dil edinimi, Bakanlığın önemli bir odak noktasıdır. İbranice yeterliliğinin önemini kabul eden Bakanlık, İbranice dil kursları, çevrimiçi eğitimler ve dil değişim programları sunar. Göçmenler, İbranice dil becerilerini geliştirmek için çeşitli araçlara ve materyallere erişebilirler. Bakanlık ayrıca kültürel entegrasyonu desteklemek amacıyla kaynaklar sağlar. Göçmenlere, İsrail gelenekleri, görenekleri ve sosyal normları hakkında bilgi sunar ve kültürel oryantasyon programları, topluluk etkinlikleri gibi çeşitli fırsatlar sağlar. Bakanlığın sunduğu diğer hizmetler arasında sağlık hizmetleri, eğitim fırsatları, mali yardım programları ve sosyal refah hizmetleri bulunmaktadır. Göçmenler, sağlık hizmeti sağlayıcıları, okula kayıt prosedürleri ve sosyal destek ağları hakkında bilgi edinirler. Bakanlığın hedefleri, Aliyah'ı ve İsrail'e geri dönüşü teşvik etmek, İsrail Evleri aracılığıyla yurtdışındaki İsraililer ile İsrail Devleti arasındaki bağı güçlendirmek, konut

Misrad HaAliya, “Aliyah Bakanlığı”) ve daha sonra המשדך לקליטת העלייה, HaMisrad LeKlitat HaAliyah, “Göçmenlerin Entegrasyon Bakanlığı” olarak yeniden adlandırıldı. Ve şu an Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı (The Ministry of Aliyah and Integration) olarak adlandırılmaktadır, (İbranice: משדך העלייה והקליטה, Misrad HaAliyah VeHaKlita) (2017'den önce Ministry of Immigration and Absorption).

seçeneklerini genişletmek, girişimciliği teşvik etmek, istihdam konusunda yardım sağlamak, İbranice dilini güçlendirmek, risk altındaki gençlere odaklanmak ve sosyal ve kültürel entegrasyonu desteklemektir. Bakanlık, yeni göçmenler için mali yardımlar, İbranice dil eğitimleri, iş girişimciliği desteği, istihdam destekleri, kültürel ve toplumsal entegrasyon programları, barınma çözümleri, öğrenci yardımları ve bireysel danışmanlık gibi çeşitli hizmetler sunar. Ayrıca, yurtdışında bilgilendirme etkinlikleri düzenleyerek Aliyah'ı teşvik eder ve İsrail Evleri aracılığıyla İsrail ile yurtdışındaki İsraililer arasındaki bağı güçlendirir.⁷⁸

İsrail'in Aliyah ve Uyum Bakanlığı'nın sağladığı yardımlar genellikle Yahudi kökenli göçmenlere ve İsrail vatandaşlarına yöneliktir. Bakanlık, özellikle Aliyah (Yahudilerin İsrail'e göçü) ile ilgilenir ve bu çerçevede yardım sağlamaktadır. Bu yardımlar, özellikle Yahudi kökenli bireyler ve aileler için planlanmış olup, diğer milletlerden gelen göçmenlere yönelik kapsamlı bir destek sağlanmamaktadır. Ancak, İsrail'de bazı diğer bakanlıklar ve kuruluşlar, ülkeye göç eden çeşitli milletlerden bireyler için yardım ve destek programları sunmaktadır. Bu destekler, genellikle entegrasyon süreçleri, dil öğrenimi, eğitim ve iş bulma konularında olabilmektedir. Örneğin, ülkeye çeşitli nedenlerle gelen sığınmacılar veya mülteciler için sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri ve hukuki destek sağlayan başka kurumlar ve organizasyonlar bulunmaktadır.

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı Genel Müdürü Avichai Kahana, son dönemde tahliye edilen göçmenlerin temel ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra, onlara İbranice dil eğitimi ve psikolojik destek sağlamaya yönelik çeşitli düzenlemeler üzerinde çalıştıklarını ifade etmektedir. Kahana, özellikle Ukrayna, Rusya ve Belarus'tan gelen yeni göçmenlerin dil sorunu yaşadığını belirtirken, İsrail'in bu ülkelerden gelen yeni bir göç dalgasıyla karşı karşıya olduğuna dikkat çekmiştir. Geçtiğimiz bir yıl içinde İsrail'e Rusya ve Ukrayna'daki savaş nedeniyle tahliye edilen 100 binden fazla göçmen gelmiştir. Bu göçmenlerin bir kısmı, Rusya'da veya Ukrayna'da yaşadıkları deneyimlerden dolayı travma yaşamaktadır. Şu anda İsrail'de de benzer travmatik durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Buna rağmen, İsraili yetkililer, savaşın

⁷⁸ "About Ministry of Aliyah and Integration", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 01 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/about/about_maya.

devam etmesine rağmen yeni göçmenlerin ülkeye giriş yapmaya devam ettiğini bildirmiştir. Göç uçuşları kesintisiz olarak sürdürülmekte ve Fransa ile ABD gibi ülkelerden de göçmenler (olim) İsrail'e gelmektedir. Yeni gelen göçmenler, yalnızca maddi ve manevi destek değil, aynı zamanda savaş sürecinde gönüllü olarak yardımda bulunmak istediklerini de belirtmektedirler. Bu durum, göçmenlerin entegrasyon sürecinin yanı sıra İsrail toplumunun dayanışma ruhunu da güçlendiren bir unsur olarak değerlendirilmektedir.⁷⁹ Avukat Avichai Kahana'nın bu açıklamaları, İsrail'in kendi göçmen kabul politikalarının Yahudi göçmenlerin ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde nasıl düzenlendiğini ve desteklendiğini ortaya koymaktadır.

2.1.1.1. Yeni Göçmen⁸⁰

Bakanlığın göçmenlere nasıl yardımda bulunduğundan bahsetmeden önce göçmen kavramını nasıl tanımladıkları ve nasıl çeşitlendirdiklerine bakmakta fayda vardır. Yeni göçmen, İsrail'e Aliyah yapan ve "Dönüş Yasası" (5710-1950) uyarınca İçişleri Bakanlığı'ndan "yeni göçmen" statüsü alan kişi olarak tanımlanmaktadır. Dönüş Yasası, tüm Yahudilerin, eşlerinin, çocuklarının, torunlarının ve torunlarının eşlerinin İsrail'e göç etme hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Yeni göçmen statüsüne sahip kişiler, her kategori için tanımlanan kriterlere göre, devlet bakanlıkları ve diğer kurumlar tarafından yeni göçmenlere verilen özel yardımlardan yararlanma hakkına sahiptir. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'ndan yardım almanın koşulları arasında, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Göç İdaresi'nden yeni göçmen statüsü alınması gerekliliği bulunmaktadır. Yeni göçmenler, statülerini aldıktan sonra adaptasyon sepeti, güvence altına alınmış gelir, İbranice Ulpan, konut yardımı, mesleki yardım, bağımsız bir işletme kurmak için girişimcilik desteği, yüksek öğrenim kurumları için burs ve askerlere yönelik yardımlar gibi çeşitli yardımlardan yararlanabilmektedirler. Sağlanan hizmetler, ihtiyaç haritalaması, bir iş modelinin formüle edilmesi, tercihli koşullarda finansman kredileri, başlangıç aşamasında sübvansiyonlu maliyetle bir iş planının hazırlanması, iş danışmanlığı, yeni kurulan şirketler için başlangıç ve yönetim kursları ile olim ve geri dönen sakinler için vergi danışmanlığını kapsamaktadır.

⁷⁹ İsrail'e yeni göç edenler kendilerini savaşın içinde buldu | VOA Türkçe, 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=IbrKus4VX-s>.

⁸⁰ "Eligibility for Assistance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=2.

2.1.1.2. Küçük Göçmen⁸¹

Göçmen reşit olmayan kişi, 14-17 yaşları arasında ebeveynleri olmadan İsrail'e göç etmiş ve İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Göçmenlik Dairesi'nden yeni göçmen vizesi almış olan veya İsrail'e 14 yaşından önce göç etmiş, İsrail'deki ilk yılında bir yerleşim çerçevesinde yaşamış ve en azından 17 yaşına kadar bu çerçevede eğitim görmüş ve ebeveynleri Aliyah yapmamış olanlardır. Bu kategorideki yeni bir göçmen ancak 17 yaşına geldiğinde Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'ndan yardım almaya hak kazanabilmektedir. Göçmen çocuk, yaşına göre adaptasyon sepetine hak kazanabilmektedir. Diğer yardım türleri 17 yaşına ulaştıktan sonra veya eğitimini tamamladıktan sonra kullanılabilir. Göçmen, reşit olmayan statüsündeki bir kişi adaptasyon sepeti, İbranice Ulpan, barınma, istihdam, girişimcilik, askerlere yardım, yüksek öğrenim enstitülerinde öğrenim ve güvenceli gelir yardımlarına hak kazanabilmektedir.

2.1.1.3. Göçmen Vatandaş⁸²

Göçmen vatandaş, yurtdışında bir İsrail vatandaşının çocuğu olarak doğan ve halihazırda İsrail vatandaşı olmasaydı Geri Dönüş Yasası uyarınca yeni göçmen statüsü almaya hak kazanacak olan kişidir. Yardım da yeni bir göçmene verilenle aynıdır. Uygunluk süresi, Nüfus ve Göç İdaresi'nin ilk Kimlik Kartını verdiği tarihte veya alternatif olarak, göçmenin Ben-Gurion Havalimanı'ndaki Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'ndan uygunluk belgesini aldığı tarihte, bu iki tarihten hangisi daha önceyse o tarihte başlar. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı tarafından tanınan bir göçmen vatandaş, yeni bir göçmenle aynı şekilde sağlık sigortası hakkına sahiptir. Ulusal Sigorta Kurumu'nun göçmeni İsrail'de ikamet eden bir kişi olarak tanıması ve "Ulusal Sigorta Kanunu" ve "Ulusal Sağlık Sigortası Kanunu" uyarınca bu sigortadan yararlanabilmesi için yeni göçmenin Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'nın bir temsilcisine kayıt yaptırması gerekmektedir. Yurtdışında Yahudi Ajansı Aliyah Merkezlerinden ve sertifikalı elçilerden (shlichim) bilgi ve Aliyah yardımı alınabilir.

⁸¹ "Eligibility for Assistance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=3.

⁸² "Eligibility for Assistance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=4.

Ancak statünün nihai olarak belirlenmesi İsrail'de Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı ve Gümrük İdaresi tarafından yapılmaktadır.

2.1.1.4. Göçmen Çocuğu⁸³

Göçmen çocukları, ebeveynlerinden kısa bir süre önce ya da sonra İsrail'e Aliyah yapan, evli olmayan yeni göçmenler olarak tanımlanmaktadır. Göçmen çocuklarının yaş grubu, yetişkinler için 17 ila 21 yaş aralığı ve reşit olmayan çocuklar için 17 yaşına kadar olan bireylerdir. Yetişkin göçmen çocukları, ebeveynleriyle birlikte, onların göç tarihinden bir yıl önce ya da bir yıl içinde İsrail'e göç ederler. Reşit olmayan göçmen çocukları, ebeveynleriyle birlikte ya da onlardan bağımsız olarak İsrail'e göç etmiş ve ebeveynlerinin yeni göçmen statüsü aldığı tarihte 17 yaşını doldurmamış olmalıdır. Göçmen çocukları, genel olarak yeni göçmenlerle aynı yardımlara hak kazanırken, barınma yardımı ve gümrük muafiyeti konularında bazı istisnalar bulunmaktadır. Bu iki yardım dışında, göçmen çocuklarının yeni göçmenlerle aynı haklardan faydalanmaları mümkündür.

2.1.1.5. Geri Döner Çocuk Göçmen⁸⁴

Geri döner reşit olmayan kişi, 14 yaşından önce ebeveynleriyle birlikte İsrail'den ayrılan veya yurtdışında ebeveynlerine katılan, en az dört yıl yurtdışında yaşadıkdan sonra 17 yaşında veya daha büyükken İsrail'e döner kişidir. Bu kişi, İsrail'e döndüğünde ve hala İsrail vatandaşı değilse, Dönüş Yasası uyarınca yeni göçmen statüsü alabilir. Ancak dört yıl kesintisiz yurtdışında kalmış olmalıdır ve bir yıl içinde dört aydan kısa ziyaretler dönüş sayılmaz. Eğitim ve programlar, Ulpan eğitimi, kibbutzda gönüllülük, ilkokul, lise, üniversite ve Yahudi Ajansı veya gençlik grupları tarafından sunulan programları içermektedir. Ebeveynlerden birinin İsrail'deki bir şirketin yurtdışındaki şubesinde çalışması durumunda geri döner reşit sayılmaz. Ancak İsrail'de 10 yıldan fazla yaşayan veya İsrail Savunma Kuvvetleri'ne katılan çocuklar için bu geçerli değildir. Uygunluk tarihi, askeri veya ulusal hizmetin başladığı

⁸³ "Eligibility for Assistance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=5.

⁸⁴ "Eligibility for Assistance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=6.

tarihtir. Gerekli belgeler arasında kimlik kartı, pasaportlar ve yurtdışında kaldığını kanıtlayan belgeler bulunmaktadır. Sağlık sigortasından yararlanmak için Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'na kayıt yaptırılması gerekir. Yurtdışında bilgi ve yardım, Yahudi Ajansı Aliyah merkezlerinden sağlanmakta olup, nihai statü belirlenmesi İsrail'de yapılmaktadır.

2.1.1.6. Göçmen Aile⁸⁵

Göçmen aileler, tüm üyelerinin yeni göçmen statüsüne sahip olduğu ailelerdir. "Karma göçmen aile" olarak kabul edilen aileler, ilgili yönetmeliklerde ayrıntılı olarak belirtilen konut ve diğer kategoriler açısından göçmen olarak sınıflandırılır. Eğer bir İsraili eş, geri dönen bir vatandaş için uygunluk koşullarını karşılıyorsa, geri dönen vatandaşlar için sağlanan yardımlardan kişisel yardım alma hakkına sahip değildir. Ancak, emekli bir İsraili ile evli ve yurtdışında doğmuş en az bir çocuğu olan bir göçmen veya geri dönen vatandaş, belirli şartları sağlıyorsa göçmen aile olarak uygunluk kazanabilir. Bu şartlar, çocuğun doğum tarihinin uygun ebeveynin yeni göçmen statüsü aldığı tarihten önce olması veya yurtdışında doğan çocuğun doğum tarihinin, uygun ebeveynin yeni göçmen statüsü aldığı tarihten sonra olması ve her iki ebeveynin de İsrail'den ayrılmasının üzerinden en az bir yıl geçmiş olmasıdır. Yeni gelen göçmen ailelere göç ve uyum bakanlığı tarafından belli bir miktar⁸⁶ destek verilmekte ve bu yeni göçmenler⁸⁷ de vergi avantajlarından yararlanabilmektedir.⁸⁸

⁸⁵ "Eligibility for Assistance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=7.

⁸⁶ "Tables of Assistance - Assured Income to the Needy | Ministry of Aliyah and Integration", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 15 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/income_insurance_needy_tables.

⁸⁷ "Tables of Assistance - Income Support", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 15 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/income_insurance_tables.

⁸⁸ "Introducing the Tax Reform", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 15 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/introducing_innovative_reforms.

2.1.1.7. Dönüş Yapan İsrail Vatandaşı⁸⁹

Geri dönen mukim olarak tanımlanan bir İsrail vatandaşı, en az iki yıl süreyle yurtdışında ikamet etmiş olmalıdır. Bu statüden yararlanabilmek için belirlenen bazı koşullar vardır. İlk olarak, kişinin geri dönen mukim statüsü verildiği tarihte 17 yaşında veya daha büyük olması gerekmektedir. Gümrük yardımlarından yararlanabilmek için ise bu yaş sınırı 18 yaş ve üzeridir. İkinci olarak, yurtdışında ikamet süresi en az iki yıl olmalıdır. Ancak iş girişimcileri için bu süre üç yıl, bilim adamları için ise beş yıldır. Üçüncü olarak, İsrail'e yapılan ziyaretler toplamda dört ayı geçmemeli ve bu ziyaretlerin ardışık veya kümülatif olması gerekmektedir. Son olarak, kişi veya ailesi bir elçi olarak İsrail hükümeti veya ilgili kurumlar tarafından istihdam edilmemiş olmalıdır. Başvuru ve statü belirleme işlemi, İsrail'deki Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı ofislerinde yapılmakta ve bu süreçte pasaport bilgileri ile Nüfus ve Göçmenlik Dairesi kayıtları incelenmektedir. İsrail'de bulunmama süresi, İsrail'e dönüş tarihinden önceki son iki yıl (en az) esas alınarak hesaplanmaktadır. Ticari girişimciler için bu süre üç yıl, bilim adamları için ise beş yıldır.

2.1.1.8. Geçici İkamet Eden Göçmen⁹⁰

Geçici ikamet statüsü, yeni göçmen statüsü için uygun olan bir başvuru sahibinin İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Göç İdaresi'ne başvurusu üzerine geçici olarak verilmektedir. Geçici İkamet Eden (A/1) vizesi sahipleri Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı ve diğer hükümet bakanlıklarından doğrudan yardım almaya uygun değildir. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, sadece İsrail'de yaşadıkları sürece uygun olanlara yardım etmektedir. Yardım, diğer faktörlerin yanı sıra, yeni göçmen statüsü almadan önceki yedi yıl boyunca İsrail'de ikamet süresine veya yeni göçmen olarak uygunluğa bağlıdır. İsrail'de turist veya A/1 vizesi ile art arda veya kümülatif olarak 3-5 yıl ikamet eden ve statülerini yeni göçmen statüsüne değiştiren kişiler indirimli yardım almaya hak kazanabilmektedir. Yeni göçmen statüsü almadan veya yeni göçmen olarak uygunluk kazanmadan önceki yedi yıl içinde turist veya A/1 vizesi ile İsrail'de art arda

⁸⁹ "Eligibility for Assistance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=8.

⁹⁰ "Eligibility for Assistance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=9.

veya kümülatif olarak beş yıldan fazla ikamet eden kişiler, Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı ve İskan Bakanlığı'ndan yeni göçmenlere yapılan yardımdan yararlanamamaktadırlar. İsrail'de 1 Ocak 1992'den önce 24 aya kadar geçici olarak ikamet eden ve Bakanlıktan yardım veya göçmen ipotek yardımı almayan kişiler, statülerinin yeni göçmen statüsüne dönüştürüldüğü tarihten itibaren yeni göçmen olarak yardım almaya hak kazanabilmektedirler.⁹¹

İsrail Vergi Dairesi, yeni göçmenlere ve 1 Ocak 2007 sonrasında vatandaş olan geri dönen sakinlere bir dizi vergi avantajı sunmaktadır. Bu avantajlar arasında, 10 yıl süreyle yabancı kaynaklı gelir üzerinden vergi muafiyeti, yabancı kaynaklı gelirler için beyanname vermekten muafiyet, 10 yıl boyunca İsrail'de yerleşik bir şirket olarak tanımlanmama ve varıştan itibaren bir yıl boyunca yabancı bir mukim olarak kabul edilme seçeneği bulunmaktadır. Ayrıca, 3,5 ila 4,5 yıllık vergi kredisi hakkı da sağlanmaktadır. Bu vergi avantajlarından yararlanabilecek kişiler "Oleh" yani yeni göçmenler ve "Kıdemli Geri Dönen Mukim" olarak tanımlanan, sürekli olarak İsrail dışında yaşadıkten sonra İsrail'e geri dönen bireylerdir. Ayrıca, 2007-2009 yılları arasında İsrail'e geri dönen ve en az 5 yıl boyunca sürekli olarak İsrail dışında yaşamış olan bireyler de kıdemli geri dönen mukim olarak kabul edilirler. Vergi avantajlarına hak kazanan gelir türleri arasında, yurtdışında tutulan varlıklardan elde edilen temettü, faiz, kira, telif hakları ve emekli maaşları gibi pasif gelirler, yabancı varlıkların yabancılaştırılmasından elde edilen sermaye kazançları, yurtdışında tutulan varlıklardan elde edilen ticari gelirler ve yurtdışında elde edilen maaşlar ve bağımsız nitelikteki faaliyetlerden elde edilen mesleki ve işgücü gelirleri bulunmaktadır. Olim ve kıdemli geri dönen sakinler tarafından sahip olunan yurt dışı şirketler, 10 yıl boyunca vergilendirme amacıyla İsrailli bir şirket olarak kabul edilmemekte ve bu süre zarfında yabancı kaynaklı gelirler için İsrail'de vergiden muaf tutulmaktadır. Tüm İsrail vatandaşları, aylık vergi yükümlülüğünden belli bir miktar indirim hakkına sahiptir. Kadınlar bu durumda daha avantajlı durumdadır. Aliyah'a 1 Ocak 2022 veya sonrasında gelen olimler, Aliyah gününden itibaren dört buçuk yıllık bir süre için ek vergi puanları almaya hak kazanırlar.⁹²

⁹¹ "Eligibility for Assistance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/Departments/Guides/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=2.

⁹² "Income Tax Guide for New Immigrants and Returning Residents | Israel Tax Authority", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 16 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/immigrant-guide>.

2.1.1.9. Azınlıkta Olan Yeni Göçmen Gruplarının Desteklenmesi

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, Bnei Menashe topluluğundan, Kafkasya'dan ve Etiyopya'dan gelen göçmenlerin entegrasyon süreçleri için projeler ve programlar yürütmektedir. Bnei Menashe topluluğundan gelen yeni göçmenlerin entegrasyonunu sağlamak için destekler sunmaktadır. Bu çerçevede, bu topluluktan gelen göçmenlerin yoğun olduğu belediyelere proje koordinatörleri atanmakta ve her yaş grubuna yönelik çeşitli faaliyetler geliştirilmesi sağlanmaktadır. 2016 yılında, Kafkasya'dan gelen göçmenler için ise 11 belediye sosyal ve kültürel merkezler işletmiştir. Bu merkezler, topluluk üyeleri tarafından yönetilmiştir. Kafkasya'dan gelen göçmenlerin daha az olduğu belediyelerde ise ihtiyaçlar doğrultusunda bu yıl fon alan belediye sayısının iki katına çıkarılması planlanmaktadır. Son azınlık grubu olan Etiyopya kökenli göçmenler için ise çeşitli programlar uygulanmaktadır. "Yeni Yol" adlı program çerçevesinde, bazı belediyeler göçmenlerin entegrasyonunu destekleyen programlar yürütmektedir. İsrail'deki Etiyopyalı göçmenlerin sayısı yaklaşık 142.000 olup, bunlardan 51.000'i İsrail'de doğmuştur. Yeni göçmenlerin entegrasyonu, uyum merkezlerinden kalıcı konutlara geçişle başlamaktadır. Bu süreç, düşük sosyo-ekonomik statüye sahip bölgelerde büyük Etiyopyalı toplulukların oluşmasına neden olmuştur. 1990'ların sonlarına doğru, Etiyopyalı göçmenlerin entegrasyonunu desteklemek amacıyla, İsrail hükümeti Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı tarafından finanse edilen mahalle kabul birimleri oluşturmuştur. Bu birimler, Etiyopyalı göçmenlerin entegrasyonunu kolaylaştırmak için çalışmaktadır. Ayrıca, İsrail'in 34. Hükümeti döneminde, Etiyopya kökenli İsrail vatandaşlarının entegrasyonunu ilerletmek için Başbakan başkanlığında bir Bakanlık Komitesi kurulmuştur. Bu komite, Yeni Yol sürecinde belirlenen hükümet politikalarının temel taşlarını onaylamış ve Etiyopyalı göçmenlerin 15 yıl boyunca Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'ndan hizmet alacaklarını belirtmiştir. Diğer bakanlıkların ise göçmen olmayan vatandaşlar konusundaki sorumlulukları üstleneceği kararlaştırılmıştır.⁹³

⁹³ "Unique New-Immigrant Groups Ministry of Aliyah and Integration", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 19 Ağustos 2024, https://www.gov.il/en/pages/special_communities.

2.1.2. Barınma ve Geçim

2.1.2.1. Aliyah'ı ve İsrail'e Dönüşü Teşvik Etmek

Aliyah ve Geri Dönen Sakinleri Teşvik Kıdemli Bölümü, denizaşırı ülkelerde ikamet eden İsraililerin geri dönüşünü teşvik etmekten, onlarla irtibatı sürdürmekten ve İsrail'e dönenlerin kabulünden sorumludur. Bu departman, İsrail toplumu için İbranice faaliyet gösteren bir bağlantı, bilgi ve kültür merkezi olan "İsrail Evi" projesi aracılığıyla yurtdışındaki İsraililerle teması sürdürmektedir. İsrail Evleri, yurtdışındaki İsrail Konsoloslukları ile birlikte çalışmaktadır. Dünya genelinde 60 İsrail temsilcisi ile temas halinde ve onları bireysel ve topluluk düzeyinde İsraililere yönelik hizmetler konusunda eğitmektedir. Şu anda 10'u Kuzey Amerika'da, 2'si Avrupa'da Paris ve Londra'da, Kiev ve Moskova'da olmak üzere 14 İsrail Evi bulunmaktadır. Bölümün çalışmalarının bir parçası olarak, istihdam fuarları, Negev⁹⁴ ve Celile'ye⁹⁵ ve kibbutzimdeki genişleyen mahallelere Aliyahı teşvik etmek, girişimciler için projeler ve daha fazlası gibi geri dönüş için fırsatlar yaratarak geri dönüşü teşvik eden programlar tasarlanmaktadır. İsrail Evi departmanı yurtdışındaki operasyonel şube olsa da dünyadaki tüm İsrail elçiliklerine güncellenmiş bilgi ve tanıtım materyalleri toplar, üretir ve dağıtır ve Konsolosluklar ve yurtdışındaki İsraililer için uluslararası bir masa görevi görmektedir. İzci Hareketi'nin Garin Tzabarı⁹⁶ ve Kuzey Amerika'nın Tzabar programları ile gençlerin geri dönüşünü teşvik etmek için özel programlara büyük önem verilmektedir. Yurtdışında Tzabar'a katılan çok sayıda genç İsrail'e Aliyah yapmakta ve çoğunluğu gönüllü olarak IDF (Israel Defense Forces/İsrail Savunma Güçleri)'de tam hizmet vermektedir. Bir hazırlık döneminden geçerler ve tüm hizmet dönemi boyunca bir kibbutz⁹⁷ tarafından bir nevi

⁹⁴ Güney İsrail'in bir çöl ve yarı çöl bölgesidir.

⁹⁵ Kuzey İsrail ve güney Lübnan'da bulunan bir bölgedir.

⁹⁶ Garin Tzabar (İbranice: גרין צבר), İsrail Savunma Kuvvetleri'nde (IDF) hizmet vermeyi kolaylaştıran ve İsrail'de ebeveynleri olmayan İsraililer ve Diaspora Yahudileri için bir destek sistemi sağlayan bir programdır.

"Tzofim Garin Tzabar - Home of IDF Lone Soldiers", Tzofim Garin Tzabar, erişim 18 Mayıs 2024, <https://garintzabar.org/>.

⁹⁷ "Kibbutz" (çoğulu "kibbutzim") kelimesi İbranice'de "gruplaşma" veya "toplanma" anlamına gelir. Özetle, insanların rekabetçi olmayan bir temelde gönüllü olarak birlikte yaşadıkları ve çalıştıkları bir topluluktur. İlk kibbutzimler 20. yüzyılın başlarında idealist genç Siyonistler tarafından organize edilmiştir. Birçok zorluğa rağmen, İsrail Devleti'nin gelişiminde çok önemli bir rol oynayan bir sosyal sistem ve yaşam biçimi yaratmayı başardılar. 'About The Kibbutz – Kibbutz Ulpan', accessed 25 May 2024, https://kibbutzUlpan.org/about_kibbutz/.

evlat edinilirler. Bir diğer program ise İsrail İzci Hareketi⁹⁸ çerçevesinde İsraililerin çocuklarının bir yıllık sosyal toplumsal çalışma için İsrail'e geldikleri Hizmet Yılıdır.⁹⁹

2.1.2.2. İsrail Evleri

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, yurtdışındaki büyükelçilikler ve konsolosluklar aracılığıyla İsrail dışında yaşayan İsraililerle teması sürdürmek için 'İsrail Evleri' adlı bir proje yürütmektedir. İsrail Devleti'nin yurtdışındaki bir uzantısı olan İsrail Evi, eve dönmek isteyen tüm İsraililer için güvenilir ve destekleyici bir kaynaktır. İsrail Evi'nin temel amacı, eve dönmek isteyenlere tavsiye ve rehberlik sağlamak ve dönüşün planlanmasında kişisel destek ve danışmanlık sunmaktır. İsrail Evi'nin bir diğer rolü de İsraililerin İbranice konuşulan bir ortamda İsraili kimliklerini ifade etmelerine ve İsrail'in resmi tatillerini ve dini bayramlarını İsrail odaklı sosyal ve kültürel faaliyetlere katılarak deneyimlemelerine olanak tanıyan etkinlikler ve toplantılar aracılığıyla İsrail Devleti ile olan bağlarını korumaktır. İsrail Evlerinin faaliyetleri konferanslar ve bilgilendirme akşamları, tatil etkinlikleri, kültürel ve eğitsel etkinlikler, çocuklar ve gençler için etkinlikler ve İbranice çalışmalarını kapsamaktadır. Şu anda dünya genelinde İsrail Evleri, ABD (New York, Washington, Boston, Miami, Atlanta, Los Angeles, San Francisco, Houston ve Chicago), Kanada, Avrupa (Paris, Londra ve Berlin), Rusya (Moskova) ve Ukrayna (Kiev)'da faaliyet göstermektedir.¹⁰⁰

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı yeni olimlere¹⁰¹ kira yardımı da sağlamaktadır. Yardım seviyesi yıllara ve uygunluk gruplamasına göre değişmekle birlikte olimlere yapılan yardım gelir testine bağlı değildir ve ülkede ikamet ettikleri 8. aydan itibaren başlamaktadır. Ayrıyeten düzenli zorunlu hizmette bulunan yalnız askerler, kira yardımlarına ek bir yardım alabilmektedir. Gelir testine göre yardım yapılan bazı

⁹⁸ İsrail'deki İzci Hareketi, Dünya İzci Hareketi Örgütü'nün bir parçasıdır ve İsrail Erkek ve Kız İzçiler Federasyonu çerçevesinde faaliyet göstermektedir. İzci Hareketi 1919 yılında kurulmuştur ve İsrail'deki ilk gençlik hareketidir ve halen en büyük ve en etkili gençlik hareketi olmaya devam etmektedir. Yaygın eğitim bölgeleri (İzci Bölümleri) aracılığıyla faaliyet göstermekte ve hem laik hem de dindar dördüncü sınıftan on ikinci sınıfa kadar olan öğrencileri sosyal ve Siyonist değerlerle eğitmektedir. "ZOFIM(The Scouts Movement in Israel)", *About ZOFIM* (blog), erişim 18 Mayıs 2024, <https://www.zofim.org.il/הגשמה-שש/registration/structure/about/>.

⁹⁹ "Encouraging Aliyah and Returning Residents", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/Departments/Units/encouraging_aliyah_maya.

¹⁰⁰ "The Israel Houses", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 08 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/general/returning_residents_the_israeli_house.

¹⁰¹ Olim, İsrail'e Aliyah yapan göçmenler anlamına gelir, oleh ise olim kelimesinin tekilidir.

kategoriler de mevcuttur, mesela yaşlı olimler ve Ulusal Sigorta Enstitüsü'nden ödenek alan aileler de dahil olmak üzere olimler, sınırsız bir süre için ve konutu olmayan tanımını karşılamaları koşuluyla kira yardımı alabilmektedirler. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı tarafından mülk satın almaya uygun olduğu onaylanan Olimler aileler aylık 3,000 NIS'e kadar, bekarlar aylık 2,5000 NIS¹⁰²'e kadar kira yardımı alabilirler. Yardım seviyesi uygunluk gruplamasına göre değişmektedir.¹⁰³

Kıdemli Konut Bölümü, yeni göçmenler için geçici ve kalıcı konut çözümleri elde etmek için çalışmaktadır. İnşaat ve İskan Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı ile birlikte çalışan Bölüm, yeni göçmenler için konut çözümleri eklemek, özel piyasadaki daireler için kira sübvansiyonlarını güncellemek, yeni göçmenler için ipotekleri güncellemek ve engelli kişiler için daire satın almak, daire grupları kiralamak ve yaşlı göçmenler için pansiyonlar inşa etmek ve Etiyopya'dan gelen göçmenler için ilk geçici konut çözümleri sağlamak da dahil olmak üzere uygun yeni göçmenlere toplu konut daireleri tahsis etmek için çalışmaktadır.¹⁰⁴ İmar ve İskan Bakanlığı, olimler de dahil olmak üzere tüm uygun kişilere konut yardımı sağlamaktan sorumludur. Mülk satın almaya uygun olan olimlere ve kamu konutları için bekleme listesinde bulunan kişilere yapılan ek yardım Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı tarafından uygunluğun onaylanmasını takiben İnşaat ve İskan Bakanlığı tarafından ve kendi bütçesinden işlenmektedir. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, İnşaat ve İskan Bakanlığı'nın uygunluk şartlarını karşılayanları yılda bir kez kontrol etmekte ona göre hareket etmektedir. Yardım seviyesi, gerekli desteğin türüne, yardım süresine ve aile durumuna göre değişir. Kira yardımı seviyesi kira ücretinin %95'ini geçemez. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı tarafından kamu konutları için uygun olduğu onaylanan Oleh aileleri, çeşitli kira yardımları alabilmektedir. Tek ebeveynli aileler de dahil olmak üzere, tüm aileler aylık olarak 1.250 NIS kira yardımı alabilirler. Ayrıca, İskân ve İnşaat Bakanlığı'nın toplu konut kriterlerini karşılayan aileler, konumlarına bağlı olarak ayda 3.000 NIS alabilmektedir. Üç veya daha fazla çocuklu aileler, eşlerden birinin %75 oranında engelli olduğu ve iki veya daha fazla çocuğu olan evli çiftler, ayrıca eşlerden her

¹⁰² İsrail para birimi/ İsrail Yeni Şekli/ New Israeli Shekel

¹⁰³ Yaşlılar, Kendilerini geçindirmelerini engelleyen %75 veya daha fazla kalıcı sakatlığı olan bekar/çift, İşsizlik tazminatı ile desteklenen aile/bekar, 55 yaş üstü güvenceli gelir ödemeleri ile desteklenen aile, Tek ebeveynli aile

¹⁰⁴ "Housing", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 08 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/units/housing_maya.

birinin %75 oranında engelli olduğu ve en az bir çocuğu bulunan evli çiftler de bu yardım kapsamındadır.¹⁰⁵

2.1.2.3. İhtiyaç Sahipleri için Gıda Yardımı

İçişleri Bakanlığı, bakanlık tarafından yayınlanan koşullara uygun olarak ihtiyaç sahiplerine gıda kartı dağıtmaktadır. Bu kartları almaya hak kazananların, belirli bazı derneklere talepte bulunmalarına gerek kalmadan kartları almaları gerekiyor. Ancak İçişleri Bakanlığı, uygunluk koşullarına göre uygun olan ve bu derneklerden bir bildirim almayanların yerel belediyelerdeki sosyal yardım birimlerine başvurmasını gerektiğini duyurdu. Gıda kartları Eshel Chabad (ülkenin güney kısmı, ülkenin orta kısmı, Judea ve Samaria) ve Pithon Lev (Tel Aviv, Hayfa, ülkenin kuzey kesimi) olarak bu iki kuruluş tarafından dağıtılmaktadır.¹⁰⁶

İçişleri Bakanlığı, Eshel Chabad ve Petachon Lev dernekleri aracılığıyla, yaklaşık gıda ürünleri satın almaları için şarj edilebilir kartlar vermektedir. Uygunluk parametreleri İçişleri Bakanı tarafından imzalanan standartlarla tanımlanmıştır.¹⁰⁷ Bir kişi, Arnona ödemelerinde¹⁰⁸ en az %70 indirim alıyorsa, Ulusal Sigorta Enstitüsü'nden ek gelir ödemesiyle birlikte yaşlılık aylığı, ölüm ödeneği veya işle ilgili engellilik ödeneği alıyorsa, güvence altına alınmış gelir ödemesine ek olarak nafaka alıyorsa, yalnızca güvence altına alınmış gelir ödemesi alıyorsa, Holokost'tan Kurtulanlar Kurumu'nun ihtiyaç sahibi kriterini karşılıyorsa veya geliri belirli bir toplamın altında kalıyorsa gıda kartı almaya hak kazanmaktadır.¹⁰⁹

¹⁰⁵“Eligibility for Rental Assistance”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 12 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/general/olim_rental_aid.

¹⁰⁶ Yapılacak işlem sırayla: - Uygunluk incelemesi - Teslimat görevlisinin varışının doğrulanması - Kartın etkinleştirilmesi - Kayıp bir kartın bildirilmesi - Kartta kalan kredi miktarını kontrol etme - Mağazaların listesi.

¹⁰⁷ “תורי מזור”, Moin, erişim 09 Nisan 2024, <https://govextra.gov.il/moin/tlush-mazon/home/>.

¹⁰⁸ Arnona, İsrail'de gayrimenkul sahipleri veya kiracılar tarafından belediyeye ödenen yerel bir emlak vergisidir. Bu vergi, konutlar, ticari alanlar ve diğer taşınmaz mülkler için uygulanır ve belediyeler tarafından yerel hizmetlerin finansmanı için kullanılır. Arnona, mülkün bulunduğu bölge, büyüklüğü, kullanım amacı (örneğin, konut veya ticari) gibi çeşitli faktörlere göre hesaplanır.

¹⁰⁹ Bekar bir kişi için 2,958 NIS'e kadar, 2 kişiye kadar 4,438 NIS, 3 kişiye kadar 5.148 NIS, 4 kişiye kadar 5,856 NIS, 5 kişiye kadar 7,446 NIS, 6 kişiye kadar 9,036 NIS, 7 kişiye kadar 12.220 NIS, 8 kişiye kadar 14,048 NIS, 9 kişiye kadar 15,876 NIS, 10 kişi ve üzeri kişi başı 1.764 NIS'e kadar. “Food Stamps for People Who Are In Need”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/departments/news/ministry-of-interior-food-stamps-2023>.

2.1.2.4. Yaşam Ödeneği

Yeni göçmenler ve geri dönenler için İsrail'de yaşama uyum sağlama sürecinde maddi destek sağlamak amacıyla bazı yardım programları bulunmaktadır. Bu programlar arasında, iş bulamayan veya belirli bir gelir seviyesinin altında kazanan bireylere yönelik işsizlik yardımları ve eğitim alan kişilere yönelik geçim yardımı gibi destekler bulunmaktadır. Özellikle, İbranice öğrenmek amacıyla Ulpan kurslarına katılanlar veya mesleki eğitim alanlar bu desteklerden faydalanabilmektedir. Ayrıca, geri dönenlerin de belirli bir uygunluk süresi içinde güvenceli gelir alabilecekleri bir sistem bulunmaktadır. Bu süreçte başvurular genellikle kişisel olarak veya danışmanlar aracılığıyla yapılmaktadır. Uygunluk süreleri ve yardım süreleri, farklı koşullara göre değişiklik gösterir ve başvuruda gerekli belgelerin sunulması gerekmektedir. Son olarak, Ulusal Sigorta Enstitüsü'nden teyit almak için farklı yöntemler bulunmaktadır, bu da başvuru sürecinde önemli bir adımdır. Bu destek programları, yeni göçmenlerin ve geri dönenlerin İsrail'deki yaşamlarını daha kolay ve sağlam bir şekilde kurmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.¹¹⁰

2.1.2.5. Sal Klita¹¹¹ (Adaptasyon Sepeti)

Yeni göçmenler, İsrail'e geldikleri ilk yıl boyunca, yeni yaşamlarına alışmaları için mali yardım sağlayan adaptasyon sepetine hak kazanmaktadırlar. Bu yardım, altı ay süren Ulpan eğitimi süresince yaşam masraflarını ve İsrail'deki ilk 12 ay için kira yardımlarını kapsamaktadır. Uygunluk şartları arasında yeni göçmen vizesiyle ilk giriş, olim statüsü için tam uygunluk ve göçmen statüsü kazanmadan önceki üç yıl boyunca art arda veya kümülatif olarak yirmi dört aya kadar İsrail'de ikamet etmiş olmak yer almaktadır. Adaptasyon sepetine uygunluk süresi, göçmen statüsünün alınmasını takip eden bir yıldır ve ülkeden ayrılma durumunda ödemeler durdurulmaktadır. Ödemeler, ilk Aliyah'tan sonraki bir yıl içinde geri dönenler için devam etmektedir. Yeni göçmen vizesiyle yurtdışından gelenler, ilk ödemenin bir kısmını havaalanında alırken, İsrail'de statüsünü yeni göçmen olarak değiştirenler ilk

¹¹⁰ "Assured Income and a Living Allowance", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 15 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/havtachat_hacnasa_.

¹¹¹ "Sal" (סל): "Kutu" veya "sepet" anlamına gelir. Bu bağlamda, çeşitli ödemelerin veya yardımların toplandığı bir "paket" veya "kutu" anlamında kullanılır. "Klita" (קליטה): "Kabul" veya "entegrasyon" anlamına gelir. Göçmenlerin yeni bir topluma entegrasyon sürecini ifade eder.

ödemenin tamamını banka hesaplarına almaktadırlar. Adaptasyon sepetinin geri kalanı altı aylık ödemelerle verilmekte ve altı ayın sonunda ek mali yardım alma hakkı olup olmadığı kontrol edilebilmektedir. "Sal Klita" (סל קליטה), İsrail'de Aliyah yapan yeni göçmenlere (olim) verilen uyum yardımı anlamına gelir. Bu yardım, yeni gelenlerin İsrail'e adaptasyon sürecinde finansal destek sağlamayı amaçlayan bir hükümet programıdır. "Klita" kelimesi İbranice'de "entegrasyon" veya "uyum veya adaptasyon" anlamına gelir, "Sal" ise "sepet" anlamında kullanılır, yani "uyum sepeti" olarak da çevrilebilir.¹¹²

2.1.3. Eğitim ve Meslek Edindirme

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, yeni göçmenlerin eğitim ve iş deneyimlerine göre yerel iş piyasasına entegrasyonunu desteklemek amacıyla çeşitli programlar sunmaktadır. Bazı meslekler İbranice eğitimi dışında hazırlık gerektirmezken, diğer meslekler mesleki İbranice eğitimi, lisanslama veya yeterlilik sınavları ve uzmanlık dönemi gibi hazırlık süreçleri gerektirmektedir. Göçmenler, iş ilanları, bakanlık danışmanları, istihdam merkezleri ve diğer kuruluşlar aracılığıyla iş bulabilmektedirler. Ayrıca, talep gören işlerde çalışmak için mesleki yeniden eğitime ihtiyaç duyan göçmenler için bu konuda yardımcı olan İstihdam Bölümü, başarılı entegrasyon için rehberlik ve danışmanlık, mesleki eğitim kursları, işe yerleştirme yardımı ve yeni göçmen sanatçı ve sporcuların tanınması gibi hizmetler sunmaktadır.¹¹³

2.1.3.1. İstihdam

İstihdam konusunda yardıma ihtiyaç duyan, ancak istihdam merkezlerine ulaşamayan ve hizmet alamayan yeni göçmenlerin ve geri dönen göçmenlerin soruları için yardım hatları açılmıştır.¹¹⁴ Eğitim Bakanlığı, Yetişkin Eğitimi Departmanı, Aliyah ve

¹¹² "Absorption Basket – 'Sal Klita'", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 16 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/absorption_basket.

¹¹³ "Vocational Absorption | Ministry of Aliyah and Integration", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 16 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/employment_absorption.

¹¹⁴ "A hotline for new immigrants and returning residents who lost their job because of the war", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 08 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/departments/news/employment-centers-hotlines>.

Entegrasyon Bakanlığı ile birlikte ülke genelinde İbranice dilini öğrenmek için Ulpan programları sunmaktadır. Buna ek olarak, Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, uygun yeni göçmenler için kupon düzenleyerek özel eğitim kurumlarında İbranice öğrenmek için ek bir seçenek sunmaktadır.

2.1.3.2. Yeni Göçmenler ve Geri Dönen Yahudiler için İstihdam Merkezleri

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, olimlere ve geri dönen vatandaşlara iş piyasasına entegre olmalarına yardımcı olmak için istihdam merkezleri sağlamaktadır. İstihdam merkezleri danışmanlık hizmeti, mesleki testler ve işe yerleştirme fırsatları sunmaktadır. Bu merkezler ülke geneline yayılmıştır ve bu hizmetleri sağlamak üzere seçilmiş profesyonel kuruluşlar tarafından yönetilmektedir. İstihdam merkezinden mesleki danışmanlık ve değerlendirme, mesleki İbranice, iş arama atölyeleri, kuponlu mesleki eğitim yoluyla mesleki güncelleme veya bir aylık iş başında deneme süresi ve işe yerleştirme süreci boyunca rehberlik hizmetleri sunulmaktadır. Eksik istihdam edilen (maaş potansiyeli ortalamanın altında olan) yeni göçmenler ve geri dönen sakinler için sunulan yardım yeni göçmenler için İsrail'de 10 yıla kadar ve geri dönen göçmenler için ise İsrail'de iki yıla kadar destek alabilirler.¹¹⁵ Yeni göçmenler ve geri dönen sakinler, yeni göçmenler ve geri dönen göçmenler için İş Merkezi'nden (Maalot) iş kurma veya mevcut bir işi geliştirme konusunda yardım almak için bu hizmeti kullanabilirler. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı Yenilikçiliği Teşvik Programı, yeni bir işletme açmak veya mevcut bir işletmeyi geliştirmek isteyen yeni göçmenlere ve geri dönen sakinlere, belirlenen iş merkezleri aracılığıyla yardım sağlar. İhtiyaçların haritalanmasına ve ön görüşlerin alınmasına yardımcı olunması, mevcut bir işletmenin kurulması, planlanması veya geliştirilmesi için iş modellerinin geliştirilmesi, finansman için iş planlarının hazırlanmasında yardım, start-up'lar için iş planlarının hazırlanmasında yardım iş kurmak veya geliştirmek için girişimcilik ve vergilendirme konularında danışmanlık ve iş eğitimi ve çeşitli alanlarda profesyonel atölye çalışmaları ve yardım ihtiyaçlarını belirlemek için mevcut işletmeleri ziyaret etme gibi hizmet ve yardımlarda sunulmaktadır. Bir iş modelinin hazırlanmasına katılımın

¹¹⁵ "Employment Centers for New Immigrants and Returning Residents", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/general/employment_centers.

maliyeti 250 NIS olmakla birlikte diğer tüm yardımlar ücretsiz olarak sağlanmaktadır.¹¹⁶

2.1.3.3. Girişimci Göçmenler için Yardımlar

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı bünyesindeki Girişimcilik Bölümü, beş dilde 24 saat hizmet veren bir İş Merkezi işletmektedir. Merkez aşağıdaki konularda bilgi ve rehberlik sağlamaktadır. Savaş veya düşmanca bir eylem sonucunda İsrail'de ikamet edenlere doğrudan ve dolaylı olarak verilen zararlar için tazminat ödemeye yetkili olan Vergi Dairesi'ndeki ("rashut hamisim") Tazminat Fonu'ndan ("keren pitsuyim") tazminat almak için talepte bulunulabilmekte olup ve "Demirden Kılıçlar"¹¹⁷ savaşı nedeniyle nakit akışı sorunları yaşayan ve işletme sermayesine ihtiyaç duyan işletmelere yardımcı olmak için belirlenmiş olan "Demirden Kılıçlar" kulvarında Devlet Garantili Fondan ("keren lehalvaot be'arvut hamedina") kredi almak için bilgi ve rehberlik sunulabilmektedir. Aynı zamanda Ulusal Sigorta Enstitüsü'nden işçi çalıştıran işletme sahiplerine ilişkin bilgiler, rehberlik ve güncellemelerde alınabilmektedir. İsrail Merkez Bankası'nın savaş nedeniyle başlattığı küçük ve çok küçük işletmeler için yardım taslağına ilişkin bilgi ve rehberlik de yardımları arasındadır.¹¹⁸

Yeni göçmenler, geri dönen vatandaşlar ve uzun süredir ikamet edenler, yeni başlayan girişimciler ve yüksek teknoloji ve işletme sahipleri için çeşitli hizmet sunulmaktadır.¹¹⁹ Yeni Olimler ve geri dönen sakinler bir startup kurulması için yardım hizmeti kullanarak İsrail'de teknoloji, bilim, Hi-Tech, Bio-Tech vb. gibi çeşitli alanlarda girişimler kurmak için profesyonel yardım ve mentorluk başvurusunda bulunabilmektedirler. İhtiyaç haritalaması, projenin ilk formülasyonu, bir iş modelinin

¹¹⁶ "Receive Assistance in Establishing or Developing a Business from the Business Center for New Immigrants and Returning Residents", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 12 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/service/business-centers-new-immigrants-and-returning-residents>.

¹¹⁷ Hamas-İsrail Savaşı, İzzeddin el-Kassam Tugayları tarafından Aksa Tufanı Operasyonu ve İsrail tarafından Demir Kılıçlar Operasyonu olarak adlandırılan, 7 Ekim 2023 tarihinde paramiliter örgüt Hamas'ın silahlı kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları'nın, İsrail geneline geniş çaplı saldırısı ile başlayan bir savaştır. Detay için bkz. M.t. Samuel, "The Israel-Hamas War: Historical Context and International Law", Middle East Policy 30, sy 4 (2023): 3-9, <https://doi.org/10.1111/mepo.12723>.

¹¹⁸ "Assistance for Business Owners", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 08 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/departments/news/assistance-for-business-owners>.

¹¹⁹ "Startup Mentor Center", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/departments/topics/loans/govil-landing-page>.

formüle edilmesi, tercihli koşullarda finansman kredileri, başlangıç aşamasında sübvansiyonlu maliyetle bir iş planının hazırlanması, iş danışmanlığı, yeni kurulan şirketler için başlangıç ve yönetim kursu (sınırlı bir kurs için yer sayısı), olim ve geri dönen sakinler için vergi danıřmanlıęı¹²⁰ gibi yardımlar sunulmaktadır.

2.1.3.4. Girişimciler için Özel Programlar

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı bünyesindeki özel bir bölüm, yeni göçmenleri ve geri dönen sakinleri İsrail'in iş sektörüne entegre etmek için faaliyet göstermektedir. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'nın Girişimciler Bölümü, yeni göçmenlerin ve İsrail'in iş sektörüne geri dönen sakinlerin özümsemesine yardımcı olmak amacıyla iş girişimciliğinin temel konularına öncülük etmekte ve teşvik etmektedir. Girişimciler Bölümü, diğer faaliyetlerin yanı sıra, Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'nın genel politikasına dahil edilen ve iş, profesyonel ve bireysel alanlarda yardıma odaklanan yeni programlar oluşturmak için çalışmaktadır. Bölümün amacı, yeni göçmenlerin ve yeni sakinlerin İsrail iş sektöründeki bağımsız ticari faaliyetlerinde, finansal ve sosyal olmak üzere her açıdan başarılı bir şekilde ekonomik ve sosyal olarak özümsemesidir. Bakanlık, Girişimciler Bölümü'nün projelerini de desteklemektedir. Örnek olarak yeni göçmenler ve geri dönen sakinler için Vergi Reformu Programını, İsrail'e giriş tarihinden itibaren on yıl boyunca devrim niteliğinde vergi imtiyazları, vergi muafiyetleri ve yurt dışından elde edilen gelirlerin bildirilmesinden muafiyetler sunan bir teklif ve İsrail'de Bilim ve Yüksek Teknoloji Alanında Yeni Girişimciler için Özel Parkur, teknoloji, bilim ve yüksek teknoloji ve biyo-teknoloji alanlarında bir fikri hayalden gerçeğe dönüştürmek isteyen yeni göçmen ve geri dönen yerleşik girişimcileri vermek mümkündür.¹²¹

2.1.3.5. Finans, İş ve Vergi Danışmanlığı

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı İş İnovasyonu Departmanı, Yeni Göçmenler ve Geri Döner Sakinler için İş Bilgi Merkezi'ni işletmektedir. Merkez, yeni bir iş kurarken iş

¹²⁰ "Receive Assistance for Establishing a Startup for New Olim and Returning Residents", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/service/establishing-startup-new-immigrants-returning-residents>.

¹²¹ "Business Entrepreneurship", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/Units/business_and_tax.

karlılığı, vergi makamları ve bankacılık sistemi ile ilişkiler, finansman fonlarından sağlanan krediler, iş refakati ve iş atölyeleri ve konferanslar gibi ticari konularda bilgi ve yardım sağlamaktadır.¹²²

2.1.3.6. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı İş İnovasyonu Departmanı

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı İş İnovasyonu Departmanı, yeni göçmenler ve geri dönen sakinler için İş Bilgi Merkezi'ni işletmektedir. Merkez, İsrail'de iş kurma ve yürütme, vergiler hakkında tavsiyeler ve daha fazlası hakkında bilgi ve yardım sağlamaktadır. Oleh statüsü aldıktan sonraki 10 yıl içinde 21 yaşından büyük yeni Olimler ve geri dönen mukim¹²³ statüsü aldıktan sonra 2 yıl içinde geri dönen mukimler, en az 5 yıl üst üste yurt dışında yaşamış olanlar içindir.¹²⁴ Ücretsiz ve çeşitli dillerde (İbranice, İngilizce, Rusça, Fransızca ve İspanyolca) çok sayıda ticari konuda yeni bir iş kurarken iş karlılığı, vergi makamları ve bankacılık sistemi ile ilişkiler, bankacılık sistemi, finansman fonlarından sağlanan krediler, iş refakati ve iş atölyeleri, konferanslar gibi¹²⁵ hizmetler sunulmaktadır.

2.1.3.7. Yeni Olim için Akademik Programlar ve Destekler

İsrail Öğrenci Otoritesi, önde gelen akademik kurumlar ve Yahudi Ajansı ile iş birliği içinde, öğrenci olim, lisans ve lisansüstü adayları için benzersiz akademik entegrasyon yolları geliştirmiştir. İlk yılında öğrenciler yabancı dilde (İngilizce/Rusça/Fransızca) ek dersler ve akademik tanıtım derslerinin yanı sıra üst düzey İbranice dersi alırlar. Bu programların avantajı, kampüse yumuşak bir geçiş sağlamak, uyarlanmış kabul şartları, akademik destek ve program süresince bir eğitmeninden kişisel rehberlik sunmaktır. Bazı kurumlar, düzenlenmiş ve sübvansede edilmiş barınma imkânları da sağlamaktadır. Öğrenci Olim'in öğrenci Olim'i için uygunluk kriterlerini¹²⁶ karşılayan öğrenciler için İsrail Öğrenci Otoritesi tarafından bu çalışma yollarının finansmanı

¹²² “Financial, Business, and Tax Advice”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 08 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/departments/topics/business-entrepreneurship-and-taxation/govil-landing-page>.

¹²³ Mukim, ikamet eden, oturan, bir yerde geçici veya temelli kalan kimse demektir.

¹²⁴ “Financial, Business, and Tax Advice”.

¹²⁵ “Get Advice and Information from the Business Information Center for New Olim and Returning Residents”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 08 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/service/new-immigrants-returning-residents-business-info-center>.

¹²⁶ “Conditions of Eligibility for Student Authority Assistance”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/Departments/faq/students-eligibility-conditions>.

sağlanmaktadır. Öğrenci Otoritesi, dünyanın her yerinden gençlerin Aliyah'ı ve İsrail'de yüksek öğrenimi teşvik etmek için çalışıyor. Öğrenci Otoritesi, öğrencinin İsrail'deki öğreniminin sonuna kadar, yurt dışındayken uygun bir akademik yol bulmasında eşlik etmektedir. Öğrenci Otoritesi sosyal, kişisel ve akademik refakat için burslar ve geniş bir yelpazede programlar sunmaktadır. İsrail'de yüksek öğrenime başvuran adaylar için Aliyah öncesi hizmetler kapsamında, bir çalışma alanının seçiminde profesyonel enstitüler tarafından finansman danışmanlığı ve rehberlik sağlanmaktadır. Akademik hazırlık programlarının (Mechina/TAKA) finansmanı, öğrenim bursları, derece yükümlülüklerine yönelik İngilizce ve İbranice kurslarının finansmanı, YAEL sınavına ve olim için İbranice bilgi sınavına hazırlık kurslarının finansmanı gibi destekler sunulmaktadır. Ayrıca, öğrencilere akademik yardım, kişisel ve sosyal danışmanlık, sosyal aktiviteler ve geziler, sosyal hizmet uzmanları ve duygusal destek gibi bakım ve destek hizmetleri verilmektedir. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı tarafından tanımlanan Yeni Olim / Olim'in çocuğu (Oleh Chadash), Geri dönen küçük (Katin Hozer) ve Vatandaş Oleh (Ezrach Oleh) kategorilerden birini karşılayan öğrenciler bu hizmetlerden yararlanmaya hak kazanmaktadır.¹²⁷

2.1.3.8. Ulpan Dil Programı¹²⁸

Ulpan, İbranice dilini öğrenmek için bir eğitim programıdır. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı ve Yahudi Ajansı tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. Ulpan'lar tüm yıl boyunca İsrail genelinde faaliyet göstermektedir ve yeni sınıflar, belirli bir zamanda ve yerde İbranice dil eğitimi almaya uygun olan yeni göçmenlerin sayısına göre açılmaktadır. Yerel sınıflar mevcut değilse, yeni bir göçmen farklı bir yere yönlendirilmektedir. Ulpan çalışması süresince yeni göçmenlere yardım hizmeti sunulmaktadır. İlk önce Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'ndaki koordinatör yerel Ulpan'lar hakkında bilgi verecek ve başvuru sahibi en uygun Ulpan'a yönlendirilecektir. Yeni göçmenler Ulpan harcından muafır. Sonrasında yeni göçmenler, bir Ulpan'da eğitim gördükleri süre boyunca, Aliyah'tan sonraki ilk yarı yıl boyunca adaptasyon ödemeleri ve Aliyah'tan sonraki ikinci yarı yıl boyunca güvence

¹²⁷“Academic programs for New Olim”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/departments/guides/academic-programs>.

¹²⁸ “Public Ulpan”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/ulpan_main.

altına alınmış gelir ödemeleri almaktadırlar. Aliyah'ın ilk yılı sona erdikten sonra bir Ulpan'da eğitimlerine başlayan yeni göçmenler sadece harç muafiyetinden yararlanabileceklerdir ve uygunluklarını Ulusal Sigorta Enstitüsü'nde kontrol etmelidirler. Ulpan aleph¹²⁹'teki eğitim süresi, Ulpan'ın açılmasında grev veya gecikme, beklenmedik ailevi durumlar veya hastalık gibi yeni göçmenin kontrolü dışındaki nedenlerle uzarsa, yeni göçmen gelir desteği ve/veya seyahat masrafları süresinin iki aya kadar uzatılmasına hak kazanabilmektedir. Hak sahibi olabilmek için yeni göçmen, yeni göçmen statüsü aldıktan sonraki iki ay içinde Ulpan eğitimine başlamalı ve yeni göçmen statüsü aldıktan sonra en fazla bir yıl içinde Ulpan eğitimine başlamalıdır. Adaptasyon sepetini alan göçmenler, sepetteki seyahat masraflarının geri ödemesini almaktadır. Adaptasyon sepetini almayan kişiler, Ulpan ikamet ettikleri yerden başka bir yerde bulunuyorsa ve yakınlarda Ulpan yoksa, seyahat masraflarının geri ödenmesine hak kazanabilmektedir. Bölgesel konseylerde yer alan Ulpan programları genellikle bölgedeki çeşitli kasabalardan ulaşım hizmetleri sunmaktadır. Ulpan yardımından 17 yaş ve üzeri yeni göçmenler faydalanabilmektedir. Bu yardım sadece bir defaya mahsustur. Yeni göçmenler, Aliyah'ı takip eden 18 aya kadar öğrenim yardımı almaya hak kazanırlar. İhtiyaç sahibi yeni göçmenler veya Ulusal Sigorta Kurumu'ndan güvenceli gelir alanlar, Aliyah'ı takip eden iki yıla kadar Ulpan Aleph¹³⁰ için harçtan muafıdır. Hamilelik, doğum, çocuk bakımı, ikamet yeri değişikliği, aile krizi veya hastalık nedeniyle eğitimin ertelendiği olağandışı durumlarda, Aliyah tarihinden itibaren 18 ay sonra Ulpan'a devam etme izni almak için bir Bakanlık şubesine veya bölge müdürüne danışmak mümkündür. Uygunluğun uzatılması sadece öğrenim ücretinden muafiyet için geçerlidir ve diğer yardım türlerini içermemektedir.

2.1.3.9. PELE Programı

Yaygın eğitimin bir parçası olarak yeni göçmen öğrenciler için çalışmaları pekiştirme programıdır. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, Yetkililer, Kuruluşlar ve Eğitim Bölümü aracılığıyla, yeni göçmen öğrenciler ve geri dönen sakinlerin çocukları olan

¹²⁹ "Ulpan Aleph," genellikle İbranice dilinde başlangıç seviyesini ifade eder. "Ulpan" İbranice dil okulu veya dil kursu anlamına gelir ve özellikle yeni göçmenlere İbranice öğretmek için kullanılan bir terimdir. "Aleph" ise İbranice alfabenin ilk harfidir ve burada "birinci seviye" anlamında kullanılır. Yani "Ulpan Aleph," başlangıç düzeyinde İbranice öğrenimi anlamına gelir.

¹³⁰ İbranice'de başlangıç seviyesindeki dil kursunu ifade eder.

ortaokul ve lisede (yedinci sınıftan on ikinci sınıfa kadar) okuyan öğrenciler için okul sonrası saatlerde yaygın eğitimin bir parçası olarak çalışmaları güçlendirmeye yönelik bir program yürütmektedir. Okulu bırakan öğrenci sayısını azaltmak, akademik başarıyı artırmak ve matrikülasyon sertifikası (Te'udat Bagrut)¹³¹ almaya hak kazanan öğrenci oranını artırmak için çalışmalarında zorluk yaşayan öğrencilere ağırlık verilecektir. Ayrıca program, kişisel ve sosyal güçlenmeyi geliştirmeyi ve kimlik duygusu ile topluma ve topluma aidiyeti güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Program akademik yön, sosyal yön ve değer odaklı yönleri ele almaktadır. Program ulusal ölçekte faaliyet göstermektedir. Bir gruptaki öğrenci sayısı 9 ila 13 öğrenci arasında olacaktır. Son on yıl içinde Aliyah yapmış olan tüm menşe ülkelerden yeni göçmenler, Buhara, Kafkasya, Gürcistan, Bnei Menaşe ve Latin Amerika'dan son 15 yıl içinde Aliyah yapmış yeni göçmenler ve son iki yıl içinde geri dönen göçmenler programa katılabilme hakkı kazanmaktadır.¹³²

2.1.3.10. YAEL

YAEL Programı, İsrail Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, çeşitli resmi ve sivil kuruluşlar ile Eğitim Bölümü iş birliğinde yürütülen, yeni göçmen öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan bir eğitim programıdır. Birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar olan göçmen ve geri dönen göçmen ailelerin çocuklarını hedefleyen program, öğrencilerin okul sonrası saatlerde katıldığı yaygın eğitim kapsamında düzenlenmektedir. Programın temel amacı, yeni göçmen öğrencilerin akademik başarılarını artırmak ve çalışma konularındaki metinlerle başa çıkma becerilerini geliştirmektir. Bunun yanı sıra, program öğrencilerin sosyal ve duygusal yönlerini de ele alarak çok boyutlu bir gelişim sağlamayı hedefler. Okuma, anlama ve konuşma becerilerini geliştirmek üzere tasarlanan program, öğrencilerin evlerindeki kültürel arka planı dikkate alarak, bu becerileri güçlendiren akademik çalışmalarla desteklenmektedir. Program aynı zamanda, ilkökul seviyesinde öğretilen çeşitli derslerdeki bilgi ve beceri eksikliklerini gidermeye yönelik olarak planlanmıştır. Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına ve yaşadıkları toplulukların

¹³¹ İsrail'de lise eğitiminin sonunda alınan bir diploma türüdür. Bu sertifika, öğrencilerin belirli akademik standartları karşıladığını ve üniversitelere giriş için yeterli olduğunu gösterir.

¹³² "Programs in the Education System", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 22 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/bilti_formaili_chinuch.

demografik özelliklerine uygun şekilde uyarlanan YAEL Programı, onların hem akademik hem de sosyal gelişimlerini destekleyerek, toplumla entegrasyon süreçlerini hızlandırmayı amaçlamaktadır. Program, sosyal ve duygusal gelişimi desteklemek için, bilgi edinme, yetenek geliştirme, fikir üretme ve becerileri uygulama fırsatları sunarak öğrencilerin günlük zorluklarla başa çıkma, kendi ve başkalarının duygularını anlama, olumlu etkileşimlerde bulunma, iç motivasyonla hareket etme, esnek düşünme, sebat etme ve duygusal modülasyon yeteneklerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Program ulusal ölçekte faaliyet göstermektedir. Program çerçevesinde her öğrenci, 1-2 saati sosyal ve duygusal faaliyetlere ayrılacak şekilde haftada en az altı saat faaliyet görmektedir. Faaliyetler ilkokul yaş gruplarında (birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar) gerçekleştirilmektedir. Her sınıf için, her iki açıdan da kendine özgü ihtiyaçlarına cevap verecek bir faaliyet planlanacaktır. Genel olarak, bir gruptaki öğrenci sayısı 5 ila 9 öğrenci arasında olacaktır. Birinci sınıftan altıncı sınıfa kadar eğitim gören, akademik yardıma ve/veya resmi eğitim çerçevesinin ötesinde sosyal ve duygusal desteğe ihtiyaç duyan ve (kendileri veya ebeveynleri) son on yıl içinde Aliyah yapmış olan tüm menşe ülkelerden gelen yeni göçmenler, Etiyopya ve Bnei Menashe'den gelen ve son 15 yıl içinde Aliyah yapan yeni göçmenler veya son iki yıl içinde geri dönen İsraili olması şartıyla programdan yararlanabilmektedir.¹³³

2.1.3.11. İsrail Öğrenci Otoritesi

İsrail Öğrenci Otoritesi, dünyanın dört bir yanındaki öğrencileri Aliyah yapmaya ve İsrail'de yüksek öğrenim görmeye teşvik ederken, çalışmalarında başarılı olmaları ve İsrail toplumuna entegre olmaları için yardım sağlamaktadır. Öğrenciye sağlanan yardım yurt dışında başlamakta olup ardından öğrenciye en uygun akademik programın oluşturulmasına yönelik rehberlik verilmekte ve bu yardım mezun olana kadar devam etmektedir.¹³⁴ Ayrıca öğrenci olimlere burs da verilmektedir.¹³⁵ İsrail Öğrenci Otoritesinin akademik entegrasyon programları olimlerin eğitim hayatları

¹³³ “Programs in the Education System”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 08 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/general/bilti_formaili_chinuch.

¹³⁴ “The Israel Student Authority”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/topics/student_authority/govil-landing-page.

¹³⁵ “Maintenance Scholarships for Student Olim for the 2022-2023 Academic Year”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/service/application-for-maintenance-scholarships-for-student-olim>.

için bilgilendirme web seminerleri ve oturumları yapılmaktadır.¹³⁶ İsrail Öğrenci Otoritesi, dünyanın dört bir yanındaki öğrencileri Aliyah yapmaya ve İsrail'de yüksek öğrenim görmeye teşvik ederken, çalışmalarında başarılı olmaları ve İsrail toplumuna entegre olmaları için yardım sağlamaktadır. Öğrenciye sağlanan yardım, yurt dışında başlamaktadır ve ardından öğrencinin ihtiyaçlarına uygun akademik programı oluşturacak rehberlik hizmeti ile devam etmektedir. Bu destek, öğrencinin İsrail'de mezun olana kadar sürdürülmektedir. Program, okul yılları boyunca öğrencilere öğrenim bursları sağlamanın yanı sıra, akademik öncesi hazırlık programları yürütmekte ve kişisel gelişim için profesyonel hizmetler sunmaktadır. Danışmanlık hizmetleri, sosyal, kişisel ve akademik destek sağlamaktadır. Ayrıca, topluma entegrasyonlarını desteklemek amacıyla gönüllü faaliyetler de düzenlenmektedir. Müfredat uzaktan eğitim olanağını içerse bile yönetim, İsrail'de bulunmayan bir öğrenciye tüm eğitim süresi boyunca bu yardım sağlamamaktadır. Yardımın alınması bütçenin korunmasına bağlıdır.¹³⁷

2.1.3.12.Yeni Öğrencilere Akademik ve Sosyal Destek: Rehberlik Hizmetleri

İsrail Öğrenci Kurumu'nun rehberlik ekibi eğitim kurumlarında mevcuttur ve göçmen öğrencilerle yakın ve anlamlı bir ilişki sürdürmek için önemli bir çaba sarf etmektedir. Rehber, öğrenciye kişisel olarak eşlik etmekte, sorularına yanıt bulmasına ve ihtiyacı olduğunda yardımcı olmaktadır. Rehberler, kişisel tanışma ve ihtiyaçların veya zorlukların belirlenmesi için öğrenciyle ilk görüşmeyi başlatmakta ve gerektiğinde onu yardıma veya profesyonellere yönlendirmektedir. Rehber, öğrenci ile kurum içindeki çeşitli birimler arasında arabuluculuk yapmakta ve kurum hakkında bilgi edinmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca öğrenciyi Öğrenci Dekanlığı ve göçmen öğrencilere yardım etmekten sorumlu birimlere bağlamakta ve özel ders ve akademik desteğe yönlendirmeyi içermektedir. Rehberler ayrıca öğrenciye İsrail Savunma Kuvvetleri, Sosyal Güvenlik, devlet bakanlıkları, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve burs fonları gibi çeşitli sistemler konusunda da yardımcı olmaktadır. Rehberler, öğrenci için

¹³⁶ “Academic Integration Programs informational webinars and sessions”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/departments/news/information-sessions-regarding-academic-integration-programs>.

¹³⁷ “Registration has opened for submitting applications for assistance to oleh students from the Student Authority 2023-2024”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/news/application_for_immigrant_student-2023.

haklar, yardım ve kolaylıklar hakkında bir bilgi kaynağı olarak hizmet vermektedir. Rehberler ayrıca okul yılı boyunca çeşitli konularda birçok sosyal etkinlik düzenlemektedir.¹³⁸

2.1.3.13. Bilimde Entegrasyon Merkezi

Yeni göçmen ve geri dönen yerleşik bilim insanları, Bilime Entegrasyon Merkezi'nden İsrail'deki araştırma ve geliştirme alanlarına entegre olma konusunda yardım alabilmektedir. Merkezin hedefleri arasında, bu bilim insanlarının İsrail'deki Ar-Ge ağlarına ve akademik araştırma enstitülerine entegrasyonunu kolaylaştırmak, iş arayan bilim insanlarına tavsiyelerde bulunmak ve rehberlik etmek yer almaktadır. Ayrıca, kurumları ve akademik organları bu bilim insanlarını özümsemeye teşvik etmek, bilim insanlarının bilgi ve deneyimlerini kullanarak Ar-Ge ağını genişletmek ve bilimsel insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik politikaların belirlenmesinde diğer hükümet organlarıyla iş birliği yapmak da hedefler arasındadır.¹³⁹

Kriterleri karşılayan bilim insanları, Bilimde Entegrasyon Merkezi'nden tavsiye, danışmanlık, profesyonel rehberlik ve istihdam yardımı almaya hak kazanabilmektedir. Merkez, yeni göçmen ve geri dönen bilim adamlarının yanı sıra, yurt dışından Merkeze başvuran, henüz İsrail'e aliye yapmamış veya İsrail'e dönmemiş bilim adamlarına da hizmet vermektedir.¹⁴⁰ Bilimde Entegrasyon Merkezi, Kriterleri karşılayan bilim insanları, Bilimde Entegrasyon Merkezi'nden profesyonel tavsiye, rehberlik ve danışmanlık ile mesleki yardım almaya hak kazanmaktadır. Merkez, yeni (göçmen ve geri dönen) yerleşik bilim adamlarının yanı sıra, henüz Aliyah yapmamış veya İsrail'e dönmemiş ve yurt dışından Merkeze danışan bilim adamlarına yardımcı olmaktadır. Bilimde Entegrasyon Merkezi, yeni ve geri dönen yerleşik bilim insanları topluluğunun, Aliyah/geri dönüşlerinin insan sermayesi potansiyelini gerçekleştirme araçlarını sağlamak için ayrı bir destek ağına ihtiyaç duyduğu öncülüyle 1973 yılında bir hükümet kararına dayanarak kurulmuştur. Merkezin görevi, İsrail ekonomisinin ve

¹³⁸ “Services and Support to New-Students Olim: Academic Social Guides”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 12 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/Departments/General/academic-social-guides>.

¹³⁹ “Center for Integration in Science”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/Departments/Units/research_science.

¹⁴⁰ “Integration in Science”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 10 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/topics/absorption_in_science/govil-landing-page.

toplumunun gelişmesine katkıda bulunan ve Aliyah'ın devamı ve İsrail'e geri dönüş üzerinde olumlu bir etkiye sahip olan araştırma ve geliştirme bilim adamları ve mühendisleri, yeni olim ve geri dönen sakinler için iş bulmaya yardımcı olmaktadır. Yıllar boyunca Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, Bilimde Entegrasyon Merkezi aracılığıyla on binlerce yeni ve geri dönen bilim insanının bilim temelli araştırma ve geliştirme alanında istihdama entegre olmalarına yardımcı olmaktadır. Merkez, sosyal ve beşerî bilimler, yaşam bilimleri ve tıp, teknoloji ve müspet bilimler gibi tüm alanlarda araştırma veya geliştirme konusunda kanıtlanmış deneyime sahip, yüksek lisans ve doktora derecelerine sahip Ar-Ge bilim insanları ve mühendislerine hizmet vermektedir. Merkez, araştırma ve geliştirme alanında İsrail'e entegrasyonunuzu teşvik etmek için size çeşitli yardımlar sunmaktadır. Yardım; tavsiye, rehberlik ve kişisel danışmanlık, potansiyel işverenlerle temas, istihdam giderlerinin finansmanına katılım ve doktora ile doktora sonrası çalışmalar için araştırma bursları gibi destekleri içermektedir. Merkezin danışman kadrosu, Aliyah yapmadan veya İsrail'e dönmeden önce dahi hizmet vermektedir ve göçmenlerin kamu veya ticari sektörde araştırma veya geliştirmeye entegrasyonu sırasında rehberlik etmektedir. Rehberlik süreci kişiselleştirilmiş ve profesyoneldir ve alanınızdaki ilgili kurumlar hakkında bilgi sağlayan bir ilk danışma oturumunu içermektedir. Merkez tarafından sağlanan rehberlik ve tavsiyelerin yanı sıra, yardım, bilim insanının entegrasyonunu teşvik etmeyi amaçlayan bir bilim insanı istihdam etme maliyetlerine katılımı da içermektedir. Ar-Ge'de istihdamın finansmanına katılım doğrudan işverene aittir. Akademik işverenler doktora derecesine sahip bilim insanlarının, kamu ve ticari sektördeki işverenler ise yüksek lisans ve üstü dereceye sahip bilim insanlarının istihdamı için yardım almaya hak kazanabilmektedir. Kıdemli öğretim üyesi olarak atanan bilim insanları, kadroları Yükseköğretim Kurulu Plan ve Bütçe Komisyonu'nun cari bütçesinde yer aldığı için yardım alamazlar. Bir insan kaynakları ajansı aracılığıyla veya dışarıdan öğretim görevlisi olarak istihdam için yardım verilmez. Pek çok öğrenci ve akademisyene araştırma hibeleri de verilmektedir. Doktora çalışmaları için, üç yıllık hibe öğrenim ve yaşam masraflarını karşılamak üzere verilir ve oleh'in veya geri dönen mukimin yaşı 37'den fazla olmamalıdır. Yeni oleh için yardım, Aliyah tarihinden itibaren en geç iki yıl içinde başlamalıdır. Geri dönen mukimlerin yurtdışında en az iki yıl ikamet etmiş olmaları ve İsrail'e dönüş tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde yardımın başlaması gerekmektedir. Yardım, araştırma öğrencisinin İsrail'de tanınmış bir üniversiteye kabul edilmesine bağlıdır. Doktora sonrası

çalışmalar için ise iki yıllık hibe geçim masraflarını karşılamak için verilir ve yardımın Aliyah tarihinden itibaren en geç üç yıl içinde başlaması gerekmektedir. Geri dönen mukimlerin yurtdışında en az beş yıl ikamet etmiş olmaları ve dönüş tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde yardımın başlaması gerekmektedir. Yardım, İsrail'deki tanınmış üniversitelerden birinde doktora sonrası çalışma alanında araştırmacı olarak kabul edilmeye bağlıdır.¹⁴¹

Yeni göçmenler, geri dönen vatandaşlar ve bilim diplomasına sahip Aliyah öncesi aşamalardaki kişiler, İsrail işgücü piyasasındaki araştırma ve geliştirme alanlarına entegrasyonlarına yardımcı olmak için yeni göçmen veya geri dönen vatandaş bilim insanı statüsü alabilirler. Yeni göçmenler, geri dönen vatandaşlar veya İsrail vatandaşlığına hak kazanmış, uzmanlık alanı bilimler olan Aliyah öncesi süreçteki kişiler başvurabilir.¹⁴² Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı Bilim Entegrasyon Merkezi, İsrail'in bilim camiasına ve iş piyasasına entegre olma konusunda yardım sağlamaktadır. Başvurmak için bilim alanında yüksek lisans derecesine veya daha yüksek bir dereceye sahip olmanız ve İsrail vatandaşlığı almaya uygun olmanız gerekir. Yüksek Lisans derecesi (MSc), eşdeğer derece veya daha yüksek bir dereceye sahip yeni göçmenler ve geri dönen sakinler, İsrail'in kamu sektöründe, özel sektöründe veya akademiye iş veya akademiye araştırma pozisyonları bulma konusunda danışmanlık, rehberlik ve yardım alabilmektedir. Yardım, ücretsiz bir şekilde Aliyah veya dönüş öncesinde sağlanır ve Aliyah veya dönüş yaptıktan sonra da devam eder.¹⁴³

2.1.3.14. Yeni Göçmen Bilim İnsanlarının İstihdamı için Destek

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, Bilimde Entegrasyon Merkezi aracılığıyla, işverenlere yeni göçmen ve geri dönen yerleşik bilim insanlarını istihdam etmelerinde yardımcı olmaktadır. Bu yardım, araştırma ve geliştirmeye uğraşan bilim insanlarının

¹⁴¹ "What Is the Center for Integration in Science?", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 10 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/general/about_the_center_for_absorption_in_science.

¹⁴² "Apply to be recognized as a scientist - for new immigrants and returning citizens", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/service/application_for_recognition_as_a_scientist.

¹⁴³ "Get Assistance Integrating into the Israeli Science Community and Job Market", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/service/assistance-integrating-israel-science-community>.

istihdam maliyetlerine katılım olarak sağlanmaktadır. Yardım, Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'nın uygunluk koşullarına uyum, doğrudan istihdam ve İsrail'de istihdam dahil olmak üzere bir dizi faktöre bağlıdır. Araştırmacı statüsüne sahip yeni göçmen ve geri dönen yerleşik bilim insanlarının akademiye entegrasyonunu teşvik etmeye yönelik bir programdır. Beş yıllık araştırmacı programı, Yükseköğretim Kurulu Planlama ve Bütçe Komisyonu (bundan böyle YÖK olarak anılacaktır) (Council for Higher Education – CHE) ile Bilimde Entegrasyon Merkezi'nin ortak bir programıdır. Programın amacı, araştırmacı statüsüne sahip yeni göçmen ve geri dönen yerleşik bilim insanlarının, YÖK tarafından finanse edilen üniversitelerdeki araştırma laboratuvarlarına, istihdam beklentileri ile düzenli ve istikrarlı bir şekilde ve kalıcı bir pozisyon almaya bağlı olmadan (sınırlı sayıda) entegrasyonunu teşvik etmektir. Program, Baş Araştırmacı (PI) altında ve onunla yakın bir şekilde hareket edecek, araştırmayı ilerletmede ve laboratuvar işleyişini düzenlemede ona yardımcı olacak ve makale yazmaya ve hibe talepleri sunmaya katılacak, kanıtlanmış bir araştırma siciline sahip araştırmacılar için tasarlanmıştır. Programın hedef kitlesi, İsrail üniversitelerinden birinde araştırma laboratuvarlarına entegre olmakla ilgilenen, araştırma yeteneği kanıtlanmış, üçüncü derece ve üzeri dereceye sahip yeni göçmen ve geri dönen yerleşik bilim insanlarıdır. Programa başvuru yılda bir kez YÖK tarafından yayınlanan başvuru çağrısı çerçevesinde yapılmaktadır. Adaylar üniversite tarafından bir grup halinde sunulur, her enstitü yılda en fazla on aday sunabilmektedir. Adaylar, YÖK'ün profesyonel bir komitesi tarafından, bilimsel mükemmellik kriterleri ve entegre edildikleri laboratuvarın faaliyetlerine katkıda bulunma potansiyelleri temelinde rekabetçi bir süreçte incelenecektir. Kazanan kurumlar, yeni bir göçmen bilim insanı için beş yıllık bir süre boyunca ve geri dönen bir yerleşik bilim insanı için dört yıllık bir süre boyunca araştırmacıyı istihdam etmek için destek almaktadır. Kazananların açıklanmasının ardından kurum, kazanan başvuru sahibine iki yıllık geçici bir atama sağlayacak ve iki yıl sona erdiğinde, kurum araştırmacıyı istihdam etmeye devam etmeyi seçerse, üç yıl daha geçici bir atama sağlayacaktır. Araştırmacının maaşı YÖK tablolarına göre hesaplanmakta ve üçte biri Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'ndan, üçte biri YÖK'ten ve üçte biri de kurum ile araştırmacıyı

entegre eden laboratuvar arasında eşit olarak paylaştırılan devlet yardımı araştırmacının istihdamı için üçe bölünmektedir.¹⁴⁴

2.1.3.15. Kamea Eğitim Programları

Kamea Programı, İsrail’deki göçmen bilim insanlarının akademik kariyerlerine destek sağlayan bir programdır. Mezun olan ya da benzer niteliklere sahip bilim insanlarının üniversitelerde ve kamu araştırma kurumlarında araştırma gruplarına katılmalarını hedefler. Kamea A ve Kamea B programları olarak ikiye ayrılmıştır. Program A, bu kişilerin İbrani Üniversitesi’nde araştırma pozisyonlarında istihdam edilmesini ve akademik kariyerlerine devam etmelerini sağlamaktadır. Atamalar ve terfiler üniversitenin belirlediği kurallara uygun şekilde yapılır ve maaşları araştırma kadrosu kapsamında belirlenmektedir. Emeklilik hakları ise üniversiteden bağımsız sigorta şirketleri tarafından karşılanmaktadır. Programın finansmanı, Göçmenlik Bakanlığı, Yüksek Öğretim Konseyi (CHE) ve ilgili araştırmacılar tarafından sağlanmaktadır. Bilim insanları, üç yıllık dönemlerle atanır ve bu süre sonunda atamaları yenilenebilmektedir. Ancak, finansman kesildiğinde, araştırma grupları dağılınca ya da bilim insanlarının performansı yetersiz olduğunda, sözleşmeleri sonlandırılabilir. Program ayrıca, bilim insanlarının başka araştırma gruplarına transfer edilmelerine de olanak tanımakta ve bu süreç, Göçmenlik Bakanlığı’nın onayıyla yürütölmektedir. Kamea Programı B ise, özellikle başarılı göçmen bilim insanlarının akademik kadrolara dahil edilmesini amaçlamaktadır. Bu program, bilim insanlarının 5 yıla kadar devlet desteği alarak akademik kariyerlerine devam etmelerini sağlamaktadır. Atama süreci, her kurumun kendi kurallarına göre yürütölmektedir. Her iki program da göçmen bilim insanlarının İsrail’deki akademik kurumlara entegrasyonunu kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Akademik faköltelerde veya yüksek öğrenim kurumlarında, kamu ve devlet araştırma enstitülerinde veya hastanelerde kadrolu pozisyonlara kabul edilmek üzere, geniş akademik deneyime sahip 45 yaş ve üzeri yeni göçmen kıdemli bilim insanlarına yardımcı olmayı amaçlayan bir programdır. Program çerçevesinde Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, yeni göçmen bilim insanının 5 yıl boyunca istihdamının finansmanına devlet katılımı sağlamaktadır.

¹⁴⁴ “New-immigrant scientists”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 23 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/departments/topics/absorption_in_science_new_immigrants/govil-landing-page.

Bilim insanları bu program için yılda bir kez, kurumların adaylık başvuruları için yaptıkları ‘teklif çağrısı’ temelinde ve yeni adaylar için bir bütçenin varlığına bağlı olarak, bilimsel mükemmeliyete yönelik rekabetçi bir süreçte seçilmektedir. Olimler, programın koşulları ve ek ayrıntılarına teklif çağrısında inceleyebilmektedir. Son olarak mali yardım, Komite'nin onayına ve bütçenin uygunluğuna bağlıdır.¹⁴⁵

2.1.3.16. Araştırma Bursları

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, uygunluk koşullarını karşılayan araştırma öğrencileri (doktora) ve doktora sonrası öğrenciler için de bir burs programı yürütmektedir. Yardım talebi, bilim adamının akademik belgeleri ile birlikte ilgili alana göre Bilime Entegrasyon Merkezi'ne gönderilmektedir. Başvuru, alanın yöneticisi ve şirketi ziyaret ederek işveren ve bilim insanıyla görüşecek olan Merkezin profesyonel danışmanları tarafından incelenmektedir. Her talep, ofis komitesinde görüşülmek ve onaylanmak üzere sunulmaktadır. Her onay sadece bir yıl içindir ve ek bir yıl için uzatma yeni bir başvuru ve yeni bir onay gerektirmektedir. Yardıma geriye dönük olarak izin verilmemektedir. Komitenin onayına istinaden Bakanlık ile işveren arasında bir sözleşme imzalanmaktadır.¹⁴⁶ Bilim insanı olarak kabul edilmek için yeni göçmenler ve geri dönen sakinlerin belirli koşulları karşılaması gerekmektedir. Yeni göçmenler için doktora veya eşdeğer derece sahibi olmak, son beş yılın en az üçünde araştırma ve geliştirme alanında çalışmış olmak, üç bilimsel yayın veya üç patent sahibi olmak gibi şartlar aranmaktadır. Yüksek lisans veya eşdeğer derece sahipleri için, Aliyah'tan önceki altı yılın en az dördünde araştırma ve geliştirme alanında çalışmış olmak, üç bilimsel yayın veya üç patent sahibi olmak gerekmektedir. Genç bilim insanları için 32 yaşına kadar yüksek lisans derecesi ve araştırma deneyimi aranmamaktadır. Bilime Entegrasyon Merkezi, bilim insanı tanımına uyduğunu kabul ettiği ve 70 yaşına kadar olan yeni göçmenlere ve geri dönen sakinlere yardım sağlamaktadır. İşverenler akademik kurumlar, yerel ve ulusal otoriteler, müzeler ve endüstride Ar-Ge pozisyonları sunan işverenler olabilmektedir. Yardım süresi, yeni göçmen bilim insanları için üç yıla kadar, geri dönen bilim insanları için iki yıla kadar

¹⁴⁵ Programs of Ministry of Aliyah and Immigrant Absorption, erişim 16 Eylül 2024, <https://en.academic-secretary.huji.ac.il/book/kamea-program>.

¹⁴⁶ “Assistance for Employing New - Immigrant Scientists”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 14 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/Departments/General/financial_help.

olup, uygunluk süreleri farklılık gösterebilmektedir. Bilimde Entegrasyon Merkezi, olağanüstü bir önlem olarak, bir bilim insanının yardıma başlama veya yardımı sonlandırma uygunluğunu, işverenin yardım süresinin sonunda bilim insanını tutma taahhüdüne uygun olarak 6 ay uzatma yeteneğine sahiptir.¹⁴⁷ İsrail Araştırma Öğrencileri ve Doktora Sonrası bursları da vermektedir. Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, Aliyah'ı teşvik etme ve İsrail'de emilimi artırma politikalarının bir parçası olarak, uygun yeni göçmenler için bir burs programı ve Doktora Sonrası bursları yürütmektedir. Burslar, İsrail'deki tanınmış üniversitelerden birinde araştırma öğrencisi olarak kabul edilen yeni göçmenler ve geri dönen sakinler içindir. Burs için uygunluk koşulları, adaylıklarının alındığı tarihte Aliyah tarihlerinden itibaren en fazla üç yıldır İsrail'de bulunan yeni göçmenler ve dönüş tarihlerinden itibaren en fazla bir yıldır İsrail'de bulunan geri dönen sakinler (en az beş yıldır yurtdışında ikamet edenler) için geçerlidir. Adaylar 37 yaşına kadar olmalı ve İsrail'de tanınmış bir üniversitede araştırma çalışmalarına kabul edilmiş olmalıdır. Ayrıca, doktora çalışmaları için bir adayın genellikle bir araştırma çalışması yoluna kabul edilmeden önce ek çalışmalar yapması gerekmektedir.¹⁴⁸

2.1.4. Temel ve Sosyal İhtiyaçlar

2.1.4.1. Bireyler ve Bireysel Çalışmalar

Yeni olim için İsrail toplumuna bir köprü olacağına inanılmaktadır. Peşinde getirdikleri kültürleri ve bilgileri İsrail toplumunda kullanabilmeleri için bu bölüm aktif olarak çalışmaktadır. Bölümün ana hedefi, her yeni göçmenin ve geri dönen mukimin içsel kişisel potansiyelini kullanmak ve böylece ulusal düzeyde insan kaynakları sermayesini zenginleştirmektir. Bu, yeni göçmenlerin azami entegrasyonunu sağlayan bir fırsat eşitliği temeli oluşturarak gerçekleştirilmektedir. Bölüm, alanında profesyonel bir otorite olarak hizmet vermek ve yeni göçmenlerin haklarını en üst düzeye çıkarmak için bireye duyarlı, kaliteli, erişilebilir ve uyarlanmış işlem ve hizmet politikaları oluşturmaktır. Bölümün dayandığı hizmet değerleri,

¹⁴⁷ "Who is a Scientist? | Ministry of Aliyah and Integration", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 14 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/who_is_a_scientist.

¹⁴⁸ "Scholarships for Research Students and Postdoctoral Fellowships", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 16 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/research_students_scholarship.

dürüstlük, profesyonellik, hizmet bilinci, yaratıcılık ve bireye duyarlılık, hedef nüfuslara uyarlanmış programlar ve hizmetler geliştirmek, tüm çalışma alanlarında düzenli, sürekli faaliyetler yürütmek, haritalama yapmak, yardım mekanizmasını teşvik etmek ve genişletmek, profesyonel forumlara katılmak ve stratejik bir diyalog yürütürken, ortaklıkları genişletmek ve kaynakları birleştirmek, ayrıca sorumluluğu altındaki alanlarda göçmenlere ve geri dönen sakinlere hizmet etmek için bir eylem kavramı ve gerekçesi oluşturmaktır.¹⁴⁹

2.1.4.2. Yeni Olim için Sosyal Hizmetler

Sosyal Hizmetler Birimi, 7 sosyal hizmet uzmanından (Sosyal Hizmetler Dairesi Müdürü, bir ulusal sosyal hizmet uzmanı ve 5 bölge sosyal hizmet uzmanı) oluşan profesyonel bir sistem olarak çalışmaktadır. Birimin faaliyetleri, risk altındaki göçmen gençlerin ve aile içi şiddetin sorunlarıyla ilgilenmeyi merkezi hedefler olarak gören Bakanlık kararları temelinde, kültürel açıdan duyarlı ve yeni göçmenlerin ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Birim, faaliyetleri çerçevesinde diğer Bakanlık birimlerine profesyonel girdi sağlanmasına, yeni göçmenlerin ihtiyaçlarına uygun programların oluşturulmasına ve teşvik edilmesine yardımcı olmakta ve diğer hizmetler tarafından sağlanan yardımı tamamlamaktadır. Birimin faaliyetleri birey ve aile, grup ve toplum ve bakanlıklar arası sistemler olmak üzere birbiriyle bağlantılı üç müdahale alanını içermektedir. Bireyler ve aileler çerçevesinde, sosyal hizmet uzmanları ihtiyaçların ve sorunların teşhis edilmesine, konumlandırılmasına ve belirlenmesine yardımcı olmakta, kısa vadeli tedavi sağlamakta, Bakanlık içi çözümleri teşvik etmekte ve toplumdaki hizmetlerle etkileşimler sırasında arabuluculuk ve savunuculuk yapmaktadır. Gruplar ve topluluklarla çalışırken, çalışanlar madde bağımlılığı mağdurları, alkolikler, evsizler, aile içi şiddet mağdurları ve risk altındaki gençler gibi belirli grupları tanımlamakta ve teşhis etmektedir. İhtiyaçların belirlenmesinin ardından, belirli gruplar için toplum içinde uygun bir program geliştirilmektedir. Sosyal Hizmetler Birimi, sistemler arası ve bakanlıklar arası düzeyde, temel sorunların çözülmesi ve grupların tedavisinin desteklenmesi için ortaklıkları ve kaynakların bir

¹⁴⁹ “The Division for Individuals”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 15 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/Departments/Units/individual_division_klita.

araya getirilmesini teşvik etmek için çalışmaktadır.¹⁵⁰ Bu bölüm çok çeşitli kriz durumlarında çözüm ve yardım sunmaktadır. Sosyal Hizmetler Departmanı, kabul edilmeleri sırasında zorluk ve sıkıntı yaşayan yeni göçmenlere yardım etme misyonunu görmektedir. Daire personeli, faaliyetleri muhtaç göçmenlerin ihtiyaçlarına ve çeşitli sıkıntı durumlarına göre uyarlararak çeşitli Bakanlık birimlerine yardım sağlamaktadır. Bakanlığın profesyonel sosyal hizmet temelli faaliyetleri iki sosyal refah kanalı olan aile ve birey, grup ve topluluk aracılığıyla uygulanmaktadır. Programlar sosyal hizmet uzmanları ve kişisel özümseme danışmanları tarafından yürütülmektedir. Sosyal Hizmetler Departmanı, göçmenleri bireysel olarak tanımlayarak ve sorunlu durumları teşhis ederek kriz veya zorluklarla baş etmelerine yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte, resmi ve resmi olmayan kuruluşlar aracılığıyla göçmenlerin haklarını kullanmalarına ve özel ihtiyaçlarını karşılamalarına destek vermektedir. Ayrıca, psikolojik veya sosyal sorunlar yaşayan göçmenlere kısa süreli tedaviler sağlamakta ve çeşitli Bakanlık içi komitelere profesyonel görüşler sunmaktadır. Topluluk Sosyal Hizmet Faaliyetleri, Bakanlık tarafından göçmenlerin sosyal durumlarını teşhis etmeye ve toplum temelli hizmetler geliştirmeye odaklanmaktadır. Bu kapsamda, risk altındaki gençlerin ve krizdeki gençlerin sorunları ele alınırken, aile içi şiddet ve madde bağımlılığı gibi konular üzerinde çalışılmaktadır. Sosyal Hizmet Programları, risk altındaki göçmen gençlere, aile içi şiddeti önlemeye yönelik programlar ve madde bağımlılığı sorunlarını çözmeye yönelik programlar gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Araştırma ve Mesleki Bilgiler bölümü, Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'nın sosyal hizmetler alanındaki çalışmalarını ve ortak araştırmalarını içermektedir. Son olarak, Bireysel Özümseme Danışmanlığı hizmeti, yeni göçmenlere kişisel uyum danışmanları aracılığıyla rehberlik ve yardım sağlar. Bu hizmet, göçmenlerin kabul planlarını oluşturmasına ve haklarını kullanmasına yardımcı olurken, aynı zamanda çeşitli konularda bilgi ve rehberlik sunmaktadır.¹⁵¹

¹⁵⁰ “Social Services”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/general/welfare_about_the_department.

¹⁵¹ “Personal Absorption Counseling”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 12 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/general/personal_absorption_counselor.

2.1.4.3. Yeni Olim için Duygusal Yardım ve Destek Hattı Merkezi

Yardım Merkezi, yeni olimlerin entegrasyon süreçlerinde yaşadıkları zorluklara kültürel ve dilsel olarak uyarlanmış duygusal destek sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, yalnızlık hissini azaltırken kişisel ve aile dayanıklılığını güçlendirmek, ebeveyn-çocuk ilişkilerini desteklemek ve kronik bakıma muhtaç olan ebeveynlere manevi destek sağlamak gibi hedefler doğrultusunda faaliyet göstermektedir. Stresli aile durumlarıyla başa çıkmak için araçlar sunarken, koronavirüs salgınına bağlı stresli durumlarda da duygusal destek sağlar. Ayrıca, kriz durumlarında hızlı müdahale ve profesyonel yardım yönlendirmesi yaparak, bireyleri daha fazla destek almaya teşvik etmektedir. Her yetişkin oleh (18+) Yardım Hattıyla iletişime geçebilir; olehin ülkede bulunduğu yıl sayısı konusunda herhangi bir sınırlama yoktur. Yardım hattı Amharca, İngilizce Rusça, Fransızca, İspanyolca ve İngilizce dillerde telefon aracılığıyla hizmet vermektedir. Yardım Hattı Merkezi, Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı ile ERAN¹⁵² derneğinin ortak projesidir. Yardım hattında klinik ikinci dereceye sahip yetkili klinik terapistler görev yapmaktadır.¹⁵³

2.1.4.4. Entegrasyon Programı

Entegrasyon programı, göçmenlere ve geri dönen sakinlere yönelik bir destek programıdır ve İsrail'e göç ettikten veya geri döndükten sonra sosyo-ekonomik ve kişisel uyum süreçlerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Program, Temmuz 2018'den beri faaliyet gösteren bir kâr amacı gütmeyen kuruluş olan 'Paamonim¹⁵⁴' tarafından yürütülmekte olup, Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığının bir parçasıdır. Her yıl toplamda 500 katılımcıya hizmet sunan program, göçmen ailelerin ekonomik dengelerini sağlamalarına odaklanmaktadır. Program, göçmenlerin haklarını kullanmalarını desteklerken, bireylerin ve ailelerin öz yeterlilik duygularını güçlendirmeyi amaçlamaktadır ve aile ekonomisini dengelemeye yardımcı olmaktadır.

¹⁵² "ERAN - Emotional First Aid by Telephone & Internet", ERAN association, erişim 27 Mayıs 2024, <https://en.eran.org.il/>.

¹⁵³ "Emotional Assistance and Support Hotline Center for New Olim", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/departments/general/emotional-assistance-and-support-hotline-center-for-new-olim>.

¹⁵⁴ David Kochmeister, "Paamonim Embraces Personal Responsibility", paamonim, 23 Aralık 2021, <https://www.paamonim.org/en/>.

Ayrıca, barınma, beslenme güvenliği ve sağlık gibi temel yaşam koşullarının iyileştirilmesi için çalışmakta ve iş entegrasyonunu teşvik etmektedir. Program, aynı zamanda sosyal ve toplumsal entegrasyonu da önemsemektedir. Bu kapsamda, yalnızlık duygusunun azaltılması, aidiyet duygusunun güçlendirilmesi ve sosyal sermayenin artırılması için çeşitli müdahalelerde bulunmaktadır. Bu, göçmenlerin topluma daha iyi entegre olmalarını sağlayarak genel refahlarını artırmayı hedeflemektedir.¹⁵⁵

2.1.4.5. Yeni Göçmen Gençler için Birlik Projesi

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'nın yerel belediyelerle birlikte başlattığı "The Connected" projesi, gençlerin resmi veya informal olarak eğitim sisteminden ayrılmalarını önlemek ve yeni göçmen gençleri (birinci veya ikinci nesil) biraraya getirmek için tasarlanmıştır. Proje kapsamında danışmanlar, akşamları ve geceleri sokaklarda toplanan yeni göçmen gençleri ve yeni göçmenlerin çocuklarını tespit etmektedir. Proje aynı zamanda gençlere hem aileleriyle hem de diğer topluluk organlarıyla birlikte alternatif eğlence etkinlikleri ve programları sunan toplum temelli kulüpleri de işletmektedir. Bu proje Yokneam, Nahariya, Or Akiva, Nof Hagalil (Yukarı Nasıra), Kiryat Yam, Carmiel, Ma'alot, Kiryat Bialik, Sderot, Arad, Ariel ve Rishon LeZion olmak üzere 12 belediyede faaliyet göstermektedir.

2.1.4.6. Potansiyel Risk Altında Olan Yeni Göçmen Genç Kızlar Programı

Potansiyel risk altındaki yeni göçmen genç kızlara yönelik program, Kudüs'teki 12-19 yaşlarındaki genç, ikinci nesil göçmen kızlara yönelik kültürel açıdan hassas bir projedir. Proje, Buhara'da risk altında olan veya tehlike altında olan veya potansiyel olarak risk altında olabilecek gençleri ve genç kadınları tespit etmek ve onlara yardımcı olmak için bireysel, aile ve topluluk müdahalesini içermektedir. Proje, yaşam becerileri ve hem eğitimsel-sosyal hem de kişisel düzeylerde normatif olmayan durumların önlenmesine ilişkin belirlenmiş atölye çalışmalarını içeriyor ve sürece

¹⁵⁵ "Beneficial Integration' program", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/Departments/General/klitametiva>.

gençlerin birinci derece ailelerinin yanı sıra toplum ve sosyal refah kurumlarını da dahil etmektedir.¹⁵⁶

2.1.4.7. Yerel Belediyelerde Mükemmellik, Zenginleştirme ve Kaliteli Rekreasyon Programları

Yerel Belediyelerdeki Mükemmellik, Zenginleştirme ve Kaliteli Rekreasyon Programları, birinci sınıfa hazırlık, öğrenme merkezleri, düşünme becerilerini ve sanatsal yetenekleri geliştirmek için tasarlanmış çeşitli okul sonrası etkinlikler ve yeni göçmenler ve göçmen çocukları için yaşam becerisi atölyeleri gibi programları içermektedir. Yeni göçmenlerin sayısının onları Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı'ndan destek almaya hak kazandığı yaklaşık 100 yerel belediye'deki göçmenler.¹⁵⁷ Yeni göçmenlerin uygun koşulları yerine getirmeleri halinde yararlanabilecekleri haklardan birisi de sürücü belgesidir. Yeni göçmenlerin ülkeye giriş tarihinden itibaren bir yıl boyunca geçerli bir yabancı ehliyetle, ehliyet seviyesine uygun bir araç kullanarak ve ehliyet almak için gerekli yaşa ulaşmış olmaları koşuluyla İsrail'de araç kullanmalarına izin verilmektedir. Bir yıl sonra, yabancı ehliyetin İsrail ehliyetine dönüştürülmesi gerekmektedir.¹⁵⁸

2.1.4.8. Geri Dönüş için Destek Departmanı

Geri Dönüş İçin Destek Departmanı, İsrail'de yasadışı olarak bulunan yabancı uyrukluların menşe ülkelerine veya oturma izni veren başka bir ülkeye dönmelerine yardımcı olmaktadır. Departman, başvuruları incelemekte, uygun olanları mülakata davet etmekte ve bireysel ihtiyaçları göz önünde bulundurarak profesyonel hizmet sunmaktadır. Yardımcı oldukları konular arasında uçak bileti satın alma, seyahat belgelerinin temini ve bazı başvuru sahiplerine maddi destek sağlama yer almaktadır. Departman, uluslararası kuruluşlar, havayolu şirketleri ve yabancı diplomatik misyonlarla yakın iş birliği içinde çalışarak en iyi hizmeti sunmayı amaçlamaktadır.¹⁵⁹

¹⁵⁶ "Social and Personal Empowerment", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 09 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/general/social_and_personal_empowerment.

¹⁵⁷ "Social and Personal Empowerment".

¹⁵⁸ "Rights of New Immigrants", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 16 Nisan 2024, <https://www.gov.il/en/pages/new-olim-rights-guide?chapterIndex=16>.

¹⁵⁹ "The Assisted Voluntary Return Department", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 11 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/departments/units/repatriation_unit.

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, yaşlı olimlerin hakları ve uygun konut çözümleri konusunu ele alırken belirli kriterlere odaklanmaktadır. Bu kriterler arasında Ulusal Sigorta Kurumu'ndan yaşlılık aylığı veya gelir takviyesi almak, Maliye Bakanlığı'ndan engellilik ödeneği almış olmak, bakanlığa başvuru tarihinde yaşlı kategorisine girmek ve İskan ve İnşaat Bakanlığı'ndan yaşlı statüsünde bir belgeye sahip olmaktır. Ayrıca, konutu olmayanlar için bu programdan faydalanabilmektedir. Bu kriterler doğrultusunda, Aliyah sürecinde yaşlı olimlerin konut ihtiyaçlarını karşılamak için herhangi bir sınırlama olmaksızın destek sağlanmaktadır.¹⁶⁰

2.1.4.9. Olim için Destek Fonu

Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı, yeni göçmenlere geçici sıkıntı veya kriz durumlarında destek sağlamak için Bölge Müdürü Fonu'nu oluşturmuştur. Bu fon, Bakanlık şubesi veya bölge ofisinden bir kişisel yardım danışmanına başvurularak özel para yardımı almak için kullanılabilir. Ancak, bu yardım sadece bir defaya mahsustur ve acil durumlar için tahsis edilmiştir. Bakanlığın Ticari Girişimciler Bölümü ise İsrail'de bilim veya yüksek teknoloji alanında bir start-up geliştirmek isteyenlere özel bir destek sağlamaktadır. Program, teknoloji ve bilim girişimcilerine (yeni göçmenler veya geri dönen sakinler) hayallerini gerçeğe dönüştürmeleri için gerekli olan profesyonel destek ve araçları sunmaktadır. Bu destekler arasında iş fizibilite çalışmaları, iş tavsiyesi ve danışmanlığı, iş modeli formülasyonu, kredi finansmanı, iş planı hazırlama kursları ve vergi danışmanlığı gibi hizmetler bulunmaktadır. Ticari Girişimciler Bölümü, bu alanda merkezi bir profesyonel kaynak olarak işlev görmektedir ve yeni göçmenlere veya geri dönen sakinlere herhangi bir konuda danışmaları veya yardım talep etmeleri için yardımcı olmaktadır.¹⁶¹ İsrail Devleti, olehin kalmaya karar vermesi halinde ülkeye alışması için bir süre tanımakta ve avantajlar sunmaktadır. En az on yıl yurtdışında yaşadktan sonra yeni bir göçmen veya geri dönen bir mukim olarak İsrail'e vardığında, alışma ve uyum sağlama yılı olarak adlandırılan bir yıllık bir süre tanınmaktadır. Bu yılın sonunda, İsrail'de kalıp kalmayacağına kişi karar verebilmekte ve sonrasında hak kazanabileceği her türlü

¹⁶⁰ "Housing Solutions for Elderly Olim", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 15 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/senior_loim_housing_solutions.

¹⁶¹ "Unique track for developing a start - up", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 15 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/startup_support.

avantaj ve imtiyazdan yararlanabilmektedir. Ancak, alışma yılı sonrasında İsrail'de elde edilen her türlü gelir için vergi ödenmesi gerekmektedir.¹⁶²

2.1.4.10. Yayınlar ve Araştırmalar Bölümü

Yayınlar ve Araştırmalar Departmanı, İsrail'de yaşayan yeni ve eski göçmenler için Aliyahve adaptasyon süreçleri hakkında güncel bilgiler üretmektedir. Bu bilgiler, İngilizce, Rusça, Fransızca, İspanyolca, Amharca ve İbranice gibi farklı dillere çevrilmiştir. Ayrıca, yurtdışında yaşayan İsrailileri, Aliyah'ı teşvik etmek amacıyla ülkeyi ziyaret eden turistleri ve yeni göçmenleri hedefleyen bilgiler de sunulmaktadır. Yayınlar Departmanı, bilgi yayınlama yöntemleri olarak kitapçıklar, broşürler, bilgi sayfaları, gazeteler, posterler, bilgilendirme diskleri ve bilgilendirici ve öğretici filmler gibi çeşitli araçları kullanmaktadır. Bu bilgilerin çoğu Bakanlığın web sitesinde bulunabilirken, dağıtım ağı ise Bakanlık merkezleri, havaalanları, limanlar, Ulan sınıfları, kabul merkezleri, belediye bilgi merkezleri, göçmen dernekleri ve yurt dışındaki dağıtım noktalarını kapsamaktadır. Departmanın amacı, yeni ve eski göçmenlere İsrail'deki yaşamın çeşitli yönleriyle ilgili güncel bilgiler sağlamaktır. Özellikle, İsrail'e entegrasyon sürecinin ilk aşamalarında önemli olan haklar ve yükümlülükler hakkında bilgi sağlamak ve göçmenlerin ülkeye kalıcı olarak özümzene kadar uzun vadeli süreçte destek olmaktır.¹⁶³

2.1.4.11. Yeni Göçmenler için Yasal Yardım

İsrail'deki yeni göçmenlere hukuki destek sağlayan birkaç kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, genellikle farklı bölgelerde hizmet vermektedir. Kudüs bölgesinde Adalet Bakanlığı tarafından sağlanan adli yardım, yeni göçmenlere çeşitli medeni hukuk konularında danışmanlık ve temsil imkânı sunmaktadır. İsrail Dini Eylem Merkezi (IRAC), Olimler için Hukuki Yardım Merkezi (LACO) ve Na'amat gibi kuruluşlar da yeni göçmenlere özellikle kadınlar için hukuki yardım sunmaktadır. Ayrıca, İsrail'deki Sivil Haklar Derneği ve Yeni Histadrut gibi kuruluşlar da çalışma ilişkileri, istihdam

¹⁶² "The Gift of an Acclimation Year", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 15 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/pages/acclimation_year.

¹⁶³ "Publications Department", Ministry of Aliyah and Integration, erişim 13 Nisan 2024, https://www.gov.il/en/Departments/Units/information_maya.

ve diğerk hukuki konularda yardımcı olmaktadır. Bu kuruluşlar genellikle belirli gün ve saatlerde hizmet vermektedir ve randevu alınması gerekebilmektedir. Güney, Tel Aviv ve Merkez, Hayfa ve Kuzey bölgelerinde de benzer hizmetler sunan kuruluşlar bulunmaktadır. Ancak, hizmetlerin kapsamı ve şartları farklılık gösterebilir, bu nedenle başvurmadan önce ilgili kuruluşun koşullarını kontrol etmek önemlidir. İsrail'e kalıcı olarak yerleşmek üzere gelen yeni göçmenler, Aliyahve Entegrasyon Bakanlığı tarafından çeşitli alanlarda sağlanan yardımlardan, yalnızca göçmenlerin İsrail'de ikamet ediyor olmaları koşuluyla yararlanma hakkına sahiptir. Yeni göçmenlere diğerk Hükümet Bakanlıkları tarafından da yardım sağlanmaktadır, ancak yeni göçmenlere yönelik yardımın büyük bir kısmı Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır. Bu yardım, tavsiye ve rehberlik vermeyi ve parasal yardım sağlamayı içermektedir. Bakanlık ayrıca İskân Bakanlığı ve Eğitim Bakanlığı gibi diğerk Bakanlıklar tarafından sağlanan yardımları da koordine etmektedir. Bu bölüm sadece Aliyah ve Entegrasyon Bakanlığı tarafından yeni göçmenlere sağlanan yardımlara odaklanmaktadır. Yardımın seviyesi ve süresi değişiklik göstermektedir ve sağlanan yardımın türüne, göçmenin aile statüsüne, aile gelinine, İsrail'de daha önceki kalış sürelerine ve diğerk kriterlere göre belirlenmektedir. Her bir vaka için koşullar Bakanlığın kişisel kabul danışmanları tarafından kontrol edilmektedir.¹⁶⁴

2.2. İsrail’de Göç Olgusunu Düzenleyen STK’lar ve Faaliyetleri

Görüldüğü üzere göç bağlamında incelendiğinde bürokrasinin büyük bir payı aldığını görmekteyiz fakat İsrail'deki göç olgusunu düzenleyen ve göçmenlerle ilgili çeşitli faaliyetlerde bulunan bazı önemli sivil toplum kuruluşları (STK) da bulunmaktadır. Bu kuruluşlar, bazıları ayırt etmeksizin bazıları ise sadece Yahudi göçmenlere destek sağlamak, onların haklarını savunmak ve topluma entegrasyonlarını kolaylaştırmak amacıyla çeşitli programlar yürütmektedir. Bu STK'lar, İsrail'deki göçmen ve mülteci nüfusunun karşılaştığı zorlukları hafifletmek ve onlara daha iyi yaşam koşulları sunmak için önemli roller oynamaktadır. Göçmenlerin topluma entegrasyonu, hukuki ve psikososyal destek hizmetleri bu kuruluşların temel faaliyetleri arasında yer almaktadır. Ayrıca İsrail'deki göçmenlerin, sığınmacıların ve mültecilerin haklarını

¹⁶⁴ “Legal assistance for the new immigrant”, Ministry of Aliyah and Integration, erişim 23 Kasım 2024, https://www.gov.il/en/pages/legal_assistance.

desteklemek ve savunmak için çalışmaktadır. Bu bölümde İsrail'de göç ve göçmenlik konularıyla ilgilenen temel STK'lar incelenecektir.

2.2.1. Mülteciler ve Göçmenler için Yardım Hattı (Hotline for Refugees and Migrants (HRM))

Mülteciler ve Göçmenler için Yardım Hattı 1998 yılında İsrail'deki göçmen ve mültecilerin haklarını savunmak ve insan kaçakçılığıyla mücadele etmek amacıyla partizan olmayan, kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak kurulmuştur. HRM, savunmasız bireylere, özellikle de göçmenlik gözetiminde tutulanlara, haklarını korumaları için yardımcı olmaktadır. Müvekkil savunuculuğunu etki davaları, politika girişimleri ve kamuya erişim ile birleştirerek, İsrail'deki göçmenlerin insan haklarına saygı gösterilmesini sağlayan politika ve uygulamalarda geniş tabanlı, sistematik iyileştirmeler elde etmeyi amaçlamaktadır. Mülteciler ve Göçmenler için Hotline, özellikle göçmenlik gözetiminde tutulan savunmasız bireylere haklarını korumaları için yardımcı olmaktadır. Müvekkil savunuculuğunu etki davaları, politika girişimleri ve kamuya erişim ile birleştirerek, İsrail'deki göçmenlerin insan haklarına saygı gösterilmesini sağlayan politika ve uygulamalarda geniş tabanlı, sistematik iyileştirmeler elde etmeyi hedeflemektedir. Ana faaliyetlerden biri krize müdahaledir. Ücretsiz danışmanlık ve avukatlık hizmeti sunan bir göçmen danışma merkezi işletilmektedir. Bu hizmetleri gözaltında tutulan göçmenlere ulaştırmak için gözaltı merkezlerini sık sık ziyaret ederek yerinde bilgi ve destek sağlanmaktadır. Kuruluşundan bu yana HRM, 125'ten fazla farklı ülkeden 55.000'den fazla kişiye yardımcı olmuş ve göçmenlik gözaltı tesislerine 1.800'den fazla ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu hizmetler eğitimli personel ve gönüllüler tarafından sağlanmaktadır. Yıllar içinde 750'den fazla gönüllü bu çalışmaya katılmış ve binlerce göçmen onların müdahalesi sayesinde gözaltından serbest bırakılmıştır. Diğer bir faaliyeti yasal işlemdir. Avukatlar, politika ve uygulamaları etkileme potansiyeli en yüksek olan davaları takip etmektedir. Göçmenlerin adalete daha iyi erişimini sağlayarak, sadece kritik hizmetler sunup aynı zamanda İsrail'deki hukuki alanda değişiklikler yapılmaya çalışılmaktadır. İsrail'e Giriş Yasası¹⁶⁵ ve insan ticaretiyle

¹⁶⁵ 'Israel: Law No. 5712-1952, Entry into Israel Law', Refworld, accessed 22 August 2024, <https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/1952/en/91344>.

mücadele mevzuatında yapılan değişiklikler gibi yasal reformları beraberinde getirmiş olup, göçmenlik gözaltı davalarının idari olarak incelenmesi, insan ticareti mağdurları için devlet tarafından finanse edilen adli yardım, barınma ve tıbbi bakım, refakatsiz küçüklerin tedavisi için özel prosedürler ve mülteci statüsü belirleme prosedürlerinde iyileştirmelerle sonuçlanmıştır. Ana faaliyetlerin sonucusu olan kamu politikası ve eğitim araştırma ve politika belgeleri, medya aktivizmi, kamuya açık etkinlikler ve paydaşlar ve karar vericilerle yapılan toplantılar aracılığıyla, kamuoyunu göçmenlik politikası ve bunun hem göçmenler hem de bir bütün olarak toplum üzerindeki etkileri konusunda eğitmekte ve bilgilendirmektedir. Politika önerileri, uygulamalı deneyimleri ve göçmenlerle yapılan görüşmelerle şekillenmekte ve göçmenlerin seslerinin duyulmasını sağlamaktadır. En son akademik araştırmaları ve uygulamaları vurgulayan araştırma yayınıyla, göç konusunda önyargılar ve doğrulanmamış varsayımlarla yönlendirilen bir tartışma yerine bilinçli ve kanıta dayalı tartışmaları teşvik etmektedir. Yıllar boyunca 4.000'den fazla medya çalışması yapılmış ve çok sayıda halka açık etkinlik düzenlenmiştir. Bunlar, diğer şeylerin yanı sıra, belgesiz göçmenlerin çocuklarına ikamet statüsü verilmesine yol açmıştır.¹⁶⁶

2.2.2. İsrail'deki Mülteciler ve Sığınmacılar için Yardım Kuruluşu (ASSAF – Aid Organization for Refugees and Asylum-Seekers in Israel)

ASSAF (İsrail'deki Mülteciler ve Sığınmacılar için Yardım Kuruluşu), bireyler ve vakıflardan gelen bağışlar ve koruma arayışıyla ülkelerindeki tehlikelerden kaçan erkek, kadın ve çocuklara uygun ve adil muamele sağlayan bir İsrail için çabalayan gönüllüler tarafından desteklenen İsrailli bir STK'dır. İsrail'deki sığınmacılar, İsrail ve uluslararası hukukun temel ilkelerine göre güvenlik, saygınlık, kapsayıcılık ve eşitlik içinde yaşama hakkına sahiptir. Sığınmacıların İsrail'de bir yuva kurmalarına izin vermeyi reddeden uzun süredir devam eden acımasız hükümet politikası nedeniyle, bir alternatif sunmaktadırlar. İsrail'in anavatanında tehlike altında olduğunu kabul ettiği herkes, sağlık ve refah hizmetlerine erişimi, eşit eğitimi, çalışma ve kendisini ve ailesini geçindirme fırsatını ve yetkililer tarafından eşit muameleyi hak etmektedir. Ülkesindeki tehlike nedeniyle uzun yıllardır İsrail'de bulunan herkes İsrail'de bir barınak ve ev bulabilmeyi hak etmektedir. İnsan ve mülteci haklarını ilerleten

¹⁶⁶ Hotline for Refugees and Migrants.

politikaları destekleyen, devlet yetkilileri, mahkemeler ve İsrail kamuoyuyla birlikte çalışarak sürdürülebilir bir değişim yaratma amacıyla çalışan bir STK'dır. İsrail'deki tüm sığınmacılara açık olan Savunuculuk ve Destek Merkezi aracılığıyla sığınmacı topluluğuna doğrudan yardım sağlayarak, psikososyal hizmetler sunarak savunmasız sığınmacılara (küçükler, işkence mağdurları, hastalar, engelliler, yalnız ebeveynler ve savunmasız kadınlar) yardımcı olmaktadır. Mültecilerin ve sığınmacıların haklarını desteklemek için hükümet bakanlıkları, Knesset ve belediye yetkilileriyle birlikte çalışmaktadır. Sığınmacı toplumunun içinde bulunduğu kötü durumu belgeleyen araştırmalar yayınlamakta, uygun çözümleri ve müdahaleleri teşvik eden öneriler ve araştırmalar yayınlamaktadır. Ortaklıklar kurmakta, sosyal medyada ve kamusal alanda sığınmacılar için haysiyet ve güvenliğin önemini teşvik eden bir diyalog oluşturmak için çalışmaktadır. Sığınmacı topluluğuna, özellikle de bu topluluk içindeki en hassas gruplara doğrudan psikososyal bakım yardımı sağlamaktadır. Sığınmacıları günlük yaşamlarında desteklemekte, haklarını ve ilgili bilgileri onlar için erişilebilir hale getirmeye çalışmaktadırlar. Bir Savunuculuk ve Destek Merkezi ve bir Gençlik Kulübü işletmekte ve sığınmacılara bireysel ve gruplar halinde yardımcı olmaktadır. Sürecin ayrılmaz bir parçası olarak sığınmacılarla ve sığınmacılar için onların kültürlerine ve yaşam deneyimlerine saygı ve farkındalık çerçevesinde çalışmaktadır. Kamu savunuculuğu ve sığınmacılara yönelik faaliyetleri düzenlenmektedir.¹⁶⁷

2.2.3. İsrail'de Sivil Haklar Derneği (Association for Civil Rights in Israel-ACRI)

ACRI İsrail'deki en eski ve en etkili sivil ve insan hakları örgütüdür. 1972 yılında kurulan ACRI, İsrail'de ve İşgal Altındaki Filistin Topraklarında yaşayan herkes için geniş bir yelpazede insan hakları ve sivil özgürlükleri savunan İsrail'deki tek STK'dır. Odak noktaları arasında Arap azınlık, göçmenler ve mülteciler, işgal altındaki Filistin toprakları ve sosyal, ekonomik haklar ve siyasi haklar bulunmaktadır. Bağımsız bir kuruluş olan ACRI'nin görevi İsrail'in hesap verebilirliğini ve insan haklarına saygılı olmasını sağlamaktır ve din, milliyet, cinsiyet, etnik köken, siyasi eğilim, cinsel yönelim veya sosyoekonomik geçmişe bakılmaksızın herkesin insan haklarını ve sivil

¹⁶⁷ MSW Roee Metzer vd., "A Year in Between the Pandemic and the New Normal - Activity Report 2021" (ASSAF, 2021).

özgürlüklerini teşvik etmeyi ve savunmayı taahhüt etmektedir. ACRI, hukuk camiasında, karar alıcılar, medya ve genel olarak kamuoyu nezdinde büyük saygı görmektedir. ACRI'nin hukuk ekibi, İsrail'de insan hakları ve medeni haklar alanlarında en iyi yasal savunma ekibi olarak kabul edilmektedir. ACRI, İsrail'in demokratik ilkelere bağlı kalmasını talep etmek için savunuculuk, yasal eylem, eğitim ve kamuoyu katılımı yoluyla değişimin peşindedir. Eğitim çalışmaları, öğretmen yetiştiren kolejler, üniversiteler ve İsrail Eğitim Bakanlığı ile yoğun bir çalışma yürüterek insan hakları eğitimi müfredatını geliştirmeyi içermektedir. Ayrıca insanların toplumsal değişimin ortakları olması gerektiğine inanmaktadırlar. Bu nedenle insan hakları konusunda kamusal bir söylemi teşvik etmekte ve İbranice, Arapça ve İngilizce dillerinde sosyal ve yazılı medyada sorunlarımızı ve idealleri tanıtmaktadır.¹⁶⁸

2.2.4. Kav LaOved – (Worker's Hotline/Çalışan Hattı)

Kav LaOved, İsrail'deki işgücü piyasasında din, milliyet, cinsiyet veya yasal statüye bakmaksızın tüm işçiler için tam ve eşit çalışma haklarını savunan bir sivil toplum kuruluşudur. Düşük gelirli İsrail vatandaşları, mülteciler, sığınmacılar, Filistinliler ve göçmen işçiler gibi marjinalleştirilmiş gruplar adına hem bireysel yardım hem de sistemselsel değişimi desteklemek amacıyla politika ve yasal savunuculuk çalışmaları yürütmektedir. Kuruluş, 22 kişilik bir ekip ve 65 gönüllü ile faaliyet göstermekte olup, yedi üyeli bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. Kav LaOved, tabandan başlayarak, işçilerin hakları hakkında bilgilendirme yapmakta ve haklarını talep etmek için bireysel destek sunmaktadır. Aynı zamanda, işgücü piyasasında meydana gelen işçi hakları ihlallerini izlemekte ve mevcut yasaların uygulanmasındaki eksiklikleri ortaya koymaktadır. Bu veriler, yasal ve politik reformları savunmaya yönelik stratejilere rehberlik etmektedir. Kuruluş, Yüksek Mahkeme'ye kadar her seviyede işçi haklarını koruma amacıyla çalışmalar yürütmektedir. 2020 yılında Kav LaOved, ücretlerin ve sosyal hakların ödenmemesi, yasadışı işten çıkarmalar, göçmen işçilere yönelik mevduat hesaplarına para yatırılmaması ve işçi kaçakçılığı gibi sorunlarla mücadele etti. Kuruluşun sistemselsel düzeydeki başarıları arasında Sığınmacılar için

¹⁶⁸ “About Us | Association for Civil Rights in Israel (ACRI)”, ACRI - english, erişim 03 Nisan 2024, <https://www.english.acri.org.il/about-us>.

Depozito Yasası'nın¹⁶⁹ iptali, Batı Şeria'dan gelen Filistinliler için yeni bir istihdam modelinin kabul edilmesi ve iş güvenliği ile ilgili kapsamlı raporlar yer almaktadır. Tarım sektöründe emek sömürüsüyle karşı karşıya kalan uluslararası öğrencilere de temsil sağlanmıştır. Kav LaOved, Kovid-19 pandemisi sırasında karşılaşılan zorluklara rağmen, işçilere telefon, e-posta, WhatsApp ve çevrimiçi yardım yoluyla desteğini sürdürmüştür. Yardım hattı üzerinden 9 dilde bilgilendirme sağlanmış, özellikle teknik ve dil becerisi olmayan işçilere işsizlik yardımları ve diğer sosyal haklar konusunda pratik destek verilmiştir. Kav LaOved ayrıca, mültecilere yönelik maaş kesintilerini düzenleyen mevduat yasasının kaldırılması gibi önemli reformlar için lobi faaliyetlerinde bulunmuştur. Kuruluş, İsrail Ulusal Gönüllülük Komitesi Rozeti, Knesset Başkanı'nın Yaşam Kalitesi Ödülü, İnsan Ticaretiyle Mücadele için Başkanlık Amblemi, Emil Grunzweig İnsan Hakları Ödülü ve "SOLIDAR: Avrupa'da ve Dünyada Sosyal Adaletin Geliştirilmesi" kuruluşundan Gümüş Gül Ödülü gibi birçok prestijli ödül almıştır.¹⁷⁰

2.2.5. İnsan Hakları için Hekimler-İsrail (Physicians for Human Rights -Israel)

PHRI, İsrail ve İşgal Altındaki Filistin Topraklarında insan hakları-özellikle de sağlık hakkı-mücadelesinin ön saflarında yer almaktadır. 1988 yılında Dr. Ruchama Marton liderliğindeki bir grup İsraili hekim tarafından kurulan PHRI, İsrail'in sorumluluğu altındaki tüm insanlara sağlık hakkının eşit olarak tanındığı adil bir toplumu teşvik etmek için çalışmaktadır. PHRI, insani yardım sağlama ve politika değişikliğini teşvik eden çalışmalar yoluyla hedeflerine ulaşmak için çok yönlü bir yaklaşım kullanmaktadır. Gezici klinikler aracılığıyla gönüllü tıp uzmanları, başta göçmenler, mülteciler ve Batı Şeria ve Gazze'de yaşayan Filistinliler olmak üzere sağlık hizmetlerine erişimi sınırlı olan ya da hiç olmayan kişilere ücretsiz hizmet sunmaktadır. PHRI aynı zamanda İşgal Altındaki Topraklarda yaşayan Filistinlilere, mahkumlara ve tutuklulara, göçmen işçilere, mültecilere, belgesiz kişilere ve İsraililere yönelik ayrımcı ve istismarcı yapıları ve politikaları değiştirmek için

¹⁶⁹ Depozito Yasası, İsrail'de bulunan sığınmacıların geri dönüşünü teşvik etmeyi ve İsrail'de uzun süreli ikamet etmelerini engellemeyi amaçlamaktadır. Bu yasa, sığınmacılardan ve belirli göçmen işçilerden zorunlu olarak bir miktar paranın alınmasını içerir. Detay için bkz. "The Deposit Law", *המרכז למדיניות*, 7/7/24 (blog), erişim 22 Ağustos 2024, <https://israeli-ipc.org.il/en/the-deposit-law/>.

¹⁷⁰ 'About Kav LaOved | Workers Hotline', accessed 3 April 2024, <https://kavlaoved.org.il/en/about/aboutkavlaoved/>.

çalışmaktadır. Bu organizasyonun metodoloji, veri toplama, vaka çalışması, yasal eylem, savunuculuk, eğitim ve tıp camiasının harekete geçirilmesi gibi çeşitli faaliyetleri içermektedir. PHRI, geniş bir üye ve gönüllü ağına sahip ve her yıl on binlerce kişiye tıbbi bakım sağlamakta veya onların sağlık hizmetlerine erişimlerine yardımcı olmaktadır. Kuruluş, insan hakları, tıbbi etik ve sosyal adalet ilkelerine dayalı bir dünya görüşüne sahiptir ve tıp camiasının, sağlığa zarar veren baskıcı uygulamalarda suç ortağı olabileceğini savunmaktadır. Ayrıca PHRI, Filistin topraklarında devam etmekte olan işgali, sağlık hakkı da dahil olmak üzere çok sayıda insan hakları ihlalinin temel nedeni olarak görmekte ve sona erdirilmesi için aktif olarak savunuculuk yapmaktadır. Bu nedenle, tüm çalışmalarında, eşitsizliği ve yapısal şiddeti besleyen politikalara karşı durarak, gerçek eşitliği ve dayanışmayı teşvik eden alternatif yaklaşımlar yaratmayı amaçlamaktadırlar.¹⁷¹

2.2.6. Uluslararası Af Örgütü-İsrail (Amnesty International-Israel)

Uluslararası Af Örgütü, tüm haksızlık ve adaletsizliklere karşı mücadele eden 10 milyondan fazla insanın oluşturduğu küresel bir harekettir. Her insanın tüm haklarını kullanabileceği bir dünya için çalışmaktadır. Bağışlarla finanse edilen bir kurum olmakla birlikte siyasi ideoloji, ekonomik veya dini çıkarlara bağlı olmadıklarını belirtmektedir. Britanyalı Avukat Peter Benenson, Portekiz'de bir grup öğrencinin bir kafede "özgürlük için" sloganıyla kadeh kaldırmalarının ardından hapse atıldığını öğrenince, bu olay onu derinden etkilemiştir. Bu olay, Benenson'u, dünya genelindeki haksız yere hapsedilen kişiler için bir çağrı başlatmaya yöneltmiştir. İnsanları, bu mahkumların serbest bırakılması için hükümetlere baskı yapmayı amaçlayan kitlesel bir mektup yazma kampanyasına katılmaya davet etmiştir. Kısa bir süre içinde, dünyanın dört bir yanından insanlar yerel eylem grupları kurmaya başlamış ve bu gruplar birleşerek Uluslararası Af Örgütü'nün temellerini atmıştır. Bugün Uluslararası Af Örgütü dünyanın en büyük insan hakları örgütüdür ve 150'den fazla ülke ve bölgeden 10 milyondan fazla destekçisi, üyesi ve aktivisti olan küresel bir harekettir. Başlangıçta örgüt, medeni ve siyasi hakların korunması, vicdan mahkumlarına yönelik faaliyetler ile işkence ve ölüm cezasına karşı faaliyetlere odaklanmıştır. Uluslararası

¹⁷¹ "About Us | Physicians for Human Rights – Israel (PHRI)", erişim 23 Kasım 2024, <https://www.phr.org.il/en/about/>.

insan hakları söylemindeki değişikliklere yanıt olarak örgüt, çalışma konularını ekonomik, sosyal, kültürel ve medeni hakları içerecek şekilde genişletmiştir. Uluslararası Af Örgütü 1977 yılında çalışmalarından dolayı Nobel Barış Ödülü'ne dahi layık görülmüştür. Uluslararası Af Örgütü'nün 1964 yılında kurulan İsrail şubesi, uluslararası hareketin en eski şubelerinden biridir. Şubenin faaliyetleri çok çeşitlidir ve ana hedefleri insan haklarının korunması, insan hakları ihlallerinin mağdurları adına harekete geçilmesi ve İsrail'de insan hakları kültürünün teşvik edilmesidir.¹⁷²

İnsan hakları alanında yaptıkları faaliyetler İsrail'de ve uluslararası arena da adını duyurmaktadır.¹⁷³

2.2.7. Afrika Mülteci Geliştirme Merkezi (African Refugees Development Center)

2004 yılında ARDC, İsrail'e kaçan diğer binlerce Afrikalı sığınmacıya yardım etmeye karar veren Etiyopyalı bir siyasi mülteci tarafından kurulmuştur. ARDC böylece bir insani yardım kuruluşu olarak çalışmalarına başlamış ve başlangıçta yeni gelenlere barınak, yiyecek ve tıbbi yardım sağlamıştır. 2009 yılında, toplumun ihtiyaçları daha uzun vadeli çözümler aramaya yöneldiğinden, ARDC dil dersleri, psikososyal destek ve avukatlık yardımı sunmaya başlamıştır. ARDC, sığınmacılar gelmeye başladığında bir sığınma evi olarak kurulmasından, hukuki yardım ve hakların güçlendirilmesine, dil kurslarına ve şimdi de Yüksek Öğrenim ve Ekonomik İçerme programlarına kadar toplumun sürekli değişen ihtiyaçlarına uyacak şekilde zaman içinde gelişmiştir. ARDC, 2014 yılından bu yana çalışmalarını sadece hizmet sunmaya değil, toplumu güçlendirmeye odaklanmıştır. ARDC, toplum liderliği kursları vermeye başlayıp savunuculuk çabalarını artırmıştır, avukat yardımını Tel Aviv dışındaki birçok şehre genişletip aynı zamanda eğitim programını dil derslerinden yüksek öğrenim ve ekonomik kapsayıcılığa kaydırmıştır. Son yıllarda odak noktası hukuki yardımdan sosyal ve ekonomik kapsayıcılığa kaymış olmakla birlikte bu hedefe, dil kursları, mesleki eğitim, özel ders hizmetleri, burs yardımı ve daha fazlasını içeren çeşitli yüksek öğrenim programları aracılığıyla ulaşmayı ummaktadır. Kuruluş, insani yardım yoluyla mültecilere ve sığınmacılara yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur ve

¹⁷² “About Us | Physicians for Human Rights – Israel (PHRI)”, erişim 23 Kasım 2024, <https://www.phr.org.il/en/about/>.

¹⁷³ “אמנסטי אינטרנשיונל ישראל, מחקרים וניירות עמדה”, Archives, erişim 03 Nisan 2024, <https://www.amnesty.org.il/category/reports-and-position-papers/>.

temel amaçları savunuculuk, hakların geliştirilmesi ve yasal destek vermektir. Mülteciler için onurlu yaşamlara, temsiliyete, özerkliğe, artan gelire, dayanıklılığa ve ekonomik büyümeye katkıda bulunan eğitim fırsatlarını teşvik etmek vizyonu altında faaliyetlerini yürütmeye devam etmektedir. Kurumun değerleri, toplum odaklı ve talep odaklı olmaktadır ki bu da merkezin, aşağıdan yukarıya bir yaklaşımla geliştirilmesini ve toplumun ihtiyaçları ile taleplerinin değerlendirilmesine dayanmaktadır. Üçüncüsü pazar temelli olması, iş eğitimi ve eğitim programları, işgücü eksiklikleri ve ihtiyaçlarının yanı sıra kapsamlı pazar değerlendirmeleri ve özel sektör aktörleriyle ortaklıklara dayanırken, İsrail'in teknoloji sektöründeki konumundan yararlanmaktadır. Temel düşünce, mültecilerin sadece zayıflıklarına odaklanmak yerine, güçlü yönleri, yetenekleri ve başarıları üzerinden değerlendirilmesidir. Bu yaklaşım, mültecilerin becerileri ve başarılarıyla tanınmasını teşvik ederek onların olumlu özelliklerine vurgu yapmayı amaçlamaktadır. Bu sayede, mültecilerin topluma katkıları daha görünür hale gelebilmekte ve daha anlamlı bir destek sağlanabilmektedir.¹⁷⁴

2.2.8. İbrani Göçmen Yardım Cemiyeti (Hebrew Immigrant Aid Society – HIAS)

Yahudi değerlerini ve tarihini temel alan ve ev sahibi toplumlarla birlikte çalışan HIAS, dünyanın dört bir yanındaki mültecilere, sığınmacılara ve diğer zorla yerinden edilmiş ve vatansız İbranilere çeşitli hizmetler sağlamakta ve hayatlarını yeniden inşa edebilmeleri için temel haklarını savunmaktadır. Yüz yılı aşkın bir süre önce Yahudi toplumu, Amerika'ya açılan göçmen kapısı olan New York'ta HIAS'ı (orijinal adıyla Hebrew Immigrant Aid Society) kurmuştur. Doğu Avrupa'daki zulüm ve yoksulluktan kaçan Yahudilere destek olan kurucularına, baskı, yerinden edilme ve diaspora tarihi olan Yahudi halkının gelenekleri, metinleri ve tarihi rehberlik etmiştir. HIAS o zamandan bu yana şiddetle karşı karşıya kalan Yahudi nesillere yardım etmiştir ve dünyanın her yerindeki Yahudi mültecilere yardım etmeye kararlıdır. Farklı inançlardan, etnik kökenlerden ve geçmişlerden gelen insanlarla çalışmaktadırlar. Deneyimi, tarihi ve değerleri beş kıtadaki çalışmalarına taşıyarak, mültecilerin

¹⁷⁴ “ARDC Israel | About”, ARDC Israel, erişim 03 Nisan 2024, <https://www.ardc-israel.org/about-ardc>.

gelişmek için ihtiyaç duydukları çeşitli hizmetleri ve fırsatları almalarını sağlamaktadır.¹⁷⁵

2.2.9.Reform ve İlerici Yahudilik için İsrail Hareketi (Israel Movement for Reform and Progressive Judaism)

IMRPJ, Bağımsızlık Bildirgesi'nin ruhuna uygun olarak Yahudi İsrail Devleti'nin değerlerini teşvik etmek için hareket eden, geniş ve çeşitli İsrail halkı arasında Yahudi kimliğini zenginleştiren ve İsrail Devleti'nde ve tüm Yahudi dünyasında dini, eğitimsel ve kamusal söylemi önemli ölçüde etkilemeyi amaçlayan toplumsal, ruhani ve sosyal bir Yahudi hareketidir.

İsrail'deki çalışmaları şunları içermektedir: İlerici Yahudi eğitimi; çoğulcu Yahudi cemaatlerinin kurulması, gençlik ve genç yetişkin liderliği; İsrail'de dini çoğulculuk için sosyal eylem ve savunuculuk; Eski Sovyetler Birliği'nden gelen göçmenleri Yahudilikleriyle buluşturmak; İsrail ve Diaspora Yahudileri arasındaki bağları derinleştirmek. Genel olarak Reform Yahudiliği ve özel olarak Tikkun Olam¹⁷⁶ (Repairing the World) değerlerinin rehberliğinde İsrail Reform Hareketi, ilerici ve çoğulcu Yahudiliği tüm İsraililer için erişilebilir kılmak için her gün çalışmaktadır.¹⁷⁷

2.2.10. Uluslararası Gözaltı Koalisyonu (International Detention Coalition)

IDC, 75'ten fazla ülkede bulunan kuruluşlar, gruplar, bireyler ve gözaltından etkilenen toplulukların temsilcilerinden oluşan güçlü bir küresel ağdır. IDC üyeleri, akademi, hukuk, araştırma, politika, doğrudan hizmet, savunuculuk ve toplum örgütlenmesi dahil olmak üzere göçmenlik nedeniyle gözaltına alınma ile ilgili çok çeşitli uzmanlık alanlarına sahiptir. IDC personeli Afrika, Amerika, Asya Pasifik, Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da ulusal ve bölgesel olarak ve küresel düzeyde çalışmaktadır. Personel; savunuculuk, araştırma, koalisyon ve kapasite geliştirme konularında üyeler

¹⁷⁵ “The Hebrew Immigrant Aid Society, <https://hias.org/who/>”, HIAS, erişim 03 Nisan 2024, <https://hias.org/who/>.

¹⁷⁶ “The World Is Broken, So Humans Must Repair It: The History and Evolution of Tikkun Olam”, erişim 11 Ağustos 2024, <https://www.brandeis.edu/jewish-experience/history-culture/2023/may/tikkun-olam-history.html>.

¹⁷⁷ “The Hebrew Immigrant Aid Society”, erişim 03 Nisan 2024, <https://hias.org/who/>.

ve ortaklarla koordinasyon sağlamakta, ayrıca göçmenlerin alıkonulmasını azaltmak ve alıkonulmaya karşı hak temelli alternatifleri geliştirmek için ulusal, bölgesel ve küresel iş birliği fırsatları yaratmaktadır.¹⁷⁸

2.2.11. Eritreli Kadınlar Toplum Merkezi (Eritrean Women's Community Center)

İsrail'in Tel Aviv kentindeki Eritreli Kadınlar Toplum Merkezi (EWCC), bir grup Eritreli mülteci kadın tarafından bağımsız olarak tasarlanan ve işletilen toplum temelli bir kuruluştur. Kasım 2011'de kurulan Kadın Merkezi, Eritreli kadınlara güvenli bir alanın yanı sıra önemli hizmetlere erişim sağlamaktadır. Eritreli kadınları temelden desteklemek için halk tabanlı bir yaklaşım kullanmaktadır. Tel Aviv'deki Eritreli Kadınlar Toplum Merkezi, bir grup Eritreli mülteci kadın tarafından tasarlanan ve işletilen bir girişimdir. Kasım 2011'de kurulan merkez, Eritreli kadınlara güvenli bir alan sağlamanın yanı sıra önemli hizmetlere erişim sağlamayı amaçlamaktadır. Eritreli kadınları temelden desteklemek ve onlara destek olmak için kökten bir yaklaşım kullanmaktadır. Bu merkez, kadınların bilgi, hizmet ve desteğe erişmek için başvurabilecekleri bir yer olarak tanınmaktadır. İsrail'deki Eritreli kadınlar İsrail sınırına ulaşmak için Mısır'daki Sina Çölü'nden geçmişlerdir. Bu yolculuk, birçok mültecinin insan tacirleri tarafından büyük miktarlarda para karşılığında serbest bırakılana kadar uzun süre rehin tutulması nedeniyle oldukça tehlikeli olmaktadır. Birçok kadın tecavüze uğramakta ve bireylerin çoğunluğu yol boyunca şiddet, işkence ve temel ihtiyaçlardan ciddi şekilde yoksun kalmaktadır. İsrail'de 7,000 Eritreli mülteci kadın bulunmaktadır. Bunların yaklaşık 3,000'i Sina çölünde cinsel saldırı ve işkenceye maruz kalmıştır. İsrail'deki tüm Eritreli kadınlar sağlık ve sosyal yardım dahil temel hizmetlere erişimden yoksundur. Bu merkez, kadınlar için toplum temelli destek yapılarını ilerletmek için çalışmaktadır. Geçmiş ve güncel travmalarla mücadele eden kadınlara yardımcı olmak için çeşitli doğrudan hizmetler sunmaktadır. Merkezin bireysel destek hizmetleri, özellikle bekar annelere odaklanarak savunmasız kadınlara bire bir yardım sunmaktadır. Eğitimli sosyal hizmet uzmanları tarafından yönetilen destek grupları yürütmektedir. Çocuk bakımından kadın sağlığına ve aile içi istismara kadar çeşitli konularda karşılıklı dayanışma ve desteği teşvik etmek için

¹⁷⁸ "About Us – International Detention Coalition", erişim 03 Nisan 2024, <https://idcoalition.org/about/>.

topluluk etkinliklerine ev sahipliği yapmaktadır. Kadınların destekleyici bir ortamda bir araya gelerek mücadeleleri hakkında konuşabilecekleri ve destek ve tavsiye alabilecekleri aylık geleneksel kahve seremonileri düzenlemektedir.¹⁷⁹

2.2.12. İsrail'de İşkenceye Karşı Kamu Komitesi (The Public Committee Against Torture in Israel)

PCATI 1990 yılından bu yana İsrail'de işkencenin ortadan kaldırılması için mücadele eden bir insan hakları örgütüdür. Sorgulamalar, gösteriler, gözaltı, hapis ve daha fazlası sırasında yaralanan mağdurları savunmakta ve İsrail makamları tarafından işkence veya insanlık dışı, zalimce veya aşağılayıcı muameleye maruz kalan İsrailiileri, Filistinlileri, mültecileri ve göçmenleri temsil etmektedir. İsrail Güvenlik Ajansı (ISA-Shabak), İsrail Polisi, İsrail Cezaevi Servisi (IPS), İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF), vb. PCATI çalışanları ve gönüllüleri, hangi durumda olursa olsun işkence ve kötü muamelenin ahlaki değerler, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ile bağdaşmadığına inanmaktadır. Kurum işkence ve istismara karşı faaliyetler yürütmektedir. İşkenceye karşı mücadele küresel bir davadır ve PCATI dünya çapında işkenceye karşı mücadele eden örgütler ağıyla iş birliği içindedir. PCATI, işkence suçunun tanımlanmasında uluslararası hukukta bağlayıcı bir standart olarak 1991 tarihli BM İşkenceye Karşı Sözleşme hükümlerini ve Sözleşmeye taraf devletlerin kendi topraklarında işkenceyi önleme, işkence şikayetlerini soruşturma, mağdurları koruma ve rehabilitasyonlarını teşvik etme yükümlülüklerini benimsemektedir. PCATI, İsrail Devleti'ni 30 yıl önce imzaladığı Sözleşme hükümlerinin tam olarak uygulanmasını sağlamaya çağırılmaktadır ve İsrail şu anda bu hükümlerin çoğunu uygulamamaktadır. Yerel bağlamda, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'ndeki Filistin topraklarında devam eden İsrail işgali ile İsrail'de ve bu topraklarda işkence kullanımı arasındaki bu bağlantıyı vurgulamaktadır. İlk olarak, işkence, işgale maruz kalan sivil bir nüfusa yönelik şiddetli baskıyı sürdürmek için bir araç olarak kullanılmaktadır; ikinci olarak, bu topraklardaki Filistinliler, tutuklular ve muhataplar için uygun prosedürel güvenceler sağlamayan ve böylece işkence kullanımını mümkün kılan ve kolaylaştıran askeri bir hukuk sistemine tabi tutulmaktadır; ve üçüncü olarak, İsrail güvenlik güçleri tarafından bu topraklardaki Filistinlilere karşı kullanılan zararlı

¹⁷⁹ 'About Us', accessed 4 April 2024, <https://www.eritreanwomenscenter.org/>.

uygulamalar, özellikle İsrail toplumu içindeki azınlık grupları söz konusu olduğunda, güvenlik yetkililerinin İsrail sakinlerine ve vatandaşlarına yönelik davranışlarına da yavaş yavaş sızmaktadır. Tüm bu nedenlerle, işgale karşı mücadeleyi işkenceye karşı mücadelenin ayrılmaz bir parçası olarak gören bir sivil toplum kuruluşudur.¹⁸⁰

2.2.13. Uluslararası Göç ve Entegrasyon Merkezi (The Center for International Migration and Integration (CIMI))

Uluslararası Göç ve Entegrasyon Merkezi (CIMI) 1998 yılında JDC- İsrail (Amerikan Yahudileri Ortak Dağıtım Komitesi) tarafından kurulmuş bağımsız, kayıtlı ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Amacı İsrail'de göç alanının gelişimine yardımcı olan bu kuruluş İsrail devleti ve toplumunu ilgilendiren çok çeşitli göç alanlarını ele alırken uluslararası standartları uygulamaya çalışmaktadır. CIMI, göçmenlerin ve sığınmacıların haklarını korurken ve uluslararası yükümlülükleri sürdürürken sistemik ve bireysel tepkilerin geliştirilmesiyle ilgilenmektedir. İnsani ilkelere uyararak, bilgi ve veriye dayalı faaliyetlerde bulunarak ve hükümet, sivil toplum ve uluslararası kuruluşlarla ortaklıklar kurarak işlerini yürütmektedir. CIMI, insan kaçakçılığının önlenmesi, modern kölelikle mücadele, İsrail'e işçi göçü ile ilgili ikili anlaşmaların uygulanması ve geliştirilmesi, yerel makamlarla iş birliği, sığınmacılara yardım, çeşitli ülkelerden Diaspora ilişkilerinin geliştirilmesi ve gönüllü olarak geri dönen göçmenlere yardım gibi göçün çeşitli alanlarıyla ilgili projeler geliştirmekte ve yürütmektedir. CIMI aynı zamanda bilgi yayma ve profesyonel eğitim yoluyla İsrail'de göçmen hakları konusunda farkındalığı artırmak için çalışmaktadır. CIMI, 2011 yılında insan kaçakçılığının önlenmesine yönelik faaliyetleri nedeniyle Başkanlık Ödülü'ne layık görülmüştür. Merkezi Kudüs'te bulunan CIMI'nin Tel Aviv'de ve Ben-Gurion Havaalanı'nda şubeleri, Bnei-Brak, Petah Tikva ve Eilat'ta da hakların kullanılmasına yönelik faaliyetleri ve hizmetleri bulunmaktadır.¹⁸¹

¹⁸⁰ 'Vision', Stoptorture (blog), accessed 3 April 2024, <https://stoptorture.org.il/en/about-us/vision/>.

¹⁸¹ "About | Cimi-the-Center-for-International-Migration-and-Integration", Cimi EN, erişim 03 Nisan 2024, <https://www.cimi-eng.org/about-cimi-en>.

2.2.14. Mesila - Göçmen İşçiler ve Mülteciler için Yardım ve Bilgi Merkezi

Mesila, "Eğitim ve Kültür Hizmetleri" kapsamında faaliyet göstermektedir ve kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak tanınan Jewish Agency for Israel Ltd. tarafından kurulmuştur. Güney Tel-Aviv Yafa belediyesinin Refah İnsan Hizmetleri İdaresi'nin bir parçasıdır. Mesila, Tel-Aviv Yafa'daki Yabancı İşçiler, Mülteciler ve Çocukları için Yardım ve Bilgi Merkezi, temel amacı yabancı işçilere ve mültecilere yardım, destek, danışmanlık, savunuculuk ve arabuluculuk hizmetleri sunmak olan ve aynı zamanda toplumun çocuklarına odaklanan bir kuruluştur. Mesila, göçmen ve mültecilerin sıkıntılı kesimlerine açık bir kapı sunmaktadır. Yabancı çalışanların ihtiyaçları ve koşulları hakkındaki anlayışlarını geliştirmeleri için politikaya destek vermektedir. Mesila'nın misyonu toplumu güçlendirmek ve bilgi vermek ve toplumun kendi kendine yardım etmesini sağlayacak araçlar geliştirmek yoluyla yardım sunmaktır. İmkânları olmayanlar için iş bulmak değil, onları kendi kaynaklarını yaratabilecek ve çeşitli araçlara erişebilecek güçlü ve birleşik bir topluluğa dönüştürmekle ilgilenmektedir. Bu marjinalleşmiş nüfusa refah ve sosyal hizmetler sunan kuruluş, yabancı işçilere ve mültecilere yardım, destek, danışmanlık, savunuculuk ve arabuluculuk hizmetleri sunarak yerel toplumu güçlendirmeye çalışmaktadır. Bu güçlendirme, topluluk içindeki grupların ve liderlerin desteklenmesi, sağlık, insan hakları, istihdam ve erken çocukluk dönemi gibi konularda bilgi verilmesi ve teşvik edilmesi, karşılıklı yardım ağlarının kurulması ve güçlendirilmesi, ayrıca ortak eğitim çerçevelerinin oluşturulması gibi çeşitli yollarla gerçekleşmektedir. Mesila, temel insan haklarını savunmaya yönelik bir kuruluş olarak faaliyet göstermektedir. Yahudi geleneğinden ilham alan bir ve "Bir yabancıya haksızlık etmeyeceksin ya da onu ezmeyeceksin, çünkü sen Mısır topraklarında yabancıydın"¹⁸² ilkesi doğrultusunda hareket eden bir kuruluştur. İsrail'de kalan ya da sığınma talebinde bulunan tüm bireylere yardım etmeyi amaçlayan bu kuruluş, insan hakları ve adaletin korunması için çaba göstermektedir. Kurum bireysel düzeyde pratik yardım (danışmanlık, yönlendirme ve arabuluculuk), yabancı işçi topluluğundaki çocukların yaşam koşullarının iyileştirilmesi, topluluk düzeyinde yardım (destek

¹⁸² Mısır'dan Çıkış 22:21-27 "Yabancıya haksızlık ve baskı yapmayacaksınız. Çünkü siz de Mısır'da yabancıydınız. "Dul ve öksüzün hakkını yemeyeceksiniz. Yerseniz, bana feryat ettiklerinde onları kesinlikle işitirim. Öfkem alevlen | Kutsal Kitap Yeni Çeviri 2001, 2008 (TCL02) | accessed 29 August 2024, <https://www.bible.com/tr/bible/170/EXO.22.21-27.TCL02>.

ağlarını geliştirmek ve güçlendirmek için sosyal sorunların belirlenmesi ve analizi), Tel Aviv'deki yabancı işçi topluluğu ile ilgili veri toplama ve Mesila'nın hedef kitlesine hizmet verme kabiliyetini geliştirmek için göçmen işçilerin küresel eğiliminin araştırılması ve ulusal düzeyde hükümet politikalarını etkilemeye çalışmak ana faaliyetleridir. Kurum beş alanda ana faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Birincisi bireysel alandır, her ay yaklaşık 150 bireye çeşitli konularda danışmanlık hizmeti verilmektedir. Bu hizmet, vaka koordinatörü ve bireyin ana dilini akıcı bir şekilde konuşan gönüllüler tarafından sunulmaktadır. Danışmanlık hizmetleri kriz durumlarında acil müdahaleden uzun vadeli danışmanlığa kadar uzanmaktadır. İkincisi topluluk alanıdır, kendi kendine yardım mekanizmaları ve refah projeleri geliştirmek, topluluklar arası kuruluşlarla iş birliği yapmak, acil durumlarla başa çıkmak için topluluk becerileri geliştirmek ve hayati güvenlik bilgileri, kadınların güçlendirilmesi gibi faaliyetleri içermektedir. Üçüncü alan, okul öncesi hizmetlere odaklanır ve yabancı topluluğun toplu çocuk bakıcılığı gruplarındaki koşulların iyileştirilmesini hedeflemektedir. Bu kapsamda risk altındaki çocukların tespiti ve tedavisi, yabancı işçi çocuklarının sağlık, eğitim gibi kamu hizmetlerine entegrasyonunda arabuluculuk ve yardım sağlanmaktadır. Ayrıca aile müdahaleleri ve özel ihtiyaçları olan çocuklar için tedaviye yönelik düzenlemeler yapılır. Dördüncü alan ise gönüllülük faaliyetlerine ayrılmıştır. Kişisel koçluk, arabuluculuk, hukuk asistanlığı, psiko-sosyal tedavi, grup atölyeleri, acil durumlarda müdahale, anaokullarındaki faaliyetler vb. dahil olmak üzere çeşitli alanlarda yaklaşık 270 gönüllünün işe alınması, eğitilmesi ve denetlenmesi ve yönlendirilmesidir. Sonuncusu ve beşincisi ise kamusal alandır. Yabancı işçi toplumunun içinde bulunduğu kötü duruma ilişkin farkındalığı artırmayı ve yerel ve ulusal düzeyde politika yapıcıları ve kamu görevlilerini etkilemeyi amaçlayan faaliyetlerdir.¹⁸³

2.2.15. İsrail Dini Faaliyet Merkezi (Israel Religious Action Center - IRAC)

İsrail Dini Eylem Merkezi (IRAC), İsrail hukuku ve Yahudi geleneğinin ilkelerine dayanarak İsrail'de medeni ve insan haklarını güvence altına almak için çalışan önde gelen bir kuruluştur. İsrail'deki Reform Hareketi'nin kamusal ve yasal savunuculuk

¹⁸³ 'Mesila- Aid and Information Centre for Migrant Workers and Refugees', accessed 12 April 2024, <https://www.annalindhfoundation.org/members/mesila-aid-and-information-centre-migrant-workers-and-refugees>.

kolu olan IRAC, ırk, din ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm İsraililer için ortak bir toplumu savunan önde gelen Yahudi kuruluşudur. Yasal eylem, savunuculuk ve toplum örgütlenmesi yoluyla adil bir İsrail toplumu için İsrail kamuoyunu harekete geçirmektedir. İsrail Yahudi göçünü aktif olarak teşvik etmektedir ve son 20 yılda bir milyondan fazla göçmeni kabul etmiştir. Pek çok göçmen (olim) için özellikle de beyaz, batı ülkelerinden gelen ve Yahudi soyunu çok açık bir şekilde kanıtlayan olimler için Aliyah yapmak sorunsuz bir süreçtir. Ancak, yeni vatanlarına göç ederken ciddi zorluklarla karşılaşan birçok göçmen vardır. Bu zorluklar kısmen, dil ve kültürel engeller ve yeni ülkede gayriresmi destek sistemlerinin eksikliği gibi göçün beraberinde getirdiği zorluklarını yansıtmaktadır. İsrail'in kimlerin göç etme hakkına sahip olduğunu, Yahudi'nin gerçekte kim olduğunu nasıl tanımladığından ve bu politikaların uygulanmasından sorumlu kurumların farklı yaklaşımlarından kaynaklanan özel zorluklar da vardır. Geri Dönüş Yasası uyarınca, İsrail'e göç etme hakkının Yahudi statüsü evrensel olarak kabul edilen herkese, en az bir Yahudi büyük ebeveyni olanlara, Yahudi eşlere ve Yahudiliğe geçenlere tanınması gerekmektedir. Bu olimler, çalışma izni verilmesi, aile birleşiminin hızlandırılması ya da Yahudi statüsünün teyit edilmesi gibi konularla ilgilenmesi aylar ya da yıllar sürebilen aşırı yüklü bürokratik sistem tarafından genellikle göz ardı edilmektedir. Bu süre zarfında, tüm Yahudi göçmenlerin temel hakkı olan doğrudan hibeler, gelir sigortası, sağlık hizmetlerine erişim, aylık çocuk ek ödemeleri, barınma yardımı, istihdam ve dil kursları gibi önemli devlet yardımlarına erişimden mahrum kalabilmektedirler. Sonuç olarak, birçoğu kendilerini mali açıdan ayakta tutmakta zorlanmakta ve hızla kısır bir yoksulluk döngüsüne girebilmektedir. Kurum, yoksulluktan kurtulmanın tek yolu, istihdama ve göçmen haklarına erişimi engelleyen bürokratik sorunları çözmek olduğunu dile getirmektedirler. Süleyman Operasyonu'nun ardından 1992 yılında kurulan Olim için Hukuki Yardım Merkezi (Legal Aid Center for Olim - LACO), bu tür bir yardım ve destek için başvurabilecekleri yerlerden biridir. LACO, göçmenlere ülkedeki en iyi göçmenlik avukatlarını ve diğer destek biçimlerini sunarak, olimlerin İsrail'de ekonomik ve sosyal entegrasyonun tüm ön koşulları olan çalışma izinlerini ve sağlık hizmetlerini güvence altına almak gibi zor yasal sorunları çözmelerine devlet bürokrasisindeki zorlukları aşmak için yardımcı olmaktadır. LACO'nun müşterilerinin yaklaşık %80'i İsrail'in gelir seviyesinin altında yaşamaktadır ve bunların arasında hırpalanmış kadınlar, sınır dışı edilmekle karşı karşıya olan dullar ve sosyal yardım kuruluşları tarafından LACO'ya yönlendirilen kişiler gibi aşırı sıkıntı

içindeki önemli sayıda insani vaka da bulunmaktadır. LACO'nun uzmanlık alanları arasında Yahudi statüsü ve vatandaşlık tescili, göçmenin menşe ülkesindeki yetersiz belgelerden kaynaklanan sorunlar (Etiyopya'da önemli bir sorun), karmaşık aile durumları (yeniden evlenme veya evlat edinme gibi), aile birleşimi ve hükümet bürokrasisinin genel verimsizliği ve hesap verebilirlik eksikliği ile başa çıkma gibi çeşitli konular yer almaktadır. LACO'nun erişilebilir hukuki yardım ve danışmanlık hizmetleri, göçmenlik ve insan hakları konularında güçlü hukuki geçmişe sahip deneyimli avukatlar tarafından sağlanmaktadır. IRAC'ın desteği sayesinde, Reform ve Muhafazakâr¹⁸⁴ mezheplerine göre din değiştiren kişiler İsrail'in Geri Dönüş Yasası kapsamında Yahudi olarak tanınmakta ve Aliyah yapma hakkına sahip olmaktadır. Aile içi şiddet mağduru olan ve İsrail'de daimi ikamet arayan göçmen kadınların davalarında insani mülhazalar daha fazla ağırlık taşımaktadır. Aynı cinsiyetten evliliklerde Yahudi olmayan partnerler de Geri Dönüş Yasası kapsamında tanınmaktadır.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Yahudi dininde farklı mezhepler vardır. Reform ve Muhafazakâr Yahudilik, Ortodoks Yahudiliğe kıyasla daha liberal yaklaşımlar benimseyen mezheplerdir. Ortodoks Yahudilik dışındaki mezheplerce din değiştirenlerin Yahudi olarak kabul edilmesi tartışma konusu olmuştur. Amy Scheinerman, "How Do Orthodox and Reform Practices Differ? | Reform Judaism", erişim 17 Eylül 2024, <https://reformjudaism.org/learning/answers-jewish-questions/how-do-orthodox-and-reform-practices-differ>.

¹⁸⁵ "Legal Aid Center for Olim (LACO) — The Israel Religious Action Center (IRAC)", erişim 23 Nisan 2024, <https://www.ira.org/laco>.

BÖLÜM III

İSRAİL'DEKİ STK'LARIN GÖÇ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Sivil toplum kuruluşu, sivil toplumun aksiyon almış halidir, belli bir dayanağı olan ve faaliyetlerini resmiyete dökmüş kuruluşlardır. Fakat özellikle İsrail bağlamından ele alınacak olunursa lobicilik faaliyetleri ile STK'ların faaliyetleri birbirine karıştırılmaktadır. Bazı STK'lar, insanların haklarını korumak amacıyla etkili karar alıcılarla lobi faaliyetleri yürütmektedir. Bu kuruluşlar, yerel, ulusal ve küresel düzeyde değişim sağlamak için çeşitli konularda lobi faaliyetleri yürütebilmektedir. Örneğin, şirketlerin çalışanlarına daha iyi çalışma koşulları sağlaması için, hükümetlerin yoksulları destekleyen politikalar belirlemesi veya mevcut politikaları hayata geçirmesi için, kamuoyunun siyasi değişim için baskı yapması veya uluslararası pazarlardaki rollerini tanıması için, zengin hükümetlerin gelişmekte olan ülkelerin borçlarını düşürmesi için ya da BM'nin yeni çatışma durumlarına müdahale etmesi için lobi yapabilmektedirler. Bu lobi faaliyetlerinin tümü, STK'ların çalışma deneyimine ve yürüttükleri araştırmalara dayanmaktadır. Lobicilik başarılı olduğunda birçok hayati konuda önemli bir etki yaratabilmektedir. Fakat STK'lar lobicilik çalışmalarında çeşitli zorluklarla karşı karşıya da kalmaktadır. Örneğin, STK'ların lobicilik faaliyetleri devlet çıkarları ile zıt düşme halinde pek çok soruna neden olabilmektedir. STK'ların yerel halk adına mı lobicilik yaptıklarını, yoksa çıkar grupları için mi yaptıkları dikkate alınmalıdır. Bu durum lobicilik gruplarının meşruluğu konusunda sorulara yol açabilmektedir. Yetkilendirme, hizmet sunumu ve lobicilik arasındaki ilişki karmaşık olabilir.¹⁸⁶ İsrail'deki sivil toplumun kökeni 19. yüzyıla kadar dayanmaktadır. 1948'de İsrail Devleti ilan edilmeden önce de bu topraklarda çeşitli sivil toplum örgütleri mevcuttu, ancak bu örgütler yalnızca Yahudi/Siyonist hedefler doğrultusunda faaliyet gösteriyordu. O dönemde Osmanlı

¹⁸⁶ Bola Macarthy, "What NGOs Do - Lobbying", *Humanity & Health Foundation* (blog), 05 Kasım 2022, <https://www.humanityhealth.org/what-ngos-do-lobbying/>.

İmparatorluğu'nun egemenliği altında faaliyet gösteren Yahudi/Siyonist sivil toplum örgütlerinin temel amacı bir devlet kurmaktır. Bu nedenle, diğer Ortadoğu ülkelerinden farklı olarak, İsrail'de devletin kurduğu sivil toplum örgütlerinden ziyade, devleti kurmayı amaçlayan bir sivil toplum bilinci oluşmuştur. İsrail'deki sivil toplumun rolü, kronolojik olarak üç ana dönemde incelenmektedir. İlk olarak, 1897'de kurulan Dünya Siyonist Teşkilatı, ardından Yahudi Ajansı ve İsrail Sendikaları Birliği'nin kuruluşları ile İsrail Devleti'nin ilanından önceki dönem ele alınmaktadır. Daha sonra, 1967 Altı Gün Savaşları ile başlayan ve 1980'e kadar süren dönem incelenmektedir. Son olarak, 1980'den günümüze kadar olan dönemde İsrail'deki sivil toplumun rolü değerlendirilmektedir. Bu üç dönemde, İsrail'deki sivil toplum örgütlenmelerinin yapısal anlamda zamanla değiştiği gözlemlenmektedir. İsrail Devleti'nin ilanından önce bahsedilen üç sivil toplum örgütü, devletin kurulması için neredeyse tüm sorumluluğu üstlenmişken, devletin kuruluşundan sonra ise devletle etkileşime girerek bazen gerilemeler yaşamış, bazen de çeşitli alanlarda önemli roller üstlenerek hareket alanlarını genişletmiştir.¹⁸⁷ Bunlar Dünya Siyonist Teşkilatı (1897), Yahudi Ajansı (1929) ve İsrail Sendikaları Birliği (Histadrut, 1920), İsrail Devleti'nin kurulmasında kilit rol oynayan üç önemli sivil toplum örgütüdür. Theodor Herzl tarafından kurulan Dünya Siyonist Teşkilatı, Siyonist hareketin liderliğini üstlenerek Yahudilerin Filistin'de bir ulusal yurt kurma hedefine ideolojik ve politik destek sağladı. Yahudi Ajansı, Filistin'deki Yahudi yerleşimlerini geliştirip göçleri organize ederek devletin kurulması için gerekli altyapıyı oluşturdu. Histadrut ise İsrail'deki işçi hareketinin merkezi olup, ekonomik ve sosyal alanlarda güçlü bir yapı oluşturarak, devletin kuruluş sürecine önemli katkılar sağlamıştır.¹⁸⁸

3.1. İsrail Hükümetinin Sivil Toplum Üzerindeki Etkisi

İsrail'in kurulduğu dönemde, bölgedeki Yahudi toplumu uzun bir sürgün geçmişine ve köklü bir kâr amacı gütmeyen kuruluş (KGK) kültürüne sahiptir. Bu tarihsel arka plan, İsrail'in sosyal yapısını etkilemiştir. Günümüz İsrail sivil toplum sektörünün özel niteliklerini anlamak için tarihi bir perspektif sunmak gerekmektedir. Bu bağlamda, Gidron ve Katz tarafından önerilen üç ana dönem dikkate alındığında, ilk dönem,

¹⁸⁷ Sercan Çalışkan, "Ortadoğu'da Sivil Toplum: İmkanlar ve Kısıtlılıklar", *Ortadoğu Etütleri* 12, sy 1 (30 Haziran 2020): 298-304.

¹⁸⁸ Walter Laqueur, *A History of Zionism* (Tauris Parke, 2003) sayfa 90-115; 260-280; 300-320.

Diaspora dönemi olarak adlandırılır ve bu dönemdeki Yahudi dini, gelenek ve kültürel değerlerin etkileri konusu ele alınır. İkinci dönem, Devlet Öncesi yılları kapsar ve 1880'lerden 1948 yılına kadar olan süreci ele alır. Üçüncü dönem ise İsrail Devleti'nin kuruluşundan günümüze kadar olan süredir ve bu dönem, erken 1970'lerde sona eren biçimsel dönem ile sonrasında başlayan çoğulcu dönem olarak iki alt döneme ayrılır. Bu dönemler, sadece tarihsel olaylar açısından değil, aynı zamanda egemen ideolojiler açısından da farklılık gösterir ve bu farklılıklar, gelecekteki gelişmeleri etkileyen önemli faktörlerdir.¹⁸⁹ İsrail'de hükümet ve sivil toplum kuruluşları (STK'lar) arasındaki ilişkileri incelediğimizde, bu etkileşimin temel özelliklerini ve yapısal dinamiklerini anlamak için bazı kilit noktaları dikkate almak gerekmektedir. Bu bağlamda, STK'ların kamu fonlarından nasıl yararlandıkları ve bu fonların hükümetle olan ilişkilerine nasıl etki ettiği önemli bir inceleme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Karşılıklı bağımlılık teorisi bu bağlamda kritik bir rol oynamaktadır. Bu teori, hükümetin kurumsal çoğulculuğu benimseme veya reddetme kararı ile STK'ların hükümet denetimine karşı direnme veya boyun eğme durumu gibi iki ana ikilemi inceler. Bu ikilemlerin etkileri değerlendirildiğinde, bazı önemli sonuçlar ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, kamu fonlarının STK'lara aktarılması, bir yandan bu kuruluşların hareket özgürlüğünü artırırken diğer yandan bazı kısıtlamalar getirmekte ve hükümetin düzenleme kapasitesini sınırlamaktadır. Ayrıca, STK'ların toplumdan ve tabandan aldığı destek arttıkça, kendilerine tahsis edilen kamu fonlarının miktarı da artmakta ve bu durum daha fazla toplumsal desteği beraberinde getirmektedir. İsrail'in STK yasası, bu kuruluşların devlet bakanlıkları, kamu kurumları ve yerel yönetimlerle eşzamanlı olarak ilişkiler kurmalarına olanak tanıırken, hesap verebilirlik konusunda belirsizlikler de içermektedir.¹⁹⁰ İsrail'de sivil toplum kuruluşlarının (STK) faaliyetlerini düzenleyen yasal çerçeve, bu kuruluşların etkinliklerini ve kamu fonlarından yararlanma biçimlerini önemli ölçüde şekillendirmektedir. Bu yasal metin, 1980 tarihli "Amutot Yasası" (Non-Profit Organizations Law) olarak bilinmektedir. Söz konusu yasa, STK'ların kayıt ve tescil süreçlerinden mali raporlama

¹⁸⁹ Hagai Katz ve Benjamin Gidron, *Defining the Nonprofit Sector: Israel.* "Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project", ed. Lester M. Salamon ve Helmut K. Anheier, 1. Aufl, Comparative Nonprofit Sector Project Institute for Policy Studies 26 (Baltimore (MD): ICTR - Israeli Center for Third-sector Research Ben-Gurion University of the Negev Beer-Sheva, 1998).

¹⁹⁰ Nitza Nachmias, "The Government of Israel's Control of NGOs: Legal Dilemmas and Structural Constraints", *ICNL*, Aralık 2000, <https://www.icnl.org/resources/research/ijnl/the-government-of-israels-control-of-ngos-legal-dilemmas-and-structural-constraints>.

yükümlülüklerine kadar geniş bir yelpazede düzenlemeler getirmekte ve bu kuruluşların kamu fonlarına erişimi konusunda belirli standartlar oluşturmaktadır. Amutot Yasası, STK'ların resmi olarak tanınması için İçişleri Bakanlığı'na tescil edilmelerini zorunlu tutmaktadır. Bu tescil süreci, kuruluşların yasal statü kazanarak faaliyetlerini resmî bir zeminde yürütmelerini sağlamaktadır. Ayrıca, yasa, STK'ların mali raporlarını her yıl düzenli olarak sunmalarını ve bu raporların kamuya açık olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu şeffaflık, kuruluşların gelir ve harcamalarının izlenebilir olmasını sağlamakta ve toplumsal güvenin inşa edilmesine katkıda bulunmaktadır. Yasanın getirdiği bir diğer önemli düzenleme, STK'ların kamu fonlarına başvurabilmek için bir organizasyonun belirli standartlara ve ilkelere uygun yönetim uygulamalarını benimsediğini gösteren bir belge olan "Uygun Yönetim Sertifikası" alması zorunluluğudur. Bu sertifika, organizasyonların şeffaflık, hesap verebilirlik ve etkin yönetim standartlarına uyduklarını kanıtlamak amacıyla verilmektedir. Bu sertifika, kuruluşların yönetim ve operasyonel politikalarının belirli standartlara uygun olduğunu teyit etmektedir. Dolayısıyla, bu sertifikayı elde etmek, STK'ların kamu kaynaklarından yararlanma kapasitesini doğrudan etkilemektedir. Amutot Yasası, aynı zamanda kamu fonlarının kullanımına yönelik sıkı denetimler getirmektedir. STK'lar, aldıkları kamu fonlarını belirlenmiş amaçlar doğrultusunda kullanmakla yükümlüdür ve devlet, bu süreçlerin uygunluğunu düzenli olarak denetlemektedir. Bu denetim mekanizması, kamu kaynaklarının etkin ve amacına uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak için devreye sokulmuştur. Son olarak, yasa, İçişleri Bakanlığı'na STK'ların faaliyetlerini gözetim altında tutma yetkisi vermektedir. Bakanlık, STK'ların mali kayıtlarını düzenli olarak inceleyerek herhangi bir suistimali önlemeyi hedeflemektedir. Ancak bu düzenleme, STK'ların faaliyet özgürlüğünü kısıtlama potansiyeline de sahiptir ve bu durum, hükümet müdahalesine açık bir zemin oluşturabilmektedir. Özet olarak İsrail'deki STK yasası, sivil toplum kuruluşlarının kamu kaynaklarına erişimini düzenlerken, aynı zamanda onların hesap verebilirlik ve şeffaflık standartlarını yükseltmeyi amaçlamaktadır. Yasa, STK'ların sivil toplum içindeki rollerini güçlendirirken, faaliyet özgürlüklerini dengeleyen bir denetim mekanizmasını da beraberinde getirmektedir.¹⁹¹

¹⁹¹ "Nonprofit Law in Israel", Council on Foundations, 24 Kasım 2013, <https://cof.org/country-notes/nonprofit-law-israel>.

STK'lar arasındaki rekabet, kamu fonlarının dengesiz dağıtılmasına yol açabilmektedir. Bürokrasideki ikilemler ve yapısal kısıtlamalar, İsrail’de STK-devlet ilişkilerini şekillendiren ana unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Üçüncü sektör¹⁹² olarak adlandırılan STK'lar, devlet veya iş dünyasının bir parçası olmasalar da halkın temsilcileri olarak kabul görmektedirler. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi’nin 71. maddesi, STK'lara resmi statü kazandırarak, bu kuruluşların halkın sesi olarak tanınmasını sağlamıştır. Fakat gerçekten halkın sesi mi yoksa devletin sesi mi olduğu konusunda bir ikilem karşımıza çıkmaktadır. İsrail’de 1970’lerden bu yana Üçüncü Sektör, sosyal hizmetlerin önemli bir sağlayıcısı haline gelmiş ve ülkenin genç sivil toplumunun temel taşlarından biri olmuştur. Bu gelişim, 1970’lerde uygulamaya konulan Yeni Kamu Yönetimi¹⁹³ yaklaşımı ile uyumlu olmuştur. Bu yaklaşım, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ve karar alma süreçlerinin merkezi yönetimden yerel yönetimlere veya diğer alt birimlere devredilmesini ifade etmektedir. Böylece, yerel ihtiyaçlara ve koşullara daha iyi uyum sağlanması ve yerinden yönetimle daha etkili hizmet sunulması amaçlanmıştır. 1977’de Likud hükümeti, kamu sektöründe yeni bir politika benimsemiş ve bu politikayı uygulamak için de önemli miktarda kamu fonunu Üçüncü Sektör olarak adlandırılan, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, sivil toplum örgütleri veya gönüllü kuruluşlara yönlendirmiştir. Bu, kamu hizmetlerinin bazıları kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Sosyal hizmetlerin doğrudan devlet tarafından sunulması yerine, bu hizmetlerin taşeron firmalar veya sivil toplum kuruluşları gibi üçüncü taraflar aracılığıyla sunulmasını teşvik etmektedir. Ancak, bu reformların getirdiği bazı karmaşık sorunlar ve ikilemler de vardır. Özellikle STK'ların, devletin sağlayamadığı sosyal hizmetleri sunma rolü üstlenmesi, hükümetin bu alandaki yetersizliklerinin bir göstergesi olarak algılanabilmektedir ve bu da kamuoyunda ve siyasi arenada eleştirilere yol açabilmektedir, çünkü bu durum, devletin asli görevlerinden biri olan sosyal hizmetleri etkin bir şekilde sağlayamadığını ima edebilmektedir. Ayrıca, STK'lar kamu fonları ve siyasi güç için devletle rekabet halindedir. İsraili STK'lar çoğunlukla yabancı bağışlarla desteklenirken, hükümetle olan koordinasyon ve hesap verebilirlik asgari düzeyde kalmıştır. 1980’lerde İsrail

¹⁹² Abdulaziz Gülay, Yaşar Kabatas, ve İclal AttıLa, “Türkiye ve İngiltere’de Sağlık Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının Karşılaştırılması”, *Alanya Akademik Bakış* 7, sy 3 (29 Eylül 2023): 1425-46, <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1314756>.

¹⁹³ Yıldız Atmaca and Vedat Yılmaz, ‘Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımına Genel Bir Bakış’, *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, no. Volume 15 Issue 2 (30 June 2020): 767-79, <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.43196>.

hem bürokrasisinin yapısında hem de sosyal hizmet sağlama süreçlerinde reform yapma yoluna gitmiştir. Bu reformlar arasında kamu hizmetlerinin hayır kurumlarına devredilmesi, devlet kontrolündeki sektörlerin özelleştirilmesi ve sosyal hizmetlerin taşeronlaştırılması yer almıştır. Kamu politikası reformları, Üçüncü Sektöre büyük bir avantaj sağlamış ve 21. yüzyılın başlarında İsrail Üçüncü Sektörü, birçok STK'yı bünyesinde barındıran önemli bir güç haline gelmiştir. Ancak, bu durum, STK'ların denetimi ve kamu fonlarının dağıtım konularında hükümetin düzenleme kapasitesini de zorlamıştır. 1990'larda İsrail hükümetinin, sivil toplum kuruluşlarına kamu fonlarının dağıtılmasında daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlamak amacıyla yasal düzenlemeler yapmıştır ve bu düzenlemelerin uygulanmasında karşılaşılan zorluklar, hükümetin STK'lar üzerindeki denetim kapasitesini sınırlamıştır. Hükümet, bu düzenlemelerle kamu kaynaklarının kötüye kullanılmasını önlemeyi ve STK'ların kamuya karşı hesap verebilir olmasını sağlamayı amaçlamış ve STK'ların aldıkları fonlarla ne yaptıklarını açıkça beyan etmelerini ve denetlenebilir olmalarını sağlamaya çalışmıştır. Bu, kamuoyuna karşı güven oluşturmak ve fonların amacına uygun şekilde kullanıldığından emin olmak için önemli bir yaklaşımdır. Fakat nihayetinde bu yasal düzenlemelerin uygulanmasındaki sorunlar nedeniyle STK'ların fon kullanımı üzerinde etkili bir denetim sağlanamamıştır. Özetle, İsrail'de STK'lar hem hükümetle ilişkilerinde hem de sosyal hizmetlerin sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Üçüncü Sektör hem hükümetle hem de toplumla olan etkileşimlerinde önemli bir denge unsuru olarak faaliyet göstermektedir.

3.2. İsrail Hükümeti ve STK İlişkisi

İsraili STK'ların bazı ortak özellikleri vardır, bunlar, resmi bir tüzükte detaylandırılan belirli amaçlar için kanunen kurulmaları gerekmektedir ve belirli, sayılmış ekonomik, sosyal veya stratejik hedefler doğrultusunda çalışmalıdırlar. İsrail'in STK'ları büyük ölçüde devlet tarafından finanse edildiği için, faaliyetlerinin ulusal çıkarlarla uyumlu olması beklenmektedir. STK'lar geçici olarak kurulmuş olsalar bile belirli bir misyonu yerine getirmeleri, nihayetinde belirli bir hedefe ulaşmaları veya acil bir sorunu çözmeleri beklenmektedir. STK'nın kendi çıkarları ile kamu yararı arasında bir çatışma olması durumunda, kamu yararı üstün gelmelidir. İsrail Üçüncü Sektörü ağırlıklı olarak devlet tarafından finanse edildiği için, hükümet ve STK ilişkileri büyük bir öneme sahiptir. STK ve devlet ilişkileri incelendiğinde, İsrail Hükümeti ve üçüncü

sektör arasında yüksek düzeyde bir bağımlılığın geliştiği görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının devletin idari yapıları ve bürokratik kurumlarıyla giderek daha yakın ilişkiler geliştirmiştir. Bu tür bağlar, genellikle iş birliği, fonlama, danışmanlık veya ortak projeler aracılığıyla kurulmaktadır. STK'lar, bu süreçte hükümetin politikalarını destekleyici bir konuma gelmiş ve faaliyetleri ile politikalarını daha çok devletin önceliklerine ve hedeflerine odaklamaya başlamışlardır. Sonuç olarak, bu kuruluşlar bağımsız hareket etmekten ziyade, devletin ihtiyaçları ve politikaları doğrultusunda hareket etmeye yönelmişlerdir. Aynı zamanda İsrail Devleti STK'lar üzerindeki denetim ve düzenleme yetkisine, özellikle kamu fonlarının STK'lar tarafından nasıl kullanıldığının denetlendiğine baktığımızda İsrail'in resmi ve yasal çerçevesinin STK'ların faaliyetlerini düzenleme konusunda ne kadar karmaşık olduğunun ve bu düzenleme sürecindeki yapısal zorlukları görmekteyiz. Sık karşılaşılan bir sorun olarak karşımıza çıkan ve bir STK'nın hükümet finansmanı almaya uygunluğunu ifade eden bir terim olan Uygun Yönetim (Proper Management), İsrail Devleti tarafından nasıl uygulandığı söz konusudur. Bu kavram organizasyonların belirli yönetim ilkelerine ve etik standartlara uygun şekilde yönetilmesini ifade etmektedir. Bu kavram, bir kuruluşun mali yönetim, şeffaflık, hesap verebilirlik, iç denetim gibi temel yönetim alanlarında en iyi uygulamaları benimsemesini ve bu uygulamaların sürekli olarak sürdürülmesini içermektedir. Uygun Yönetim, özellikle kamu fonları kullanan ya da topluma hizmet sunan kuruluşlar için kritik öneme sahiptir, çünkü bu sayede güvenilirlikleri ve faaliyetlerinin meşruiyeti sağlanmaktadır. Böylece bir STK'nın yönetilmesindeki uygulamalar belli kurallar çerçevesinde olunması gerektiği anlaşılmaktadır.¹⁹⁴ Subsidiarite¹⁹⁵ ilkesi, devletin yalnızca özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının karşılayamayacağı temel kamu hizmetlerini üstlenmesi gerektiği prensibine dayanır. Bu ilke, sosyal politikaların özelleştirilmesi yönünde bir dönüşümü teşvik ederken, devletin rolünü sınırlandırır. İsrail'de bu ilke, devlet ve STK'lar arasındaki ilişkiyi belirleyen yasal düzenlemeler ve finansman mekanizmaları aracılığıyla somutlaşmaktadır. Bu model, sosyal hizmetlerin sunumunda devletin rolünü yeniden tanımlarken, özel sektörün etkisini artırmaktadır. Bahsedildiği üzere

¹⁹⁴ Jeffery H. Marshall ve David Suarez, "The Flow of Management Practices: An Analysis of NGO Monitoring and Evaluation Dynamics", *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 43, sy 6 (2014): 1033-51.

¹⁹⁵ Yetki devri, yetki ikamesi veya hizmette yerellik kavramları ile Türkçeye çevrilmektedir. Hakan Çavlak, "Subsidiarite (Yerellik) İlkesi Ve Avrupa Birliği Çevre Politikası", *BJSS Balkan Journal of Social Sciences / Balkan Sosyal Bilimler Dergisi* 6, sy 1.

subsidiarite, devletin sadece özel sektörün ve üçüncü sektörün yerine getiremeyeceği işlevleri, yani ulusal güvenlik, dış politika, göç, kolluk kuvvetleri gibi konuları yerine getirmeye talip olması gerektiği inancına dayanan bir kurumsal düzenlemeler ve politika oluşturma süreçleri yapısı anlamına gelmektedir.

İsrail'de, devlet, yarı-devlet kurumları ve kâr amacı gütmeyen özel veya kamu kuruluşları, sosyal hizmetlerin sunumunda görev dağılımını, hesap verebilirliği ve mali sorumlulukları açık bir şekilde belirleyen yasal düzenlemelere tabidir. Bu düzenlemeler, hizmetlerin etkili ve şeffaf bir şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla hayata geçirilmiştir. Öne çıkan örnekler arasında yüksek öğrenim kurumları, cenaze hizmetlerini sağlayan Hevra Kadisha, Ulusal Baro Birliği, Bilim Konseyi ve yerel belediyeler yer almaktadır. Bu kuruluşlar, sosyal hizmetlerin farklı alanlarında önemli roller üstlenirken, belirlenen yasal çerçeveler doğrultusunda faaliyet gösterir ve hesap verebilirliklerini sağlamaktadırlar. Bu politika, halkın İsrail hükümetinin yetkinliğine ve dürüstlüğüne olan güveninin sürekli olarak azalmasıyla pekiştirilmiştir. Böylece 1970'lerin sonlarından itibaren İsrail'de hizmet kurumlarında büyük bir ademi merkeziyetçilik, özelleştirme ve sosyal hizmetlerde dış kaynak kullanımı yaşanmıştır. Kamu yönetimindeki bu değişim, İsrail hükümetinin artık önceki dönemde oynadığı görevi ve her şeye gücü yeten rolü sürdüremeyeceği gerçeğini ifade etmekteydi. Bu değişiklikler hükümet ile kâr amacı gütmeyen sektör arasındaki ilişkiyi de haliyle etkilemektedir.

İsrail'deki sosyal hizmetlerin sunumunda devletin ve diğer aktörlerin rolleri zamanla önemli ölçüde değişmiştir. Yasal düzenlemeler, sosyal hizmetlerde yer alan taraflar arasında görev dağılımını, hesap verebilirlik ve mali sorumlulukları açık bir şekilde belirlemektedir. Yetki devri ilkesi, STK'lar ile devlet arasındaki ilişkileri şekillendirirken, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör, hükümetten aldığı desteklerle sosyal hizmetlerin büyük bir kısmını yürütmektedir. 1970'lerden itibaren, hükümete olan güvenin azalmasıyla birlikte, sosyal hizmetlerde merkeziyetçilik azalırken, özelleştirme ve dış kaynak kullanımı artmıştır. Bu durum, merkezi hükümetin daha önceki güçlü rolünü sürdürmekte zorlandığını veya buna istekli olmadığını

göstermektedir ve bu değişim, hükümet ile kâr amacı gütmeyen sektör arasındaki ilişkilere de yansımıştır.¹⁹⁶

İsrail'deki sivil toplum kuruluşlarının devlet tarafından desteklenmesi ve bu sürecin denetimi, çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. Yasal olarak hükümet desteği zorunlu kılınmış olmasına rağmen, bu fonların nasıl harcandığını denetleyecek uygun mekanizmaların eksikliği, özellikle 1990'ların sonlarında belirginleşmiştir. Bu durum, kamuoyunda, bazı STK'ların dini Ortodoks dernekler olarak aile şirketi gibi faaliyet gösterdiği ve kamu fonlarını kendi çıkarlarına yönlendirdiği yönünde ciddi eleştirilere yol açmıştır. Yasalar, bu STK'lara geniş bir özerklik tanıyarak hükümetin düzenleme yetkisini sınırlamış, hatta İsrail Yüksek Mahkemesi tarafından da bu durum çeşitli kararlarla teyit edilmiştir. Sonuç olarak, aile STK'ları olarak bilinen bu yapılar, örgütlenme özgürlüğü ve yasal belirsizlikler aracılığıyla korunmaya devam etmiştir. Kamu fonlarının tahsisi büyük ölçüde Eğitim ve Din Bakanlıkları tarafından gerçekleştirilmeye devam ederken, bu süreç hem medya hem de Devlet Denetleme Kurumu tarafından yoğun şekilde eleştirilmiştir. Yüksek Mahkeme, siyasi değerlendirmelere müdahale etmeyi reddetmiş, ancak fon tahsisinde eşitlik ilkesine bağlı kalınması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, hükümetin STK'lara yönelik fon tahsisinde keyfi ve siyasi çıkarları gözetilen bir yaklaşım benimsemesi, STK finansmanının şeffaflık ve adalet ilkeleri çerçevesinde ele alınması gerektiğini gösteren önemli bir örnek teşkil etmektedir. 1988 yılında İsrail Yüksek Mahkemesi, kamu fonlarının tahsisine ilişkin politikalara doğrudan müdahale etmeyi reddetmesine rağmen, hükümetin performansına yönelik ciddi eleştirilerde bulunmuştur. Mahkeme, kamu fonlarının tahsisinde şeffaflık eksikliğini ve açık, bağlayıcı düzenlemelerin bulunmamasını sert bir şekilde eleştirmiştir. Fonların keyfi ve eşitsiz bir şekilde dağıtılması ve bu fonların kamu yararına hizmet ettiğine dair yeterli kanıtların bulunmaması durumunda, kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini vurgulamıştır. Bu kararların ardından hükümet, kamu fonlarının tahsisinde yaşanan usulsüzlükleri gidermek amacıyla çeşitli adımlar atmıştır. 1998 yılında Hükümet Müşavirliği, birden fazla devlet dairesinden aynı STK'ya fon aktarımını yasaklayan ve tüm Bakanlıklara fon tahsisinde şeffaflık ve açıklama gereklilikleri getiren bağlayıcı talimatlar

¹⁹⁶ Nissan Limor, *Israel's Third Sector*, 2004; Nitza Nachmias, "The Government of Israel's Control of NGOs".

yayımlamıştır. Aynı yıl Maliye Bakanlığı, kamu yardımı talep eden tüm STK'ların mali durumlarını ve banka hesaplarını incelemeyi zorunlu kılan yönetmeliği çıkarmıştır. Ancak, bu yönetmeliklerin uygulanması ancak 2000 yılında başlamış ve Bakanlıklara fon tahsisinde belirli STK'ların neden tercih edildiğine dair açıklama yapma zorunluluğu getirilmemiştir. Bu durum, şeffaflık sağlama çabalarına rağmen, kamu fonlarının tahsisinde hala eksikliklerin ve eşitsizliklerin bulunduğunu göstermektedir. Ele alınmayan daha büyük bir sorun ise hükümetin yeni düzenlemeleri uygulamak için gerekli insan gücü ve kaynaktan yoksun olmasıydı. Shass davası¹⁹⁷, İsrail'deki sivil toplum kuruluşlarının kamu fonlarıyla ilişkisine dair karmaşık durumu anlamak için önemli bir örnek teşkil etmektedir. 1980'lerin başından itibaren, Shass hareketi, kamu fonları toplama ve bu fonları sosyal ve siyasi güç kazanmak amacıyla kullanma konusunda büyük bir başarı elde etmiştir. Shass'ın bu başarısı, STK'ların gücünün büyük ölçüde hükümetin ve özel bağışçıların bu kuruluşlara fon sağlamaya istekli olmasından kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Bu durum, STK'ların yalnızca hükümetten aldıkları destekle değil, aynı zamanda tabandan kazandıkları halk desteği ile de fon yaratma kapasitelerinin arttığını göstermektedir. Shass hareketi, toplum tabanında kazandığı desteği kamu fonlarıyla birleştirerek, sadece bir STK olmanın ötesine geçmiş ve İsrail'in siyasi sahnesinde önemli bir aktör haline gelmiştir. Bu örnek, STK'ların kamu fonlarından yararlanma kapasitesinin, toplumsal desteğin gücüyle doğrudan ilişkili olduğunu ve bu iki unsurun bir araya geldiğinde büyük bir etki yaratabildiğini gözler önüne sermektedir.

3.3. İsrail'de Üçüncü Sektör

İsrail'deki üçüncü sektör (non-profit kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, vakıflar, dernekler vb.) toplumsal yapıyı ve dinamikleri nasıl şekillendirdiğini çeşitli alanlarda görmekteyiz. Üçüncü sektör, geleneksel devlet ve piyasa mekanizmalarının ötesine geçerek, sosyal, ekonomik ve politik süreçlerde önemli bir aktör haline gelmiştir. İsrail'deki üçüncü sektör, özellikle sosyal adalet, insan hakları, eğitim, sağlık, çevre koruma ve azınlık hakları gibi alanlarda kritik roller üstlenmektedir. Bu kuruluşlar, devletin sağlayamadığı hizmetleri sunarak veya mevcut hizmetleri tamamlayarak

¹⁹⁷ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Shas." Encyclopedia Britannica, (erişim, 21 Temmuz 2024). <https://www.britannica.com/topic/Shas>.

toplumsal dayanışmayı güçlendirmekte ve sosyal sermayeyi artırmaktadır. Aynı zamanda, bu sektörün gelişimi, İsrail'deki politik ve kültürel kimliklerin yeniden şekillenmesine de katkıda bulunmaktadır. Özellikle, üçüncü sektörün demokratik katılımı artırıcı etkisi ve toplumsal eşitlik mücadelelerinde oynadığı rol vurgulanmaktadır. Üçüncü sektör hem devletin hem de piyasanın yetersiz kaldığı alanlarda yenilikçi çözümler sunarak toplumsal dönüşüme katkıda bulunmaktadır.¹⁹⁸

İsrail devleti kurulduktan sonra, merkezîyetçi bir yapıya bürünmüştür. Bu, birçok alanın (örneğin eğitim ve sağlık) devlet tarafından tamamen yönetilmesine neden olmuştur. 1970'lere kadar bu merkezîyetçilik devam etmiştir. 1970'lerde sosyal hizmetler için ayrılan bütçelerde büyük bir düşüş yaşanmıştır. Bu kriz sonucunda, devlet, özel kaynakları kamusal amaçlar için mobilize etmeye başlamıştır. Bütçe kesintileri ve özelleştirme politikaları nedeniyle, kâr amacı gütmeyen kuruluşların sayısı artmış ve devletle iş birliği güçlenmiştir. Devlet, bazı sosyal hizmetleri ve faaliyetleri bu kuruluşlara devretmiş, böylece kâr amacı gütmeyen kuruluşların toplumsal hizmetlerdeki rolü genişlemiştir.¹⁹⁹

İsrail'de Üçüncü Sektörün düzenlenmesi, sektörün genişliği, çeşitliliği ve faaliyetlerinin karmaşıklığı nedeniyle hükümet için en zorlu görevlerden biri haline gelmiştir. Bu süreci anlamak için, STK'ların hükümetle olan bağlantılarının çeşitli düzeylerini incelemek önemlidir. Esmen ve Uphoff'un geliştirdiği metodoloji, hükümet-STK ilişkilerini beş olası düzeyde sınıflandırarak bu durumu açıklamaya yardımcı olmaktadır. İlk düzeyde, özerklik söz konusudur; burada hükümetin STK'ların faaliyetleri ve kaynakları üzerinde hiçbir kontrolü bulunmamaktadır ve etkin bir etkileşim yoktur. İkinci düzeyde, "düşük bağlantı" vardır ve burada minimum düzeyde bir etkileşim gerçekleşmektedir. Üçüncü düzeyde, "orta bağlantı" olarak adlandırılan durumda, düzenli olmasa da belirli bir etkileşim görülür. Dördüncü düzeyde ise "yüksek bağlantı" vardır ki bu durumda hükümet ile STK'lar arasında çok fazla etkileşim mevcuttur, ancak kaynak ve hizmet transferinde tam bir karşılıklılık sağlanamamaktadır. Son olarak, beşinci düzeyde "tam bağlantı" bulunur ve burada

¹⁹⁸ Benjamin Gidron vd., "Through a New Lens: The Third Sector and Israeli Society", *Israel Studies* 8, sy. 1 (2003): 20-59.

¹⁹⁹ İbrahim Uslu, "Bir Sosyal Siyaset Vasıtası Olarak Kar Gütmeyen Kuruluşlar: A.B.D. Örneği" (Ph.D., İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Siyaset Anabilim Dalı, 1999) s. 13-14.

yüksek düzeyde etkileşimle birlikte hükümetin STK'lar üzerinde önemli ve etkili bir kontrolü söz konusudur. İsrail bağlamında, "yüksek bağlantı" kategorisi en iyi uyumu göstermektedir. Bu kategoride, devlet ile STK topluluğu arasında yoğun etkileşim ve istisnai bir bağımlılık söz konusudur. Bu durum, STK'ların faaliyetleri üzerinde hükümetin sınırlı denetimi olmasına karşın, STK'ların hükümete yüksek derecede bağımlı olması arasındaki belirgin bir çelişkiyi gözler önüne sermektedir. İsrail'deki STK'ların büyük bir kısmı, hükümetten aldıkları fonlar sayesinde faaliyetlerini sürdürebilmekte, ancak bu fonların tahsisi ve kullanımını üzerinde yeterince hükümet denetimi bulunmamaktadır. Bu durum, STK'ların özerkliklerini korurken, aynı zamanda hükümetin fon tahsisinde yaşanan usulsüzlükleri kontrol etmekte yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Bu çerçevede, yüksek bağlantı düzeyi, İsrail'deki STK'ların hükümetle olan karmaşık ilişkisini ve bu ilişkinin yarattığı zorlukları anlamak için kilit bir kavramsal araç sunmaktadır.²⁰⁰

3.4. STK'ların Hesap Sorulabilirlik Açısından Değerlendirilmesi

İsrail'deki kâr amacı gütmeyen sektörün devlet odaklı yapısının, tarihsel olarak Yahudi kültürüne dayanan ve diaspora ile Filistin'deki Yahudi sivil toplum geleneklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu gelenek, Yahudi toplumunun sosyal, ekonomik ve siyasi hizmetlerini organize etmek için kâr amacı gütmeyen kuruluşlara dayanmasına yol açmıştır. Diaspora'da Yahudi STK'ları, sosyal hizmetlerden eğitime kadar geniş bir yelpazede topluma hizmet etmişlerdir. Bu gelenek, 1882'den 1948'e kadar Filistin'de de sürdürülmüş ve bu dönemde Yahudi sivil toplumu, modern bir devlet gibi işlev gören son derece etkili bir STK ağı oluşturmuştur. Siyonist STK'lar, Filistin'e ilk Yahudi göç dalgasından önce diasporada kurulmuş ve kutsal topraklardaki Yahudi cemaatinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere sağlık, eğitim, savunma gibi alanlarda faaliyet göstermiştir. Bu durum, diaspora Yahudilerinin Filistin'deki topluluklarına sağladığı maddi ve manevi desteğin devamı olarak görülebilir. 1948'de İsrail Devleti'nin kurulmasıyla birlikte, daha önce Siyonist sivil toplum kuruluşlarının (STK) üstlendiği birçok sorumluluk ve faaliyet devlet tarafından devralınmıştır. Özellikle, Yahudi Ajansı gibi uluslararası Siyonist STK'lar, 1948 öncesinde devlet

²⁰⁰ Milton J. (Milton Jacob) Esmen, *Local Organizations: Intermediaries in Rural Development*, Cornell University Press, 1988, <http://archive.org/details>, p. 153.

kurumu gibi işlev görmüştür. Ancak, bu kuruluşların birçoğu bugün hâlâ aktif olmalarına rağmen, devlet tarafından desteklenmedikleri için mevcut analiz kapsamında ele alınmamaktadır. Bu durum, devletin kuruluş aşamasında Siyonist STK'lar ile olan ilişkisini ve bu kuruluşların rol değişimini ortaya koymaktadır. Ancak geleneksel Ortodoks-Yahudi STK'lar özerkliklerini korumuş ve devletten bağımsız olarak faaliyet göstermiştir. İsrail devleti 1948'den bu yana Ortodoks STK ağını desteklemekte ve özellikle kamu fonlarının özel Ortodoks eğitim sistemlerine cömertçe aktarılması yoluyla bu ağın gelişmesine ve büyümesine izin vermektedir. İsrail STK'larının en az %41'i dindar-Ortodoks iken, genel nüfus içindeki oranları %20'nin altındadır. 1991-1997 yılları arasında dini-ortodoks eğitim sistemleri tüm STK'lara aktarılan fonların %37.2'sini almıştır. Buna karşılık İsrail'in yüksek öğretim kurumları toplam fonların %3.6'sını almıştır.²⁰¹ Ortodoks cemaatlerin ikili bir kimlik geliştirdikleri, yani diasporanın kendi kendini idame ettiren cemaat geleneğini uygulamaya devam ettikleri, ancak büyük ölçüde laik İsrail Devletinin fonlarına bel bağladıkları görülmektedir. Ortodoks STK'ların hesap verebilirliği ve hükümet düzenlemeleri konusu, ne 1980 tarihli STK yasasında ne de 1990'larda çıkarılan çeşitli hükümet yönetmeliklerinde çözüme kavuşturulamayan çetrefilli bir mesele olmuştur.

3.5. İsrail'deki Göç Kapsamında Çalışan STK'ların Faaliyet Alanları

İsrail'de kayıtlı 40.000'den fazla kâr amacı gütmeyen dernek (amuta²⁰²) bulunmaktadır. Bu sivil toplum örgütleri (STK'lar), insan hakları, medeni haklar, insani yardım, azınlıklar, çevre, dini hizmetler ve tıbbi hizmetler dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere çok çeşitli sosyal, politik ve ekonomik konularla ilgilenmektedir. Bu STK'lar, çeşitli araştırma, eğitim, lobicilik ve medya savunuculuğu yöntemlerini kullanarak farklı nüfuslar arasında çalışmaktadır. İsrail'de yabancı hükümetlerden fon alan STK'lar, sivil toplum temelli ve politikadan bağımsız bir imaj yaratarak, aslında bu hükümetlerin çıkarlarına hizmet eden birer politika aracı olarak kullanıldığı eleştirisi getirilmektedir. Avrupa ve diğer yabancı hükümetlerin İsrail'deki siyasi savunuculuk STK'larına sağladığı fonlar büyük ölçüde gizli yapıldığından, bu

²⁰¹ Nachmias, Nitza, and Amiram Bogot. "The Government of Israel's Control of NGOs: Legal Dilemmas and Structural Constraints." *International Journal of Not-for-Profit Law* 3, no. 2 (2000); Gidron B.; Katz, H. *Basic Data of the Israeli Third Sector*, 1999, 24.

²⁰² Kâr amacı gütmeyen dernek ifadesi İbranice'de amuta tekil amutot çoğul olarak kullanılmaktadır.

fonların tam bir muhasebesini sunmak zor olsa da Şubat 2011'deki STK Şeffaflık Yasası sayesinde bu konuda daha fazla bilgiye ulaşmak mümkün olmaktadır.²⁰³

İsrail'deki sivil toplum kuruluşları (STK'lar), göçmenlerin toplumsal entegrasyonlarını desteklemek ve sosyal uyum süreçlerini kolaylaştırmak amacıyla çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bu STK'ların faaliyet alanları, roller ve kapsamı, göçmenlerin yaşam kalitelerini artırmak ve toplumsal uyumlarını güçlendirmek için kritik bir öneme sahiptir. İsrail'deki STK'lar, göçmenlerin toplumsal uyum süreçlerini desteklemek için geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. Öncelikli faaliyet alanları arasında eğitim ve bilgilendirme, sosyal hizmetler, hukuki destek ve toplumsal entegrasyon yer almaktadır. Eğitim ve bilgilendirme faaliyetleri, göçmenlerin İsrail toplumuna uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla dil öğrenme programları, kültürel adaptasyon kursları ve haklar hakkında bilgilendirme seminerlerini kapsamaktadır. Bu programlar, göçmenlerin temel yaşam becerilerini geliştirmelerine ve yerel kültürü anlamalarına yardımcı olmaktadır. Sosyal hizmetler kapsamında, sağlık hizmetleri, barınma desteği, psikolojik yardım ve sosyal yardımlar gibi çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Bu hizmetler, göçmenlerin yaşam standartlarını iyileştirmek ve toplumsal entegrasyonlarını güçlendirmek için önemlidir. Hukuki destek faaliyetleri, göçmenlerin yasal haklarını korumak ve hukuki süreçlerde destek sağlamak amacıyla danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmaktadır. Bu destek, göçmenlerin vatandaşlık, çalışma izni ve diğer yasal konularda karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmalarına yardımcı olmaktadır. Toplumsal entegrasyon ve sosyal uyum destekleme faaliyetleri, kültürel alışveriş etkinlikleri, toplumsal bağların güçlendirilmesi ve ayrımcılıkla mücadele gibi konuları içermektedir. STK'lar, göçmenlerin yerel topluma entegrasyonunu teşvik eden projeler ve etkinlikler düzenlemektedir. İsrail'deki STK'lar, göçmenlerin toplumsal entegrasyon süreçlerinde çeşitli roller üstlenmektedir. Bu roller arasında arabuluculuk ve savunuculuk, kaynak sağlama ve bilgi aktarımı, toplumsal bağları güçlendirme ve ayrımcılıkla mücadele yer almaktadır. STK'lar, göçmenlerin haklarını savunmak ve toplumsal eşitlik sağlamak amacıyla çeşitli savunuculuk faaliyetleri yürütmektedir. Bu faaliyetler, göçmenlerin karşılaştıkları sorunlara dikkat çekmek ve çözüm önerileri geliştirmek üzerine odaklanmaktadır.

²⁰³ Itai Reuveni, "Mapping Israeli NGOs", ngomonitor, Temmuz 2016, <https://www.ngomonitor.org/reports/mapping-israeli-ngos/>.

Ayrıca, STK'lar göçmenlere çeşitli kaynaklar sunarak sosyal entegrasyonlarını desteklemekte ve bilgi aktarımı sağlayarak toplumsal yaşama uyumlarını kolaylaştırmaktadır. Bu süreçte, STK'lar yerel topluluklarla iş birliği yaparak toplumsal bağları güçlendirmekte ve ayrımcılıkla mücadele etmektedir. Sonuç olarak, İsrail'deki STK'lar, göçmenlerin toplumsal entegrasyonlarını destekleyen ve yaşam kalitelerini artıran önemli bir rol oynamaktadır. Bu kuruluşların faaliyetleri, göçmenlerin İsrail toplumuna uyum süreçlerini güçlendirmekte ve sosyal uyumu teşvik etmektedir.

STK'lar ile hükümet arasındaki bağlantı düzeyinin esas olarak kuruluşun türü, sunduğu hizmetler, ekonomik koşulları, hedefleri ve son olarak da STK'nın hükümet desteğine bağımlılığı tarafından belirleneceğini savunmaktadır. Bir süreklilik boyunca, hükümet kaynaklarına bağımlılık düzeyi arttıkça daha büyük bir bağlantı bulunacağını varsayabiliriz. Bu konuyu incelemek için İsrail, STK'ları amaçlarına, hedeflerine ve faaliyet türlerine göre 12 kategoriye yerleştiren John Hopkins Kamu Politikası Enstitüsü Tipolojisini benimsemiştir. Bu kategoriler iş ve profesyonel, sivil toplum ve savunuculuk, toplumun güçlendirilmesi, kültür, eğitim, çevre, sağlık, uluslararası operasyon, hayırseverlik, yardım ve sosyal hizmetler, dini ve cemaatler, birlikler ve diğerleri (İsrail'de anma organizasyonları) olarak belirlenmiştir.²⁰⁴

John Hopkins Uluslararası kar amacı gütmeyen kuruluş (NPO) sınıflandırmasına²⁰⁵ göre kuruluşlar 12 kategoride sınıflandırılmıştır ve bunların büyük çoğunluğu Din, Kültür ve Rekreasyon, Eğitim ve Araştırma, Refah ve Hayırseverlik gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. 1985'te bu alanlarda faaliyet gösteren kuruluşlar %86 iken, 2005'te %83'e düşmüştür. Bu, üçüncü sektör kuruluşlarının alan çeşitliliğinde artış eğilimini göstermektedir. Refah alanında artış gözlenirken, eğitim ve araştırmada ılımlı bir büyüme ve aşırı dinci kuruluşlarda azalma yaşanmıştır. Sivil toplum ve çevre kuruluşlarında ise hızlı büyüme kaydedilmiştir.²⁰⁶

²⁰⁴ Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector by Lester M. Salamon, Helmut K. Anheier, Regina List, Stefan Toepler, S. Wojciech Sokolowski and Associates. Balti- More, MD: Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, 1999, 219-239.

²⁰⁵ Johns Hopkins Tipolojisi, Johns Hopkins Üniversitesi'ndeki araştırmacılar tarafından geliştirilen ve sivil toplum kuruluşlarını (STK'lar) sınıflandırmak için kullanılan bir tipolojidir. Bu tipoloji, STK'ların faaliyet gösterdiği alanları ve işlevlerini kategorize ederek üçüncü sektörün yapısını ve işleyişini anlamayı amaçlar.

²⁰⁶ Benjamin Gidron, Ben-Gurion University, "The Israeli Center for Third-Sector Research", 2007.

Dini-Ortodoks STK'lara milyarlarca NIS fon tahsis edilmesine yol açan tutarsız süreçler ve belirsiz ilkeler, bu STK'ların denetlenmesi ve düzenlenmesi sürecini hükümet için en büyük zorluk haline getirmektedir. Hem mahkemeler hem de Eyalet Denetim Ofisi, İsrail'de fon tahsisi sürecini mükerrerlik, belirsiz kriterler ve koordinasyon eksikliği nedeniyle eleştirmiştir. Birçok kurum, bakanlık ve yerel yönetim, fonları kötüye kullanımı önleyecek bir koordinasyon olmadan keyfi şekilde dağıtmaktadır. Bu eleştiriler ve Yüksek Mahkeme kararları sonrasında, Devlet Müşavirliği kamu fonlarının dağıtımı için objektif kriterler belirlemeyi amaçlayan bir yönetmelik yayımlamıştır. Bu yönetmelik, bir STK'nın kamu yararına faaliyet gösterdiğini ve fonların toplum hizmetleri için gerekli olduğunu kanıtlamasını şart koşturmuştur. Ancak, belirlenen bu kriterlerin de bazı ciddi sorunları olduğu öne sürülmüştür. İlk olarak, kriterler, STK'lardan faaliyetleriyle ilgili olmayan bilgileri sunmalarını talep etmiştir. Bu durum, aslında kamu fonu almaya uygunluğu tartışılabilir bazı STK'ların desteklenmesi amacıyla kriterlerin özel olarak uyarlanmış olduğu izlenimini yaratmaktadır. İkinci olarak, hükümet, STK'ların fon almaya uygun görülebilmeleri için yapay kategoriler oluşturmuştur. Ancak bu STK'ların çoğu, nesnel olarak ya kamu yararını gözetmemekte ya da gereksizdir. Bu, fon dağıtımında adil bir değerlendirme yapılmasını zorlaştırmaktadır. Üçüncü olarak, hükümet ve yasama organı, bütçe kanunu uyarınca her bir kategoriye tahsis edilen fon miktarına bir üst sınır koymamıştır. Bu durum, fonların belirli bir kategoriye yönelik genel bir strateji olmaksızın, tek tek STK'lara tahsis edilmesine yol açmaktadır. Sonuç olarak, bu süreç siyasallaşmakta, fonların keyfi ve adaletsiz bir şekilde dağıtılmasına ve koordinasyon ile denetim süreçlerinin karışmasına neden olmaktadır. Bu sorunlar, fon dağıtım sürecinin şeffaf ve adil bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir. Avrupa ve diğer yabancı hükümetlerin İsrail'deki siyasi savunuculuk yapan STK'lara sağladığı fonların miktarı oldukça yüksek olmasına rağmen, bu fonlamaların çoğunun uzun yıllar boyunca gizli yapılması sebebiyle tam bir muhasebe sunmak zordur. İsrail yasalarına göre birçok STK, yıllık raporlarını Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar Sicil Müdürlüğü'ne (Rasham Amutot) sunmamaktadır. Ancak, 2011'de yürürlüğe giren STK Şeffaflık Yasası sayesinde daha fazla bilgi kamuya açılmış ve ek doğrulanabilir veriler sağlanmıştır.²⁰⁷

²⁰⁷ NGO Monitor Team, "NGOs in Israel 101: Background to the Debate and FAQs - Ngomonitor", 15 Kasım 2011, https://www.ngo-monitor.org/reports/ngos_in_israel_background_to_the_debate_and_faqs/.

3.6. İsrail STK'lar Kanunu

İsrail'deki Sivil Toplum Kuruluşları (STK) Kanunu, sivil toplum kuruluşlarını düzenleyen ve denetleyen kapsamlı bir yasa çerçevesidir. Bu yasa, STK'ların kuruluş, işleyiş ve finansman süreçlerini belirleyen çeşitli kuralları içerir. Kanunun temel unsurları, STK'ların resmi olarak kayıtlı olmalarını ve belirli bilgileri açıklamalarını zorunlu kılar. Bu açıklamalar, STK'nın adı, adresi, amaçları ve faaliyetleri gibi bilgileri kapsamaktadır. Ayrıca, STK'ların kuruluş amaçlarını ve varlık nedenlerini belirli bir şekilde ifade etmeleri gerekmektedir. Önemli bir diğer nokta, STK'ların faaliyetlerinin Yahudi devletinin demokratik doğasıyla uyumlu olduğunu onaylamalarıdır. Finansman konusundaysa, STK'ların dış finansman ve devlet fonları üzerindeki denetimler oldukça sıkıdır. STK'lar, mali raporlar ve diğer önemli bilgileri düzenli olarak sunmak zorundadır, bu da şeffaflık ilkesinin sağlanmasına yardımcı olur. Kanun, bazı STK'ların faaliyetlerini kısıtlayabilir veya belirli alanlarda faaliyet göstermelerini engelleyebilir. Özellikle, devlet politikaları ve güvenlik endişeleriyle uyumlu olmayan faaliyetler üzerinde çeşitli kısıtlamalar uygulanabilir. Bu düzenlemeler, İsrail'deki sivil toplum kuruluşlarının toplumsal ve politik yapı ile uyumlu olmasını sağlamayı amaçlar ve sivil toplumun faaliyetlerini belirli bir çerçevede tutmayı hedefler. İsrail hükümetinin sivil toplum kuruluşlarını düzenlemek için kullanabileceği ana düzenleyici araç, STK'ların kayıt lisansı için başvurularını, isimlerini ve adreslerini açıklamalarını, amaçlarını ve varlık nedenlerini belirtmelerini, ayrıca Yahudi devletinin demokratik doğasını onaylamalarını zorunlu kılan STK yasasıdır. İsrail devletinin var olma hakkını reddeden ya da yasadışı eylemlerde bulunmayı planlayan herhangi bir kuruluş yasaklanmaktadır ki bu da STK'lar üzerinde baskıcı bir sistem oluşturmaktadır. Yasa ayrıca, bir STK'nın tüm ilk kurucularının daimi adreslerini ve kimlik bilgilerini açıklamasını zorunlu kılar. Bu bilgiler sağlandıktan sonra, Kayıt Bürosu aracılığıyla hükümet, kurucuların mali durumları, askeri geçmişleri, polis kayıtları gibi detaylı bilgilere erişim sağlayabilir.²⁰⁸ Bunun

²⁰⁸ Mayıs 2000'de İsrail Yüksek Mahkemesi'nde görülen bu dava, bir sivil toplum kuruluşunun (STK) isminin "Filistin" kelimesini içermesi sebebiyle yaşanan bir tescil sorunu ile ilgilidir. İsrail'de bir kayıt memuru, bu STK'nın adının Filistin'i içerdiği için tescilini reddetmiştir. Ancak, Yüksek Mahkeme bu kararın yasa dışı ve geçersiz olduğuna hükmetmiştir. Mahkeme, kayıt memuruna bu STK'nın tescil edilmesi ve gerekli lisansın verilmesi yönünde talimat vermiştir. Bu olay, isim veya başlık sebebiyle bir STK'nın varlığının engellenemeyeceğini ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirildiğini

yanında Kamuoyunun duygularını incitebileceği gerekçesiyle, Yazı İşleri Müdürleri tarafından uygunsuz bulunan isimlerle kurulan sivil toplum kuruluşlarının tescil başvuruları reddedilebilmektedir. Yasanın uygunsuzluk kavramını net bir şekilde tanımlamaması, bu uygulamanın keyfi olarak değerlendirilmesi anlamına da gelmektedir.

Devlet tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak desteklenen STK'lardan, başka türlü elde edilemeyecek uzmanlaşmış ve profesyonel hizmetler sunmaları ve kamu yararına hareket etmeleri beklenmektedir. Ancak bu düzenleyici taktiklerin güçlü bir hükümet denetimi sağlaması ve STK camiasına hesap verebilirlik ve şeffaflık dayatması pek mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte, İsrail'de, tarihsel deneyim ve kültürel gelenekler nedeniyle, STK'lar genellikle kendilerine özgü yasal statüleri, gayri resmi yapıları, gevşek düzenleyici mekanizmaları ve ilkel hükümet gözetim sistemlerinden yararlanarak bölgesel olmayan hükümetler olarak faaliyet göstermektedir. Bölgesel olmayan hükümetler (non-territorial governments (NTG))²⁰⁹ terimi, STK'ların kontrolü üstlendiği ve bağımsız, özerk bir temelde politikalar yürüttüğü siyasi ve sosyal bir ortamı ifade eder. NTG'ler yaratıcı bir işlevsel egemenlik statüsüne sahiptirler ve bu statüyü kullanırlar; yani belirli bir konu alanı veya sosyal hizmet üzerinde ulusal, bölgesel veya yerel hükümetlerle münhasır veya ortak bir temelde kontrolü üstlenirler. Bu durum, bir siyasi varlığın bir bölge üzerinde kontrol sahibi olduğu ve kamu politikalarını egemen ve meşru bir temelde yürüttüğü bölgesel egemenlikten büyük ölçüde farklıdır. Devletler, genellikle kendi toprak sınırları içinde egemenlik ilkesine dayanarak faaliyet gösterirler; yani, bir devlet kendi sınırları içinde mutlak otoriteye sahiptir ve bu otorite başka hiçbir devlet veya dış güç tarafından ihlal edilemez. Bu, uluslararası sistemin temel ilkelerinden biridir ve eşit derecede egemenlik olarak adlandırılır. Öte yandan, STK'lar genellikle devlet sınırlarını aşan ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren organizasyonlardır. Bu yüzden, onların

göstermektedir. Ayrıca, bu karar, mahkemelerin, devlet görevlilerinin kararlarını denetleme ve gerektiğinde bu kararları geçersiz kılma yetkisini de vurgular. bKZ. Nachmias, Nitza, and Amiram Bogot. "The Government of Israel's Control of NGOs: Legal Dilemmas and Structural Constraints." *International Journal of Not-for-Profit Law* 3, no. 2 (2000)

²⁰⁹ "Bölgesel olmayan yönetimler" terimi, genellikle ulusal veya yerel yönetimler tarafından sağlanan bir topluluğa kamu hizmetlerinin sağlanması sorumluluğunu üstlenen kamu kurumlarını ifade eder. Detaylı bilgi için bkz. Beşsu Varol ve Semanur Demirkaya, "Kamu Yönetiminin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü: Yerel Yönetimlerde Yerelleşme ve Merkezleşme", 2020; "YEREL YÖNETİMLER Ansiklopediler - TÜBİTAK", erişim 23 Kasım 2024, https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/yerel_yonetimler.

faaliyetleri işlevsel egemenlik ilkesi çerçevesinde değerlendirilir. İşlevsel egemenlik, STK'ların belirli bir alandaki uzmanlıkları ve amaçları doğrultusunda hareket etme özgürlüğüne sahip olduklarını, ancak yine de uluslararası hukuka ve ilgili devletlerin yasalarına uymak zorunda olduklarını ifade etmektedir. Bu durum, devletin STK'ların faaliyetlerini düzenleme ve kontrol etme kapasitesini ciddi şekilde sınırlayabilmektedir. Sonuç olarak, STK'ların düzenlenmesini zorlaştıran koşulların yaratılmasında hem STK'ların hem de hükümetin sorumluluğu paylaştığı görülmektedir. İlk olarak, İsrail yasaları kamu fonlarının tahsisi için açık ve objektif uygunluk kriterleri getirmemektedir. İkinci olarak, bir koordinasyon kurumunun olmaması hibelerde mükerrerliğe yol açmaktadır. Üçüncüsü, STK'ların genel giderleri veya STK yöneticilerinin kendilerine tahsis edebilecekleri maaşlar üzerinde herhangi bir kısıtlama getirilememektedir. Bu, kârın STK yöneticilerine tahsis edilmesi anlamına gelebilir. Son olarak ne yasa ne de hükümet düzenlemeleri yıllık faaliyet raporları ya da yürütülen programlar raporları gerektirmektedir. STK'lar özerk ve bağımsız bir şekilde faaliyet göstermekte, anlamlı bir yasama veya yürütme denetimi olmaksızın büyük miktarlarda kamu fonu harcamaktadır. İsrail yasaları, sivil toplum kuruluşlarının hükümet karşıtı politikaları desteklemek için kamu fonlarını kullanmasına izin vermektedir. Bu durum, kamu kaynaklarının belirli siyasi amaçlar doğrultusunda kullanılabilmesi anlamına gelir. Örneğin, 1999 yılında İsrail Yüksek Mahkemesi, siyasi nitelikteki STK'ların Golan Tepeleri'nin ilhakını desteklemek amacıyla lobi faaliyetlerinde kamu fonlarını kullanabileceğine hükmetmiştir. Bu karar, söz konusu faaliyetlerin Suriye ile yürütülen barış müzakerelerini olumsuz etkileyebileceği riskine rağmen alınmıştır. Bu durum, İsrail'in STK'ların siyasi etkiye sahip olabilmesine ve kamu fonlarını politika yapım süreçlerinde kullanabilmesine olanak tanıyan yasal çerçevesini gözler önüne sermektedir.²¹⁰

21.yüzyılın İsrail'inde STK'lar, sivil toplumun önemli bileşenleri haline gelmiş ve toplumun dönüşümünde aktif rol oynamaktadır. Ve bu kuruluşlar Hükümetin sunduğu hizmetlerin ötesine geçerek, toplulukların ve dezavantajlı grupların kendi seslerini duyurabilmeleri ve taleplerini ifade edebilmeleri için çalışırlar. Bu kuruluşlar, toplulukları güçlendirerek, İsrail'in yarı-sosyalist yapısından daha liberal, demokratik

²¹⁰ Nachmias, Nitza, and Amiram Bogot. "The Government of Israel's Control of NGOs: Legal Dilemmas and Structural Constraints." *International Journal of Not-for-Profit Law* 3, no. 2 (2000).

ve kapitalist bir sivil topluma geçişe katkı sağlamaktadır. Hükümet, ulusal çıkarları koruma sorumluluğuna sahiptir ancak hizmet sunumu ve hakların tahsisi gibi alanlarda yetkinliği sınırlıdır. Bu bağlamda, aktif ve hesap verebilir bir sivil toplum, daha duyarlı ve etkili bir sistem oluşturmanın en önemli aracı olarak değerlendirilmektedir. İsrail'de Üçüncü Sektör, yani STK'lar, devlet tarafından önemli ölçüde desteklenmekle birlikte genellikle hükümetle mesafeli bir ilişki sürdürür, bağımsız projeler yürütür ve zaman zaman hükümet politikalarına eleştirel bir bakış açısı getirir. İsrail'deki insan hakları örgütlerinin gelirlerinin büyük ölçüde (yaklaşık %90) Avrupa'dan gelen dış fonlamaya dayanması nedeniyle, hükümetin siyasi açıdan aktif örgütlerin yabancı fonlarını kısıtlamaya yönelik son düzenleyici girişimleri, bu örgütler için önemli zorluklar yaratmaktadır.²¹¹ STK'lar, toplulukların katılımını teşvik eden araçlar sunarak toplumun sesi olma işlevi görür. Ancak, STK'lar ve hükümet arasındaki ilişkiler, katı resmi kurallar, bürokratik engeller ve hesap verebilirlik eksikliği gibi faktörler nedeniyle karmaşık ve zorlayıcıdır. Kamu fonlarının büyük bir bölümünün, hesap verebilirlik ve uygun yönetim prosedürlerinden muaf tutulan dar görüşlü gruplara tahsis edilmesi, bu ilişkiyi daha da zayıflatmakta ve birçok STK'nın muhasebe ve denetim alanlarında gerekli profesyonel bilgiye sahip olmaması, kaynakların yanlış yönetilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle hem STK'lar hem de hükümetin, daha etkin bir iş birliği geliştirmesi, hesap verebilirliği sağlaması ve yönetim süreçlerini iyileştirmesi gerekmektedir. Toplulukların aktif katılım göstermeleri ve hem STK'lar hem de hükümetten hesap verebilirlik talep etmeleri, sağlıklı bir sivil toplumun inşasında kritik öneme sahiptir.

Profesör Gerald Steinberg'e göre, İsrail'deki sivil toplum kuruluşlarının finansmanı ve faaliyetleri, uluslararası siyaseti ve İsrail'in iç dinamiklerini önemli ölçüde etkilemektedir. Özellikle İsrail-Filistin çatışması bağlamında faaliyet gösteren STK'lar, Avrupa hükümetlerinden yılda yüz milyonlarca dolarlık fon alıyor. Bu durum, yabancı etkisinin ve bu fonların denetiminin yetersizliği konusundaki endişeleri artırmaktadır. STK'ların İsrail'e yönelik siyasi faaliyetlerinin şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından eksiklik gösterdiğini belirten Gerald, İsrail'in güvenliğini tehdit eden bazı Avrupa destekli STK'ların terör örgütleriyle olası bağlantılarına ve

²¹¹ "Overview of the Philanthropic & Nonprofit Sector in Israel", *Kishurim* (blog), erişim 02 Eylül 2024, <https://kishurim.com/nonprofit-sector-in-israel/>.

İsrail'in yok edilmesini savunan radikal ajandalara sahip olduklarına dikkat çekiyor. Bu nedenle, İsrail'in çıkarlarını tehdit eden yabancı finansmanın düzenlenmesi gerektiğini vurguluyor. Ayrıca, Amerikan liberal değerlerini benimseyen kuruluşların (örneğin, Yeni İsrail Fonu - NIF) İsrail'deki sosyo-politik dönüşümü destekleme çabaları, İsrail'in mevcut politik sistemine meydan okuyan bir yaklaşım olarak değerlendiriliyor. İsraili STK'ların Avrupa tarafından finanse edilmesi ve İsrail'e karşı ekonomik yaptırımların desteklenmesi, İsrail bankalarına yönelik potansiyel zararları da beraberinde getirebilir. Profesör Gerald'ın da belirttiği üzere, İsraili STK'ların uluslararası fon kaynaklarıyla ilişkilerinde daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlanması gerektiği apaçık görülmektedir. Büyükelçiliklerle ve yabancı hükümetlerle düzenli toplantılar yaparak, bu süreçlerde daha iyi bir denetim mekanizmasının oluşturulması gerektiğine işaret etmektedir.²¹²

3.7. Göç Bağlamında İsrail'deki STK'ların Rolü

İsrail, kurulduğu 1948 yılından bu yana önemli bir göçmen ülkesi olarak dikkat çekmektedir. İsrail nüfusu sürekli artarken, demografik yapısı da göç ve diğer faktörler nedeniyle değişim göstermektedir. 2024 itibarıyla İsrail'in nüfusu yaklaşık 10 milyona ulaşmış olup, bu, 1948'deki kuruluşundan bu yana 12 kat artış anlamına gelir. Yahudi nüfusu %78,6, Arap nüfusu %21,4 oranındadır. Ülkedeki göç oranları Ukrayna'daki savaşın etkisiyle azalmış ve 2023'te 46.033 yeni göçmen kabul edilmiştir. İsrail, Yahudi nüfusun %45,5'ine ev sahipliği yaparken, 2024'te doğum, evlilik ve boşanma oranlarında azalma gözlenmiştir. 2023 yılı sonunda İsrail'in nüfusu 9,84 milyon kişiye ulaşarak bir önceki yıla göre %1,86 oranında büyümüştür. Bu artış oranı, İsrail'i diğer yüksek gelirli ülkelerle kıyaslandığında nüfus artışı bakımından öne çıkarmaktadır; ancak son on yılın ortalamasından daha düşük bir büyüme eğilimi sergilemiştir. Nüfusun %78,9'unu Yahudiler, %21,1'ini Araplar oluştururken, Yahudi nüfusundaki artış oranı %1,7, Müslüman nüfustaki artış oranı ise %3,1 olmuştur. Göç, özellikle Rusya-Ukrayna savaşının etkisiyle, nüfus artışında belirleyici bir faktör olmuş, 2022 yılında net göç oranı, önceki yıllara kıyasla 2,5 kat artarak nüfus büyümesinin

²¹² Prof. Gerald Steinberg, "NGO Monitor: Shedding Light on Foreign-Funded NGOs in Israel || Prof. Gerald Steinberg - YouTube", erişim 01 Nisan 2024, <https://www.youtube.com/watch?v=SnMQICQk3zU&list=PLFEI-NrF31IyTx08mGiPRX25c77gy4awy&index=5>.

%39'unu sağlamıştır. Göç edenlerin yaş ortalamasının genç olması, kamu harcamalarını görece düşük tutmuş ve ekonomik entegrasyonu kolaylaştırmıştır.

2022 itibarıyla İsrail'in nüfusu yaklaşık 9,656 milyon olup, bu nüfusun %73,6'sı Yahudi, %21,1'i Arap ve %5,3'ü diğer gruplardan oluşmaktadır. Yıl boyunca doğum oranı %1,8 artış göstererek yaklaşık 207 bin bebeğe ulaşmıştır. Aynı yıl, 53 bin yeni göçmen ülkeye gelirken, bu göçün büyük bir kısmını Ukrayna'daki savaş nedeniyle gelenler oluşturmuştur. İsrail'in yıllık nüfus artış oranı 2021'deki %1,8'e kıyasla 2022'de %2,2'ye yükselmiştir. Ülkeye yapılan göçler, nüfus artışının önemli bir kaynağını teşkil etmektedir; İsrail'in kuruluşundan bu yana toplam 3,4 milyon kişi göçmen olarak ülkeye yerleşmiştir. Özellikle 2022 yılında, bir önceki yılın göçmen sayısı olan 25.500'e kıyasla, 74.700 kişi İsrail'e göç etmiştir. Aynı dönemde, yurtdışına çıkan İsraililerden 18.200'ü ülkeyi terk ederken, 16.800'ü geri dönmüştür. Göç olgusunun İsrail'in demografik yapısını, ekonomik ve sosyal politikalarını şekillendirmede kritik bir rol oynadığı görülmektedir.²¹³

İsrail'deki kâr amacı gütmeyen sektör, din, tarihsel geçmiş ve siyasi sistemin etkisiyle oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Sektör, Yahudi dininin değerlerinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Diaspora Yahudilerinin katkıları da bu alanda önemli bir rol oynamaktadır. İsrail'in devlet öncesi dönemdeki Yahudi toplumu, özerk yapılar kurarak kendi işlerini yürütmüş, bu yapılar zamanla kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olarak gelişmiştir. Devletin kurulmasından önce bu kuruluşlar, yarı-hükümet işlevi görmüş ve devletin altyapısının oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. Siyasi ideolojilerin STK'lar üzerindeki etkisi oldukça belirgin olmuş bu da devletin müdahalesi ve kamu ile kâr amacı gütmeyen kuruluşlar arasındaki sınırların bulanıklaşması neden olmuştur.²¹⁴

²¹³ Jewish Virtual Library Team, "Latest Population Statistics for Israel", Jewish Virtual Library, 01 Ekim 2024, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/latest-population-statistics-for-israel>; Prof. Alex Weinreb, "Israel's Demography 2023: Declining Fertility, Migration, and Mortality", TAUB Center For Social Policy Studies in Israel, erişim 23 Kasım 2024, <https://www.taubcenter.org.il/en/pr/israel-demography-2023/>. Yararlandığım bu iki kaynağa erişim kapandığı için bibliyografyaya eklenememiştir; فيزكرملا ءاصحبالا قرئاد, 'Israel in Figures 2023', 2023, page 6; https://www.cbs.gov.il/he/mediarelease/DocLib/2022/426/11_22_426e.pdf.

²¹⁴ Jana Ledvinová, Money, Money Everywhere: Grassroots Fundraising, 1. Aufl, Building Sustainable Non-Profit Organizations (Baltimore (MD): The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, 1997).

İsrail ve Filistin Yönetimi bölgelerinde faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri (STÖ'ler), sosyal, politik ve ekonomik alanlarda önemli bir rol oynamaktadır. İsrail'deki STÖ'ler, insan hakları, kadın hakları ve çevre koruma gibi çeşitli konularda etkin bir şekilde çalışmakta ve güçlü bir sivil toplumun temsilcisi olarak öne çıkmaktadır. Bu örgütler, özellikle Filistinlilerin haklarını savunmada kritik bir görev üstlenmekte ve bu bağlamda İsrail hükümetine karşı eleştirel bir duruş sergilemektedir. Ancak, hükümete yönelik eleştirileri nedeniyle zaman zaman baskılara maruz kalmakta, buna karşın devlet desteğinden de yararlanabilmektedirler. Bu durum, STÖ'lerin toplum içindeki karmaşık ve hassas konumunu gözler önüne sermektedir. Filistin Yönetimi altındaki STÖ'ler ise temel hizmetlerin sağlanmasında kilit bir rol oynamaktadır. Filistin Yönetimi'nin sınırlı kaynakları ve kapasitesi göz önüne alındığında, bu örgütler sağlık, eğitim ve yoksullukla mücadele gibi alanlarda önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Bununla birlikte, bu STÖ'ler uluslararası fonlara bağımlı olduklarından, yerel halkın ihtiyaçlarından ziyade bağışçıların taleplerine yanıt vermekle eleştirilmektedir. Bu durum, Filistin toplumunda STÖ'lere yönelik hem destek hem de eleştirilerin varlığını sürdürmesine neden olmaktadır. Her iki bölgede de STÖ'ler, hükümet baskıları, finansal sürdürülebilirlik sorunları ve toplumdaki gelen eleştiriler gibi çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda, gelecekte bu örgütlerin şeffaflıklarını artırmaları, yerel halkla daha güçlü bağlar kurmaları ve finansal bağımsızlıklarını sağlamaları gerekmektedir. İsrail ve Filistin'deki sivil toplum örgütlerinin toplumsal dinamikler üzerindeki etkileri ve karşılaştıkları zorluklar, bölgenin geleceği açısından belirleyici bir öneme sahiptir.²¹⁵ İsrail'deki Filistinli STÖ'ler, vatandaşlık haklarına sahip olmalarına rağmen sistematik ayrımcılık ve hak ihlalleriyle karşı karşıya kalan Filistinlilerin sivil eşitlik mücadelesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu örgütler, İsrail'in demokratik yapısının Filistinliler için tam anlamıyla işlemediği bir bağlamda, sivil eşitlik talebini güçlü bir şekilde dile getirmektedir. Filistinli STÖ'ler, eğitim, sağlık, konut ve diğer temel haklar konularında faaliyet göstererek, Filistinli vatandaşların yaşam koşullarını iyileştirmeyi ve eşit vatandaşlık haklarına ulaşmayı hedeflemektedir. İsrail devletinin, Filistinli vatandaşlara yönelik ayrımcı politikaları, bu örgütlerin çalışmalarını daha da önemli hale getirmektedir. STÖ'ler, bu bağlamda hem yerel hem de uluslararası alanda

²¹⁵ Marcin Skocz, "Signs of Society. Non-Governmental Organizations in Israel and the Palestinian Authority", *Polish Political Science Yearbook, University of Wrocław (Poland)* 37, sy 1 (31 Mart 2008): 141-56, <https://doi.org/10.15804/ppsy2008010>.

farkındalık yaratmakta ve Filistinlilerin maruz kaldığı adaletsizlikleri gündeme taşımaktadır. Bu örgütlerin mücadelesi, yalnızca sosyal hizmet sunumuyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda hukuki ve siyasi alanlarda da önemli bir etki yaratmayı amaçlamaktadır. Ancak, İsrail'in mevcut yapısal eşitsizlikleri, bu örgütlerin sivil eşitlik kampanyalarının önünde ciddi engeller oluşturmaktadır. Filistinli STÖ'ler, bu zorlu ortamda, sivil haklar mücadelesini sürdürmekte ve toplumsal değişim için çaba göstermektedir.²¹⁶

²¹⁶ Shany Payes, "Palestinian NGOs in Israel: A Campaign for Civic Equality in a Non-Civic State", *Israel Studies* 8, sy 1 (2003): 60-90.

BÖLÜM IV

SONUÇ

İsrail’de sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkışı İsrail devletinin kurulmasından çok önce olmuştur. İsrail’de STK’ların modern anlamda gelişimi, 19. yüzyılın sonlarında Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Filistin topraklarına Yahudi yerleşimcilerin gelmesiyle başlamıştır. Bu dönemde, özellikle eğitim, sağlık ve sosyal yardım gibi alanlarda faaliyet gösteren cemaat ve yardım kuruluşları kurulmuştur. 1880’ler ve 1890’lar, bu tür faaliyetlerin yaygınlaştığı yıllar olarak öne çıkmaktadır. 1920-1948 yılları arasında ise, Britanya Mandası altında, Siyonist hareketin güçlenmesiyle birlikte çeşitli toplumsal örgütler ve sendikalar kurulmaya başlanmıştır. İsrail Devletinin kurulması için faaliyet gösteren bu kuruluşlar İsrail Devleti kurulduktan sonra da lobi faaliyetlerine devam etmişlerdir. Bu dönemde, işçi hareketi Histadrut’un kurulması, kadın hakları ve kültür alanlarında da aktif birçok kuruluşun ortaya çıkmasına zemin hazırladı. 1948’de İsrail Devleti’nin kuruluşuyla birlikte, STK’lar ülkenin kalkınmasına katkıda bulunarak sosyal sorunların çözümünde önemli rol oynamıştır. İnsan hakları, barış, çevre koruma ve sosyal adalet gibi konulara odaklanan çok sayıda STK bu dönemde etkinlik göstermiştir. 1960’lar ve 1970’lerde ise bu kuruluşların sayısında önemli bir artış yaşanmıştır. Özellikle 1980’lerde Filistin-İsrail çatışmasının derinleşmesi, insan haklarıyla ilgili kuruluşların daha fazla sahneye çıkmasına neden olmuştur. Günümüzde İsrail’de yaklaşık 40.000²¹⁷ kayıtlı STK bulunmaktadır ve bu kuruluşlar hem iç hem de dış kaynaklarla finanse edilerek geniş bir yelpazede faaliyet göstermektedir. Bu tarihsel gelişim, STK’ların İsrail toplumu üzerindeki etkisini ve önemini vurgularken, aynı zamanda devletle olan ilişkilerinde zaman zaman gerilimlere yol açmıştır. 2000’li yıllarda, yurtdışından gelen fonlarla desteklenen bu kuruluşların faaliyetlerine daha fazla şeffaflık getirilmesi amacıyla çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır.

²¹⁷ Itai Reuveni, “Mapping Israeli NGOs”,2016, erişim 9 Ağustos 2024, <https://www.ngo-monitor.org/reports/mapping-israeli-ngos/>.

İsrail Devletinin kurulması için faaliyet gösteren bu kuruluşlar İsrail Devleti kurulduktan sonra da lobi faaliyetlerine devam etmişlerdir. İsrail’de göç bağlamında çalışan STK’ları şu şekilde bir ayrıma gidilmesi STK kültürünü anlamamızda yardımcı olacaktır; Yahudi/İsraili göçmenler ve onların göçü için uğraşan bir de diğer göçmenler için çalışanlar. Göç bakanlığı da Yahudi göçmenler için göçü kolaylaştırıcı faaliyetler için çalışmakta olup bu politikalar diğer göçmenleri bağlamamaktadır. Yani kendi dininden ve ulusundan kabul ettiği kişilerin göçü için çalışmakta hatta onlara İbranice’de "göçmen" kelimesi, farklı bağlamlara göre çeşitli terimlerle ifade edilmektedir. Yahudi göçmenler için kullanılan Oleh (עולה), erkek göçmen; Olah (עולה) ise kadın göçmen anlamına gelir. Bu terimler, özellikle Yahudi göçmenlerin İsrail’e yerleşmesini tanımlar ve genellikle Aliyah (עלייה) kavramıyla ilişkilendirilir ve bu kavram, Yahudilerin İsrail’e göç etme eylemini simgeler. Bunun dışında, belirli bir dini veya kültürel bağlamdan bağımsız olarak, genel göçmenleri tanımlamak için Mehager (מהגר) kelimesi kullanılır. Bu terim, tüm göçmenleri kapsayan, daha evrensel bir anlam taşır. Görüldüğü üzere İsrail Hükümeti göçmenler arasında ayrıma gitmekte ve buna göre farklı politikalar ve yaklaşımlar izlemektedirler. İsrail’in Yahudi göçmenleri politikasındaki stratejik yaklaşımları, yeni gelen göçmenlerin hem sosyal hem de psikolojik uyum süreçlerine önemli katkılar sağlamaktadır. Fakat bu kolaylaştırıcı düzenlemeler diğer göçmen gruplarına uygulanmamaktadır. Bu kadar geniş çaplı yardımlar sadece ‘kendi göçmenlerine’ harcanmaktadır.

Kendilerini dini bir grup olarak değil ulus olarak gören Yahudiler, kutsal kitapta, halbuki yuva dedikleri İsrail ve Filistin bölgesinde dünya uluslarına karşı isyan etmeleri menedilmesine rağmen Filistin ulusuna ve göçmenlerine isyan etmektedir. Kutsal kitap Eski Ahit’te şu sözler ile diğer göçmenlerin haklarına iyi davranmaları emredilmiştir;

“Yollarınızı ve işlerinizi ıslah ederseniz sizi bu yerde oturturum. İşlerinizi düzeltirseniz, garibi, öksüzü ve dul kadını mağdur etmezseniz, suçsuz cana kıymazsanız ve başka ilahlara tapmazsanız sizi atalarınıza ebede kadar vermiş olduğum bu diyarda oturturum.”²¹⁸

²¹⁸ “Yeremya 7:1-7”, erişim 24 Eylül 2024, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=yer%207:%201-7>.

Yaşanılan mağduriyet aksini gösterse de İsrailoğullarının, kutsal topraklara hâkim olduğunda orada kendinden olmayanlara/yabancılara kötü davranılmaması gerektiğini Tora'da da emredilmektedir;

“Garibe haksızlık etmeyeceksiniz. Çünkü Mısır’da gariptiniz. Hiçbir dul kadını ve öksüzü incitmeyeceksiniz. Eğer onları inciterseniz ve bana feryat ederlerse, onların feryadını mutlaka işiteceğim ve sizi kılıçla öldüreceğim. Kadınlarınız dul ve çocuklarınız öksüz kalacak.”²¹⁹

Siyonist atak geçirmeden İsrail’deki Yahudilerin göç psikolojisinin, göç konusuna yaklaşımlarını nasıl etkilediğini analiz etmek ve bunun STK’lar üzerinde etkilerini ve göç konusunda faaliyet gösteren STK’lardan yardım gören göçmenleri tek tek incelemek gerekmektedir. İsrail’deki göç bağlamında çalışan STK’ların hesap sorulabilirlik açısından değerlendirilmesi de göz ardı edilmemesi gereken önemli bir noktalardan biridir. Bir diğer yandan göç konusuna etkisi büyük olan Yahudi ulus devlet yasasının getirdiği maddelerden biri olan ülkede kendi kaderini tayin etme hakkı sadece Yahudilere ait olması Filistinlileri ve diğer göçmen azınlıkları hiçe saymak anlamına gelmektedir. Göçler ile inşa edilen bir ülkede, sivil toplum oluşumları göç konusuna büyük önem vermekte ve farklı göçmen grupları ile faaliyet göstermekte olup bu konuda pek çok eksiklikleri de içlerinde barındırmaktadır.

²¹⁹ “Mısır’dan Çıkış 22”, erişim 18 Eylül 2024, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=%C3%87%C4%B1k.22>.

REFERANSLAR

- “About The Kibbutz – Kibbutz Ulpan”. Erişim 25 Mayıs 2024. https://kibbutzulpan.org/about_kibbutz/.
- “About Us | Physicians for Human Rights – Israel (PHRI)”. Erişim 23 Kasım 2024. <https://www.phr.org.il/en/about/>.
- “About Us – International Detention Coalition”. Erişim 03 Nisan 2024. <https://idcoalition.org/about/>.
- About ZOFIM. “ZOFIM(The Scouts Movement in Israel)”. Erişim 18 Mayıs 2024. <https://www.zofim.org.il/הגשמה-ש/registration/structure/about/>.
- ACRI - english. “About Us | Association for Civil Rights in Israel (ACRI)”. Erişim 03 Nisan 2024. <https://www.english.acri.org.il/about-us>.
- Akıncı, Buket, Ahmet Nergiz, ve Ercan Gedik. “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”. *Göç Araştırmaları Dergisi* 1, sy 2 (2015): 58-83.
- Akman, Kaan, ve Makale Türü. “Göç Yönetiminde Yerel Yönetimler ve STK İşbirliği”, 2018.
- ARDC Israel. “ARDC Israel | About”. Erişim 03 Nisan 2024. <https://www.ardc-israel.org/about-ardc>.
- Arslantaş, Nuh. “İslâmî Dönemde (638-1099) Filistin’e Yahudi Göçü (‘Aliya: עלייה)”. *Belleten* 75, sy 274 (2011): 641-90. <https://doi.org/10.37879/belleten.2011.641>.
- . “İslâmî Dönemde (638-1099) Filistin’e Yahudi Göçü (‘Aliya: עלייה)”. *BELLETEN* 75, sy 274 (01 Aralık 2011): 641-90. <https://doi.org/10.37879/belleten.2011.641>.
- Atmaca, Ayşe Ömür. “ORSAM-Ortadoğu Araştırmaları Merkezi”. ORSAM-Ortadoğu Araştırmaları Merkezi, 2012. <https://www.orsam.org.tr/tr/isci-siyonizminin-kokenleri-sosyalist-dusuncelerin-yeni-ulkesi-olarak-israil/>.
- Atmaca, Emine, ve Reshide Gözdaş, çev. “Karai Mezhebinin Temelleri”. *Asya Studies* 5, sy 18 (2021): 403-10.
- Atmaca, Yıldız, ve Vedat Yılmaz. “Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımına Genel Bir Bakış”. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics* null, sy Volume 15 Issue 2 (30 Haziran 2020): 767-79. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.43196>.
- Aydın, Fuat. “Ortadoğu Ülkelerinin Dinsel Yapısı”, 2011.
- Belder, Ferit. “Daha Fazla Yahudi, Daha Az Demokratik: ‘İsrail–Yahudilerin Ulus Devleti’ Yasası”, 2018.

- Benjamin Gidron, Ben-Gurion University of The Negev. "The Israeli Third Sector at a Glance". The Israeli Center for Third-Sector Research, Mart 2007.
- Bible Gateway. "Bible Gateway Passage: Genesis 22:2 - New International Version". Erişim 29 Ağustos 2024. <https://www.biblegateway.com/passage/?search=Genesis%2022%3A2&version=NI-V>.
- Cimi EN. "About | Cimi-the-Center-for-International-Migration-and-Integration". Erişim 03 Nisan 2024. <https://www.cimi-eng.org/about-cimi-en>.
- Council on Foundations. "Nonprofit Law in Israel", 24 Kasım 2013. <https://cof.org/country-notes/nonprofit-law-israel>.
- Çalışkan, Sercan. "Ortadoğu'da Sivil Toplum: İmkanlar ve Kısıtlılıklar". Ortadoğu Etütleri 12, sy 1 (30 Haziran 2020): 298-304.
- Çavlak, Hakan. "Subsidiarite (Yerellik) İlkesi Ve Avrupa Birliği Çevre Politikası". BJSS Balkan Journal of Social Sciences / Balkan Sosyal Bilimler Dergisi 6, sy 11 (t.y.).
- David Kochmeister. "Paamonim Embraces Personal Responsibility". paamonim, 23 Aralık 2021. <https://www.paamonim.org/en/>.
- Edelman, Martin. "Who Is an Israeli?: 'Halakhah' and Citizenship in the Jewish State". Jewish Political Studies Review 10, sy 3/4 (1998): 87-115.
- Eldar Hasanoğlu. "Yahudi Ulus Devlet Yasasının Teolojik Temelleri". Bursa Büyükşehir Belediyesi Kitaplığı /İnsanlığın Kırmızı Çizgisi: Kudüs, Nisan 2019, 113-24.
- ERAN association. "ERAN - Emotional First Aid by Telephone & Internet". Erişim 27 Mayıs 2024. <https://en.eran.org.il/>.
- Erkaya, Fatma. "Türkiye-İsrail İlişkileri (1948-1960)". Kare, sy 12 (31 Aralık 2021): 135-74. <https://doi.org/10.38060/kare.963268>.
- Esman, Milton J. (Milton Jacob). Local Organizations : Intermediaries in Rural Development. Ithaca : Cornell University Press, 1988. http://archive.org/details/localorganizatio0000esma_j4u5.
- Gidron, Benjamin, Hagai Katz, Hadara Bar-Mor, Yossi Katan, Joseph Katan, Ilana Silber, ve Motti Telias. "Through a New Lens: The Third Sector and Israeli Society". Israel Studies 8, sy 1 (2003): 20-59.
- Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector by Lester M. Salamon, Helmut K. Anheier, Regina List, Stefan Toepler, S. Wojciech Sokolowski and Associates. Baltimore, MD: Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, 1999., t.y.
- Gülay, Abdulaziz, Yaşar Kabatas, ve İclal AttiLa. "Türkiye ve İngiltere'de Sağlık Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının Karşılaştırılması". Alanya Akademik

Bakış 7, sy 3 (29 Eylül 2023): 1425-46.
<https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1314756>.

Gürkan, Salime Leyla. “Yahudilik”. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi, 43:226-32. İstanbul, 2013. <https://islamansiklopedisi.org.tr/yahudilik>.

Hagai Katz ve Benjamin Gidron. Defining the Nonprofit Sector: Israel.” Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project. Editör Lester M. Salamon ve Helmut K. Anheier. 1. Aufl. Comparative Nonprofit Sector Project Institute for Policy Studies 26. Baltimore (MD): ICTR - Israeli Center for Third-sector Research Ben-Gurion University of the Negev Beer-Sheva, 1998.

Harman, Ömer Faruk. “Davud”. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi, 9:21-24. İstanbul, 1994. <https://islamansiklopedisi.org.tr/davud>.

———. “İbrahim”. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi, 21:266-72. İstanbul, 2000. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ibrahim--peygamber>.

———. “Kudüs”. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi, 26:334-38. Ankara, 2002. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kudus>.

———. “Musa”. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi, 31:207-13. Ankara, 2020. <https://islamansiklopedisi.org.tr/musa--peygamber>.

———. “Süleyman”. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi, 38:60-62. İstanbul, 2010. <https://islamansiklopedisi.org.tr/suleyman>.

———. “Yaşayan Dünya Dinleri içinde”, 7.Ünite. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2010.

HIAS. “The Hebrew Immigrant Aid Society, <https://Hias.Org/Who/>”. Erişim 03 Nisan 2024. <https://hias.org/who/>.

Hotline for Refugees and Migrants. “Hotline for Refugees and Migrants | About Us”. Erişim 12 Nisan 2024. <https://hotline.org.il/en/about-us/>.

“Israel’s Law of Return”. Erişim 16 Mart 2024. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-s-law-of-return>.

Itai Reuveni. “Mapping Israeli NGOs”. ngomonitor, Temmuz 2016. <https://www.ngo-monitor.org/reports/mapping-israeli-ngos/>.

İbrahim Uslu. “Bir Sosyal Siyaset Vasıtası Olarak Kar Gütmeyen Kuruluşlar: A.B.D. Örneği”. Ph.D., İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Siyaset Anabilim Dalı, 1999.

İçten, Erdinç. “Yahudilikte Ketuba”. Balıkesir İlahiyat Dergisi 4, sy 1 (29 Haziran 2018): 13-38.

- İsrail'e yeni göç edenler kendilerini savaşın içinde buldu| VOA Türkçe, 2023.
<https://www.youtube.com/watch?v=IbrKus4VX-s>.
- Jewish Virtual Library Team. "Latest Population Statistics for Israel". Jewish Virtual Library, 01 Ekim 2024. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/latest-population-statistics-for-israel>.
- Judy Peres ve Chicago Tribune. "In 50 years, kibbutz movement has undergone many changes". <http://www.chicago.tribune.com/>, 09 Mayıs 1998.
<https://web.archive.org/web/20071017140825/http://texnews.com/1998/religion/kibbutz0509.html>.
- Kasalak, Kadir. "İngilizlerin Filistin Politikası Ve Filistin Mandası". Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sy 25 (Mart 2016): 65-78.
- Kızıloğlu, Sedat. "İsrail Devleti'nin Kuruluşuna Kadar Geçen Süreçte Yahudiler Ve Siyonizm'in Gelişimi", 2012.
- Kishurim. "Overview of the Philanthropic & Nonprofit Sector in Israel". Erişim 02 Eylül 2024. <https://kishurim.com/nonprofit-sector-in-israel/>.
- Korkmaz, Mehmet Fatih. "Allah'ın İsrailoğulları ile Ahidleşmesi". Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy 34 (31 Aralık 2019): 317-52.
<https://doi.org/10.35209/ksuifd.623298>.
- Laqueur, Walter. A History of Zionism. Tauris Parke, 2003.
- Ledvinová, Jana. Money, Money Everywhere: Grassroots Fundraising. 1. Aufl. Building Sustainable Non-Profit Organizations. Baltimore (MD): The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, 1997.
- "Legal Aid Center for Olim (LACO) — The Israel Religious Action Center (IRAC)". Erişim 23 Nisan 2024. <https://www.iraac.org/laco>.
- Macarthy, Bola. "What NGOs Do - Lobbying". Humanity & Health Foundation (blog), 05 Kasım 2022. <https://www.humanitynhealth.org/what-ngos-do-lobbying/>.
- Mackler, Baruch. "The Law of Return". Nefesh B'Nefesh (blog), 26 Temmuz 2021.
<https://www.nbn.org.il/life-in-israel/government-services/rights-and-benefits/the-law-of-return/>.
- Marcin Skocz. "Signs of Society. Non-Governmental Organizations in Israel and the Palestinian Authority". Polish Political Science Yearbook, University of Wrocław (Poland) 37, sy 1 (31 Mart 2008): 141-56. <https://doi.org/10.15804/ppsy2008010>.
- Marshall, Jeffery H., ve David Suarez. "The Flow of Management Practices: An Analysis of NGO Monitoring and Evaluation Dynamics". Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly 43, sy 6 (2014): 1033-51.

- Meral, Yasin. “Talmud Ansiklopediler - TÜBİTAK”, 2022. <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/talmud>.
- Mert, Rabia. “Yahudilerin Göç Tecrübesinde Kudüs’ün Konumu”. *Ortadoğu ve Göç* 11, sy 1 (30 Haziran 2021): 13-41. <https://doi.org/10.31834/ortadoguvegoc.928781>.
- “Mesila- Aid and Information Centre for Migrant Workers and Refugees”. Erişim 12 Nisan 2024. <https://www.annalindhfoundation.org/members/mesila-aid-and-information-centre-migrant-workers-and-refugees>.
- Metzer, MSW Roee, Adv Lea Miller-Forshtat, Jordan Rosenberg, Tali Kaminer, Jerome Bourdon, Adv Orit Ronen, Adv Osnat Cohen Lipshitz, ve Dr Shani Bar-Tuvia. “A Year in Between the Pandemic and the New Normal - Activity Report 2021”. ASSAF, 2021.
- “Mısır’dan Çıkış 22”. Erişim 18 Eylül 2024. <https://kutsalkitap.info.tr/?q=%C3%87%C4%B1k.22>.
- Mısır’dan Çıkış 22:21-27 “Yabancıya haksızlık ve baskı yapmayacaksınız. Çünkü siz de Mısır’da yabancıydınız. “Dul ve öksüzün hakkını yemeyeceksiniz. Yerseniz, bana feryat ettiklerinde onları kesinlikle işitirim. Öfkem alevlen | Kutsal Kitap Yeni Çeviri 2001, 2008 (TCL02) | Kutsal Kitap Uygulamasını Hemen İndirin. Erişim 29 Ağustos 2024. <https://www.bible.com/tr/bible/170/EXO.22.21-27.TCL02>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “A hotline for new immigrants and returning residents who lost their job because of the war”. Erişim 08 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/departments/news/employment-centers-hotlines>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “About Ministry of Aliyah and Integration”. Erişim 01 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/about/about_maya.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Absorption Basket – ‘Sal Klita’”. Erişim 16 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/absorption_basket.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Academic Integration Programs informational webinars and sessions”. Erişim 09 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/departments/news/information-sessions-regarding-academic-integration-programs>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Academic programs for New Olim”. Erişim 09 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/departments/guides/academic-programs>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Apply to be recognized as a scientist - for new immigrants and returning citizens”. Erişim 11 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/service/application_for_recognition_as_a_scientist.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Assistance for Business Owners”. Erişim 08 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/departments/news/assistance-for-business-owners>.

Ministry of Aliyah and Integration. “Assistance for Employing New - Immigrant Scientists”. Erişim 14 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/Departments/General/financial_help.

Ministry of Aliyah and Integration. “Assured Income and a Living Allowance”. Erişim 15 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/havtachat_hacnasa_.

Ministry of Aliyah and Integration. ““Beneficial Integration’ program”. Erişim 09 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/Departments/General/klitametiva>.

Ministry of Aliyah and Integration. “Business Entrepreneurship”. Erişim 11 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/Units/business_and_tax.

Ministry of Aliyah and Integration. “Center for Integration in Science”. Erişim 11 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/Departments/Units/research_science.

Ministry of Aliyah and Integration. “Conditions of Eligibility for Student Authority Assistance”. Erişim 09 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/Departments/faq/students-eligibility-conditions>.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Assistance”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=2.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Assistance”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=3.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Assistance”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=4.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Assistance”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=5.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Assistance”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=6.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Assistance”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=7.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Assistance”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=8.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Assistance”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=9.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Assistance”. Erişim 11 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/Departments/Guides/eligibility_for_assistance_definitions?chapterIndex=2.

Ministry of Aliyah and Integration. “Eligibility for Rental Assistance”. Erişim 12 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/general/olim_rental_aid.

- Ministry of Aliyah and Integration. “Emotional Assistance and Support Hotline Center for New Olim”. Erişim 09 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/departments/general/emotional-assistance-and-support-hotline-center-for-new-olim>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Employment Centers for New Immigrants and Returning Residents”. Erişim 11 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/general/employment_centers.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Encouraging Aliyah and Returning Residents”. Erişim 11 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/Departments/Units/encouraging_aliyah_maya.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Financial, Business, and Tax Advice”. Erişim 08 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/departments/topics/business-entrepreneurship-and-taxation/govil-landing-page>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Food Stamps for People Who Are In Need”. Erişim 09 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/departments/news/ministry-of-interior-food-stamps-2023>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Get Advice and Information from the Business Information Center for New Olim and Returning Residents”. Erişim 08 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/service/new-immigrants-returning-residents-business-info-center>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Get Assistance Integrating into the Israeli Science Community and Job Market”. Erişim 11 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/service/assistance-integrating-israel-science-community>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Housing”. Erişim 08 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/units/housing_maya.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Housing Solutions for Elderly Olim”. Erişim 15 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/senior_loim_housing_solutions.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=2>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=3>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=4>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=5>.

- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=6>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=7>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=8>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=9>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=10>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=11>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Immigrants to Israel | Ministry of Aliyah and Integration”. Erişim 26 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/the-aliya-story?chapterIndex=12>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Income Tax Guide for New Immigrants and Returning Residents | Israel Tax Authority”. Erişim 16 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/immigrant-guide>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Integration in Science”. Erişim 10 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/topics/absorption_in_science/govil-landing-page.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Introducing the Tax Reform”. Erişim 15 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/introducing_innovative_reforms.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Jerusalem-Capital of Israel”. Erişim 19 Mart 2024. <https://www.gov.il/en/Departments/General/jerusalem-capital-of-israel>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Legal assistance for the new immigrant”. Erişim 23 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/legal_assistance.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Maintenance Scholarships for Student Olim for the 2022-2023 Academic Year”. Erişim 09 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/service/application-for-maintenance-scholarships-for-student-olim>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “New-immigrant scientists”. Erişim 23 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/departments/topics/absorption_in_science_new_immigrants/govil-landing-page.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Personal Absorption Counseling”. Erişim 12 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/general/personal_absorption_counselor.

- Ministry of Aliyah and Integration. “Programs in the Education System”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/bilti_formaili_chinuch.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Programs in the Education System”. Erişim 08 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/general/bilti_formaili_chinuch.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Public Ulpan”. Erişim 22 Kasım 2024. https://www.gov.il/en/pages/ulpan_main.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Publications Department”. Erişim 13 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/Departments/Units/information_maya.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Receive Assistance for Establishing a Startup for New Olim and Returning Residents”. Erişim 11 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/service/establishing-startup-new-immigrants-returning-residents>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Receive Assistance in Establishing or Developing a Business from the Business Center for New Immigrants and Returning Residents”. Erişim 12 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/service/business-centers-new-immigrants-and-returning-residents>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Registration has opened for submitting applications for assistance to oleh students from the Student Authority 2023-2024”. Erişim 09 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/news/application_for_immigrant_student-2023.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Rights of New Immigrants”. Erişim 16 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/pages/new-olim-rights-guide?chapterIndex=16>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Scholarships for Research Students and Postdoctoral Fellowships”. Erişim 16 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/research_students_scholarship.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Services and Support to New-Students Olim: Academic Social Guides”. Erişim 12 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/Departments/General/academic-social-guides>.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Social and Personal Empowerment”. Erişim 09 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/general/social_and_personal_empowerment.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Social Services”. Erişim 09 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/general/welfare_about_the_department.
- Ministry of Aliyah and Integration. “Startup Mentor Center”. Erişim 11 Nisan 2024. <https://www.gov.il/en/departments/topics/loans/govil-landing-page>.

- Ministry of Aliyah and Integration. "Tables of Assistance - Assured Income to the Needy | Ministry of Aliyah and Integration". Erişim 15 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/income_insurance_needy_tables.
- Ministry of Aliyah and Integration. "Tables of Assistance - Income Support". Erişim 15 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/income_insurance_tables.
- Ministry of Aliyah and Integration. "The Assisted Voluntary Return Department". Erişim 11 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/units/repatriation_unit.
- Ministry of Aliyah and Integration. "The Division for Individuals". Erişim 15 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/Departments/Units/individual_division_klita.
- Ministry of Aliyah and Integration. "The Gift of an Acclimation Year". Erişim 15 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/acclimation_year.
- Ministry of Aliyah and Integration. "The Israel Houses". Erişim 08 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/general/returning_residents_the_israeli_house.
- Ministry of Aliyah and Integration. "The Israel Student Authority". Erişim 09 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/topics/student_authority/govil-landing-page.
- Ministry of Aliyah and Integration. "Unique New-Immigrant Groups Ministry of Aliyah and Integration". Erişim 19 Ağustos 2024. https://www.gov.il/en/pages/special_communities.
- Ministry of Aliyah and Integration. "Unique track for developing a start - up". Erişim 15 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/startup_support.
- Ministry of Aliyah and Integration. "Vocational Absorption | Ministry of Aliyah and Integration". Erişim 16 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/employment_absorption.
- Ministry of Aliyah and Integration. "What Is the Center for Integration in Science?" Erişim 10 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/departments/general/about_the_center_for_absorption_in_science.
- Ministry of Aliyah and Integration. "Who is a Scientist? | Ministry of Aliyah and Integration". Erişim 14 Nisan 2024. https://www.gov.il/en/pages/who_is_a_scientist.
- Ministry of Aliyah and Integration. "Yerel Yönetimler Ansiklopediler - TÜBİTAK". Erişim 23 Kasım 2024. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/yerel_yonetimler.
- Moin. "תורי מזון". Erişim 09 Nisan 2024. <https://govextra.gov.il/moin/tlush-mazon/home/>.
- NGO Monitor Team. "NGOs in Israel 101: Background to the Debate and FAQs - Ngomonitor", 15 Kasım 2011. https://www.ngomonitor.org/reports/ngos_in_israel_background_to_the_debate_and_faqs/.

Nissan Limor. *Israel's Third Sector*, 2004.

Nitza Nachmias. "The Government of Israel's Control of NGOs: Legal Dilemmas and Structural Constraints". ICNL (blog), Aralık 2000. <https://www.icnl.org/resources/research/ijnl/the-government-of-israels-control-of-ngos-legal-dilemmas-and-structural-constraints>.

Nuh Arslantaş. "Abbasiler Ve Fatımiler Döneminde Yahudiler(132-656/750-1258)". Ph.D., Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / İlahiyat Ana Bilim Dalı / İslam Tarihi Bilim Dalı, 2007.

———. *İslâm Toplumunda Yahudiler, Abbâsî ve Fâtımî Dönemi Yahudilerinde Hukukî, Dinî ve Sosyal Hayat*. İstanbul: İz Yayınları, 2008.

Payes, Shany. "Palestinian NGOs in Israel: A Campaign for Civic Equality in a Non-Civic State". *Israel Studies* 8, sy 1 (2003): 60-90.

Prof. Alex Weinreb. "Israel's Demography 2023: Declining Fertility, Migration, and Mortality". TAUB Center For Social Policy Studies in Israel. Erişim 23 Kasım 2024. <https://www.taubcenter.org.il/en/pr/israel-demography-2023/>.

Prof. Gerald Steinberg. "NGO Monitor: Shedding Light on Foreign-Funded NGOs in Israel || Prof. Gerald Steinberg - YouTube". Erişim 01 Nisan 2024. <https://www.youtube.com/watch?v=SñMQICQk3zU&list=PLFEI-NrF31IyTx08mGiPRX25c77gy4awy&index=5>.

Programs of Ministry of Aliyah and Immigrant Absorption. Erişim 16 Eylül 2024. <https://en.academic-secretary.huji.ac.il/book/kamea-program>.

Samuel, M.t. "The Israel-Hamas War: Historical Context and International Law". *Middle East Policy* 30, sy 4 (2023): 3-9. <https://doi.org/10.1111/mepo.12723>.

Scheinerman, Amy. "How Do Orthodox and Reform Practices Differ? | Reform Judaism". Erişim 17 Eylül 2024. <https://reformjudaism.org/learning/answers-jewish-questions/how-do-orthodox-and-reform-practices-differ>.

Simon, Rachel. "Shlichim From Palestine In Libya", 1997.

Sonuç, Yusuf Süha. "Başlangıcından Günümüze Dini Siyonizm", 2017.

Suleymanov, Seyyar. "Tevrat'taki Emir ve Yasakların Tespit ve Tahlili". Uludağ Üniversitesi, 2008.

Taşdüvenci, Burak. "M. Ö. II. Binyılda Suriye-Kenan Bölgesi'nin Siyasi Tarihi". Kafkas Üniversitesi, 2020.

"The Kibbutz and the moshav - UNESCO Digital Library". Erişim 09 Ağustos 2024. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000017955>.

The Ministry of Justice. Laws of the State of Israel: Authorized Translation from the Hebrew. V.1- May 9, 1948-. C. 9. Government Printer, 1954.

The Public Committee Against Torture in Israel (PCATI). “Vision”. Stoptorture (blog). Erişim 03 Nisan 2024. <https://stoptorture.org.il/en/about-us/vision/>.

The United States Holocaust Memorial Museum. “Pogromlar | Holokost Ansiklopedisi”. United States Holocaust Memorial Museum. Erişim 23 Kasım 2024. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/pogroms>.

“The World Is Broken, So Humans Must Repair It: The History and Evolution of Tikkun Olam”. Erişim 11 Ağustos 2024. <https://www.brandeis.edu/jewish-experience/history-culture/2023/may/tikkun-olam-history.html>.

Tzofim Garin Tzabar. “Tzofim Garin Tzabar - Home of IDF Lone Soldiers”. Erişim 18 Mayıs 2024. <https://garintzabar.org/>.

Varol, Bersu, ve Semanur Demirkaya. “Kamu Yönetiminin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü: Yerel Yönetimlerde Yerelleşme ve Merkezileşme”, 2020.

Waardenburg, Jacques. “Mesih”. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi, 29:306-9. Ankara, 2004. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mesih>.

Yekeler, Berkant. “İsrail’de Vatandaşlık Anlayışı ve Karşılaşılan Sorunlar”. Akademik Hassasiyetler 1, sy 1 (Mayıs 2014): 163-86.

“Yeremya 7:1-7”. Erişim 24 Eylül 2024. <https://kutsalkitap.info.tr/?q=yer%207:%201-7>.

Yılmaz, Ozan. “Enderunlu Fazıl Divanı’nda Yahudilikle İlgili Unsurlar ve Andnâme-i Yehûdî-Beçe”. Türkbilig, sy 22 (2011): 1-30.

“אודותינו”. “אמנסטי אינטרנשיונל ישראל”. Erişim 03 Nisan 2024. <https://www.amnesty.org.il/-מי-אנחנו/>.

“דוחות, מחקרים וניירות עמדה”. “אמנסטי אינטרנשיונל ישראל Archives”. Erişim 03 Nisan 2024. <https://www.amnesty.org.il/category/reports-and-position-papers/>.

המרכז למדיניות הגירה. “The Deposit Law”. Erişim 22 Ağustos 2024. <https://israeli-ipc.org.il/en/the-deposit-law/>.

ÖZGEÇMİŞ

Ad ve Soyad:

Dilara SILIV

İletişim Bilgileri:

E-posta (1):

E-posta (2):

Eğitim:

2015 – 2019 Uluslararası İlişkiler Lisans, Trakya Üniversitesi, Türkiye

2022 – 2024 Uluslararası ve Mukayeseli Hukuk Yüksek Lisans, İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye

İş Deneyimi:

4 - 8 / 2022 UNSAN UN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

2020 - 2021 AS Hoolekandeteenused

2016 – 2017 Balkan Araştırma / Sosyal Bilimler Enstitüsü

2013 – 2014 Türk Telekom Samsun Bölge Müdürlüğü